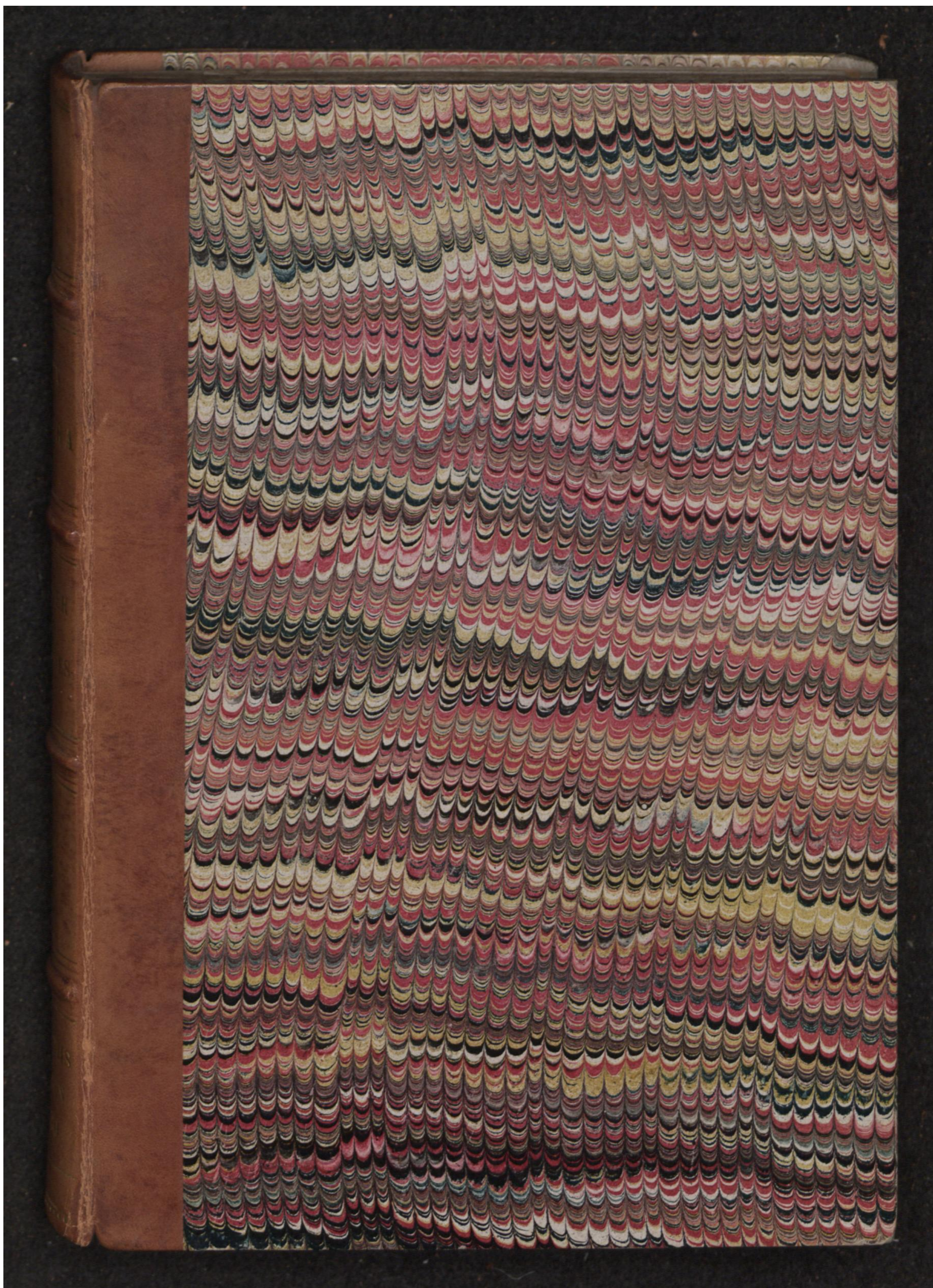
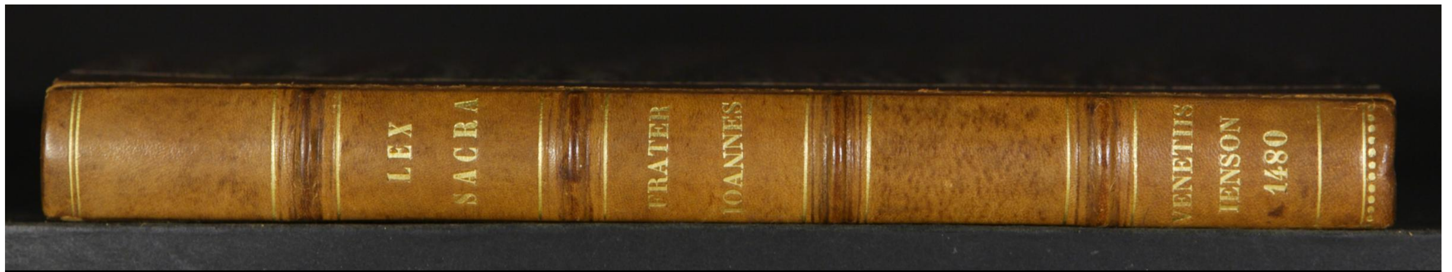
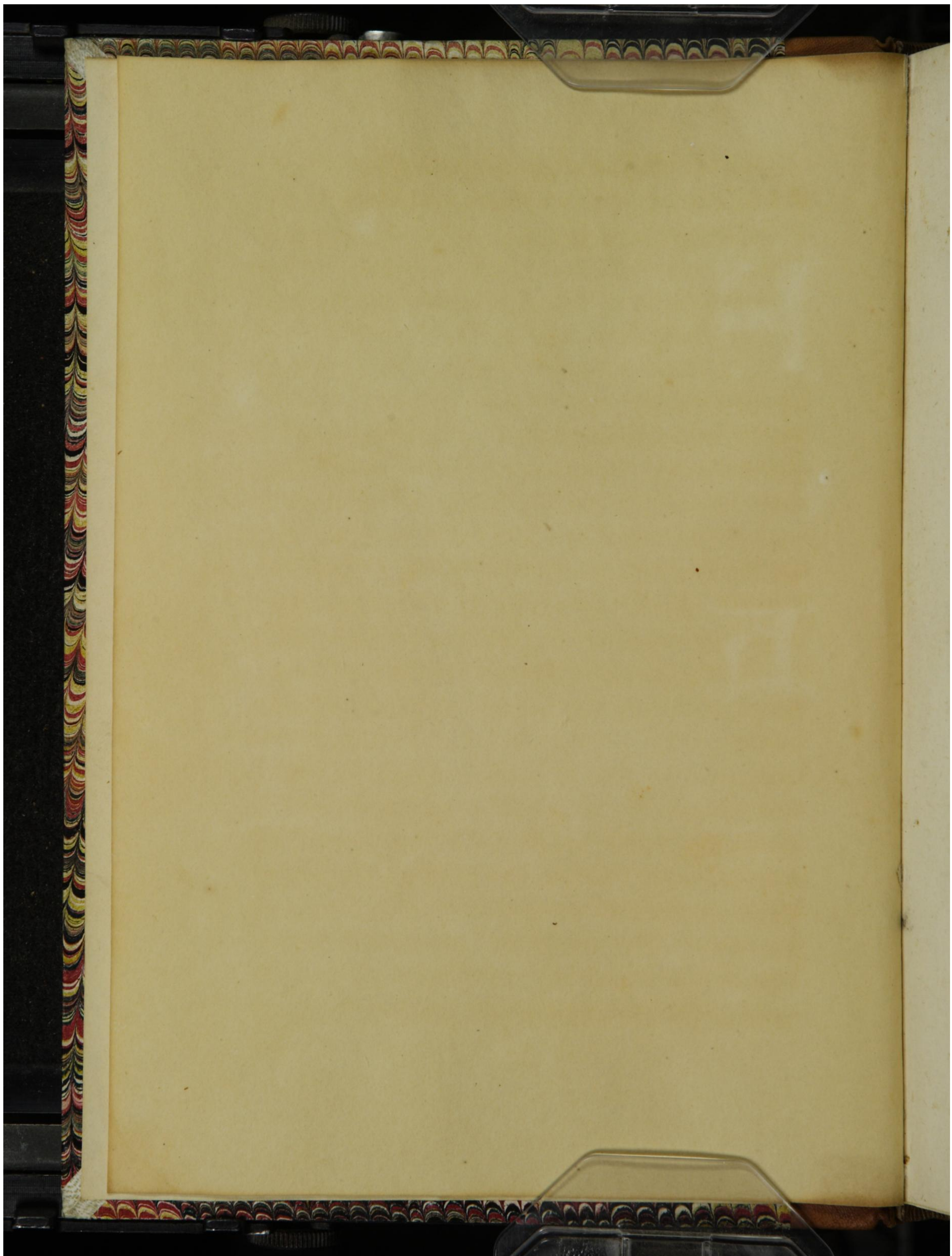

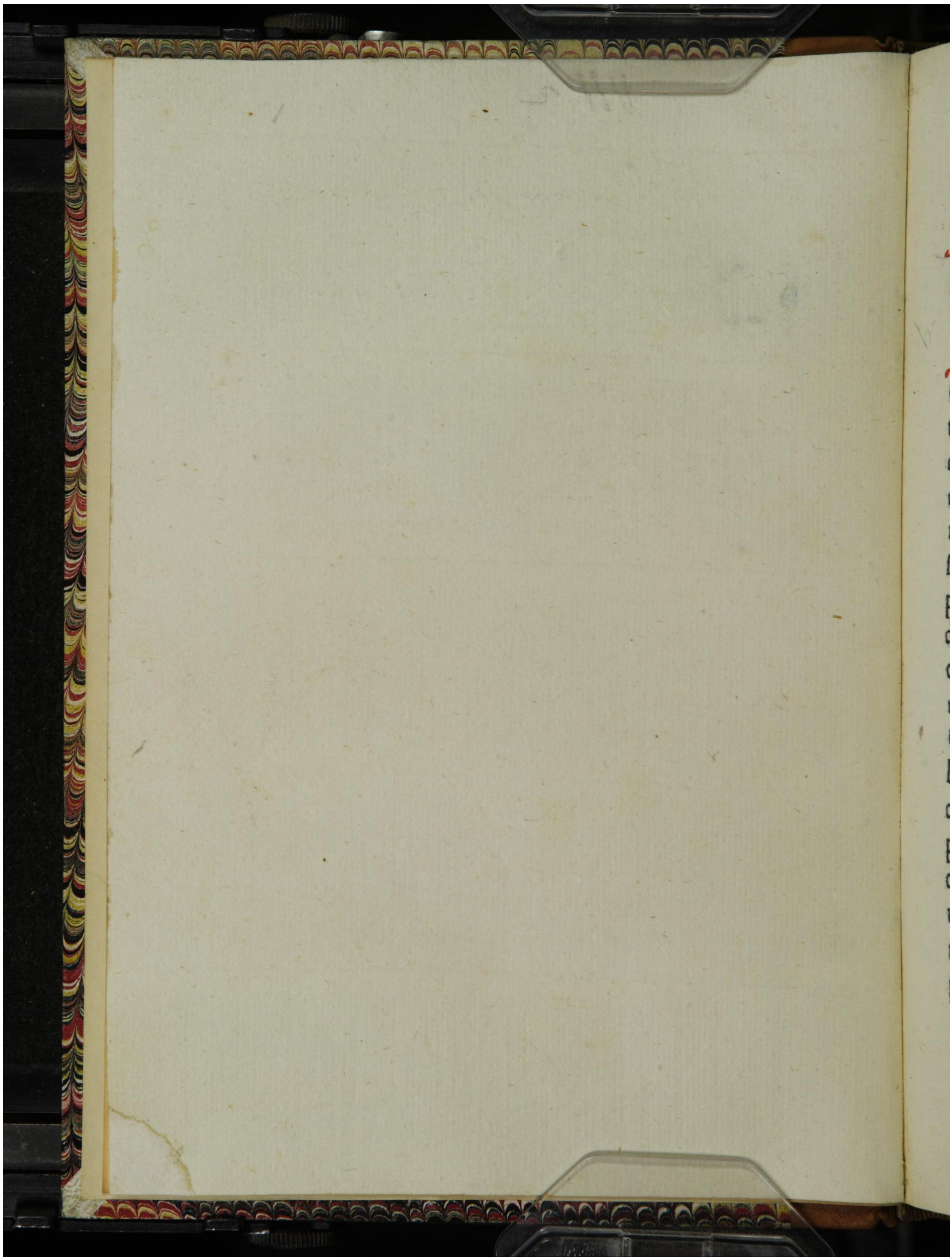

LEX
SACRA
FRATER
IOANNES
VENETIIS
IENSON
1480

Frater Ioannes ad fratres suos Carthusienses Patauine cartusiæ habitantes: de humilitate interiori: & pacientia uera.

FRatres ĩ Christo carissimi secundũ deũ & ordinẽ. Sed secũdum inttimã cordis mei charitatem suauissimi filioli mei. Obligor eqdem non parcere calamo: aut atramẽto: nec etiã mihi ipsi: donec uobis satisfacere in quãtũ ualeo studeã. Præsertim de spiritualibus de quibus ut curam haberetis semp cõmendaui uobis: quia temporalia ad uotũ ueniunt quum spiritualiter uiuimus. Habetis.n. apud uos exẽplar omniũ uirtutum: quẽ nõ solum tanq̃ patrẽ diligere tenemini: ĩmo potius tanq̃ deum colere obligamini. Quoniã ad dei imaginẽ: & similitudinem eum recepistis: & bene merito: qa exẽplũ Christi uobis indicat: & manifestat: iuxta illud. Exemplũ.n. dedi uobis: ut queadmodum ego feci: & uos faciatis. Quod enĩ dedit saluator exemplum? nisi. Discite a me: qa mitis sum: & hũilis corde. In quem ergo aliquẽ alium hoĩem maiorẽ uidistis similitudinẽ? & imaginẽ similitudinis: mãsuetudinis: & hũilitatis cordis q̃ in uenerãdo patre priore uestro. Hoc quidẽ fateor quod a me tale munus suscipe nõ potuistis. Si uero ab aliis

aliqbus uidistis: aut audistis tātā taleq; benigni-
tatem: nunq̄ tamē credo maiorē pcipe potuistis.

¶ Exhortatio ad humilitatem.

¶ Discite itaq; humilitatē si exaltari ī dn̄o optatis: qa qui se humiliat mente animo: & corpore: moribusq; exaltabitur in gratia spirituali.

¶ De humilitate.

¶ Quidnā sit humilitas: ego qui totus supbus sū uirtute mea manifestare nequeo. Sed qđ ab exptis aliquādo pcepi paulisp indicabo. Humilitas ē uirtus qua hō uerissima cognitōe sibi uilescit. Humilitas.n.perfecta illa dicit᷑ quæ non in exteriori apparentia solū ostendit᷑: sed quæ prostrata in abyssali sterqlino cū sancto Iob: ulceribus pleno paciētissime iacet: putās semp ex digno merito oīa pati: & multo maiora: īmo dico peiora mereri propter antiquā: & præsentē ambitionē: nec nō causa future supbiæ nostræ. Vn̄ ueracissime cernit īfinitā: & indicibilē esse dei pietatē: quæ nō iuxta meritū: siue demeritū iniqtatis nostræ puniri nos sinit a demonibus. Et si quid tamē pmittit: ad nostrā desinit correctionē euenire: ut sufficientias nostras: prudentiā: & sapientiā humane carnis a nobis totaliter separe conemur. Et in sui ipsius dei auxilii gremiū nosmetipsos tanq̄ infātes modo geniti prostratos proiciamus. Sed qa

hũana uirtute putamus resistere posse tẽptatiõi bus dño permittẽte in baratrũ descendimus ĩferni: ubi occurrĩt nobis terribiles demonũ aspectus ad terrendũ: & ad destruendũ præsũptiões nr̃as: & loco bonaꝝ cogitationũ inferunt nobis cogitationes pessimas supra terminũ potentiæ aĩæ tali tantaq; defectu uirtutũ: ut quasi insipiẽtes: & sẽsuales totaliter remaneamus: & præsertĩ in tẽptatiõibus fornicãdi. Diuĩa tñ ut prædixi ꝑmissiõe ad humilitatẽ acqrendã.

¶ De tẽptationibus supboꝝ proficientiũ per diuinam dispensationem: ut electi humilient̃. Dum ait beatus uir qui suffert temptionem.

HEe etiã temptationes sequũt̃ frequẽs. s. & subita indignatio ex defectu propriæ uolũtatis: qa cũ cito quod petit: aut quærit tẽptatus nõ obtinet irascit̃ q̃primũ: litigãdo ĩfra semetipsum: aliquãdo in sermõibus ĩcrepãdo palã maiores: eq̃les: minores: cõtẽnẽdo cæteros: seipsũ excusãdo. Vnde in errorẽ maximũ mẽtis prostrat̃: errãdo p diuersas machĩas: & seditões: usq; ĩ propriã mortẽ cõtra dei honorẽ: & gloriã: & ordinis honorẽ: minãdo maioribus suis de ĩternitiõe: & occisiõe: de ĩfamia: & đ opprobriis q̃pluribus: et de aliis ĩtentõibus pessimis. Similit̃ post hæc ad

fatuas mēs labit̄ cogitatōes d̄risorias: plenasq; ri
su. Deinde ī planctū cōuertit̄: & lachrymas: cōsi
derādo miseriā sui ipsius: semetipsū cōtēnendo:
honorē propriū destruēdo: ita ut cōfusiōe oppro
brii semetipsū multis modis ī maībus demonū
eē cōspiciēs: desiderat pessimo aīo: affectuq; ille/
cebri ī mūdū cōmisceri cū uiris: et mulieribus. Et
cōuersari aliqñ cū principibus seculi: aliqñ cū ui
lissimis populis: cū qbus nugari semp insipiēter
ualeat: prophetādo de futuris cōtingētibus: mur
murādo: & detrahēdo: & de se pronosticādo mul
ta īpossibilia supra posse suū: ac īaudita. Hæc q
dē quæ diximus tēptatōes sunt supbo℞ proficiē/
tiū circa aīam ipso℞ cōfusionē. In acqsitiōe attñ
humilitatis: ut īde præsūptio uana propriæ repu
tatōis oīno extinguat̄: & irritet̄.

De corporalibus tribulationibus superborum.

ILle aūt tribulatōes: & āgustiæ quæ supbis
proficiētibus ī corpoȓ occurrūt diuerse sūt
& graues: & aliqbus terribiles fiunt. Qua℞ aliqs
nonnullasq; hic infra ad doctrinā uestrā: & corre
ctionē intimabo: īdicabo ue. Quæ sunt hæc: do/
lores: īfirmitates incurabiles: occursus hominū ī
piorū: infamiæ euidētes. Incideȓ in manus tribu
lantiū horribiliter: sicut q incidūt in latrones: &

ſicarios. Vnde exſpoliant̃: uerberant̃: aut feriunt̃ ſemp̄ cum terrore: atq; repentino timore. Aliqñ minas patiunt̃ demonũ. Aliquãdo incidunt ĩ lapides: & ab eis concutiunt̃: uel a canibus: aut a feris mordunt̃: uel ab alto cadunt. Vnde aut manuũ: aut pedũ fractionẽ recipiunt. Deniq; in egestatem maximã cruciabunt̃: donec diuina misericordia de profundo lacu miſeriarũ iſtarũ ad propriam cognitionẽ deducere dignabit̃. Vnde manifeſte tunc cognoſcẽt ſupbi proficientes calamitates ſuas: & ĩpoſſibilitatẽ eorum ad reſiſtendũ. Sed iã quaſi milites ſupati: & đuicti in oĩbus ſceleribus. Et aliq tam mẽte q̃ corpore proſtrati ſũt ſicut Dauid & Magdalena: ſicut & plurimi ſanctoꝝ patrũ corporaliter ceciderunt. Et hæc oĩa ut prædixi ob ſuperbiã nimiã inſupportabileq; ambitiones occurrũt quãdo ad deum cõuerſi: & a ſeculo recedẽdo: ad portũ ſacrarũ religionũ acceditur. Vbi ſupbus monachus ſtudet nõ humilitatem inqrẽr p opprobria: & correctões: ſed magis ſapientiã: & reputationẽ inſtat inuenire: uidẽdo aſpiciẽdoq; in oculis ſuis opa uirtuoſa quæ egit: facit: uel facturus eſt. Inſpiciẽdo etiã alterius defectus: & peccata aliorũ condemnãdo: donec fumus ſupbiæ ſue uſq; ad cœlũ aſcendat. Vnde neceſſe eſt ut dñs qui huius de ſtercore ſeculi erigit

paupere unq̄ peccatorē: ut collocet eũ cum prin
cipibus: cũ principibus populi sui sacrarũ religio
num. At iterũ per superbiã in religione nup acq
sitã necesse est idē proficiēs ad euacuationē illius
iterũ in feces demergat': donec cũ sancto Dauid:
ut supra dicat. Vermis sum & nõ hõ: opprobriũ
hominũ: & abiectio plebis. Ergo quãto magis in
religiõe supbitur: tanto magis: magisq; in pessi-
mis temptationibus: imo & in sceleribus eicitur.
Iccirco uerissime inqt propheta. Humiliatus sũ
& liberauit me: qa humiles deus spiritu saluabit
Magna est igitur uirtus humilitas.

¶ De remedio supradictarum temptationum.

TRibulatões: & angustias audistis supborũ
proficiẽtiũ. Audite & nunc auxiliũ: suffra
giumq; eoꝝ. Est. n. pacientia mater afflictorum:
quã quis quærit: aut desiderat eã: infallanter reci
piet: & obtinebit illã. Nã etsi uiriliter corporali-
terq; possider' nõ ualet: si tam̃ desiderio illã cupit
uendicare: maiorē in modũ eã hēt q̄ si manifeste
ipsã teneret. Quoniã dicunt sacri doctores q; ma
gis aliquãdo meret': & maius meritũ est uelle cre
dere quod credere non põt: q̄ qui faciliter credit.
Sic aliquãdo magis meret' uelle doler' de peccatis

& criminibus suis: atq; excessibus: q̄ posse ad bñ placitũ condoleri: dicente propheta. Desiderium pauperũ exaudiuit dñs: præparationẽ cordis eoꝶ audiuit auris tua. Hoc aũt dixi ꝙ si forte ꝑ diuersas demonũ occupatões in mẽte: & corpoꝶ paciẽtiam illã: & fortitudinẽ in tẽtatiõibus hr̃e nõ possumus: saltẽ hr̃e illam in desiderio ſupioris rõnis oĩno uellimus. Quia deus iudicat nos: & nr̃a secundũ arbitriũ ſupioris ratõis: & secundũ uoluntatem: & iudiciũ animi nr̃i. Et nõ secũdũ ea quæ nobis ĩuitis: ac cõtra nitẽtibus portio sensualis ĩferior aduehit: & producit. Qualia sunt uolubilitas imaginũ: & fantasiarũ: stimulus carnis illecebrosus: aut uĩdicatiuus aĩus: & similia: ut supra scripsimus. Ideo dico uobis ꝙ aut patientia: aut uoluntas patiẽdi est illa uirtus quæ mitigat sentẽtiã dei cõtra ſupbos: & elatos proficientes: maxĩe religiosos. Et ita placabilẽ reddit manum dñi percutientẽ. Vt unde fulgura procedebãt: & tẽpestates: inde pax: gaudiũ: & feruor proueniũt. Quia patientia est mater cõsolatiõis: & donũ dei: sicut dicit̃ in psalmo. Quoniam tu es patiẽtia mea domine: dñe spes mea a iuuentute mea.

¶ De humilitate iterum.

NOueritis insup filioli mei ꝙ si humiles eritis: & patientes: mirabilia dei uidebitis: gu

ſtabitiſq; ꝙ oculus non uidit: nec auris audiuit: nec in cor hominis aſcendit. Non tamẽ ꝙ donec uixeritis abſq; tribulatiõibus: uel temptatiõibus tranſirĩ ualeatis. Sed ſemp ſicut ſancti patriarce: & prophetæ: ſicut Ioannes baptiſta: & dominus Ieſus chriſtus ĩ tota uita ſua paſſus eſt: & pati fecit apoſtolos cũ cæteris ſanctis ſuis. Vñ ipſe ait. Qui uult uenire poſt me abneget ſemetipſum: & tollat crucẽ ſuam cotidie: & ſequat̃ me. Crux autem amicoꝝ dei ſunt temptatões infraſcipte ad humilitatẽ cõſeruãdã: ſicut fuerunt ſupiores temptatões in ſupbis ad recupandã humilitatẽ.

¶De temptationibus humilium.

TEmptationes uero quæ ex ſpirituali uirga dei fiunt ad augmentũ animæ humilium: ut excitetur probet̃: & muudet̃: ſunt iſte. Videlicet pigritia. unde nequit tẽpus præparare ad orã dum: legẽdum: meditandũ: & alia uirtuoſa opa ad exercitandũ. Deinde occurrit quædã grauitas corporis cum laſſatõe membroꝝ: ita ut quum iacet laborioſũ eſt exſurgere: ſi ſedit ſurgere neqt. Itaq; cognita propria tepiditate remanet mente confuſus: & corpore. Plenus doloribus eſt: qa nõ uidet obligatõibus ſatiſfacere poſſe: tam oratiõibus: q̃ deuotiõibus ſpiritualibus: & uirtutibus corporeis: & exterioribus. Vnde ad horã tantam

in diffidentiam cadit: ut a deo derelictũ sese exi-
stimet propter obtenebratões uarias cogitationũ
diuersarũ ex defectu humani auxilii. Vñ egestas
maxima corporalis illi orit aïæ cum mœstitia: af
flictõe: & angustia ĩfinita. At nec memoria remi
nisci põt miserationũ dei. Nec capax est ratio ad
credendũ: nec uoluntas ad cõcupiscendũ æternã
gloriã: qa iam a deo segregatã se conspicit. Ex his
profecto tẽptatiõibus ex qbus acqrit monachus
uitæ solitariæ meritũ ĩ sui ipsius protectioné: &
ad humilitaté: & cor contritũ elucrandum unde
accuratissime ad creatoris sui desideriũ deuenire
studeat. Diuina tam̃ dispẽsatiõe oculte: modoq;
indicibili iuxta necessitaté: & utilitaté aïæ religio
sorum humiliũ hæc proueniũt: ne ultra debitũ
seipsum extollat: nec sape plusq̃ oporteat ĩqrat:
sed magis in timor̃: & tremore suã operetur salu
tem in signum oĩs perfectionis per auxiliũ dei.

¶ De ordine seruando contra temptationes.

NVnc ãt restat ordo obseruãdus cõtra tẽpta
tões tã supboꝝ q̃ hũiliũ in auxiliũ & fauo
rem reꝝ spiritualiũ. Et primo anteq̃ tẽptatio oc-
currat paratus sit semp mõachus tota ĩtentõe re
sistendi: nõ propria uirtute: sed diuina misericor
dia auxiliãte. Vnde solicitus sit inquãtũ põt: nec
sibi pcat in labore: ĩ oratõibus dicendo. Et ne nos
inducas in tẽptationé. Quia ueraciter hoc & co-

gnosco p me metipsũ tẽptationibus resistere nõ posse nisi tu dns: & tu dñe iesu tuũ mihi auxiliũ præstaueris. Deĩd a meditatõibus ñ cessar: lectione cotidianã frequẽtare. Necnõ ĩ cæteris exterioribus: & corporalibus austeritatibus: penitẽtiis: uirtutibus: & moribus solicite se exercere. Vt qñ egestas spũalis: & incursus demonũ ingruerit: ppria cõsciẽtia de ignauia: & pigritia eũ arguer nõ possit: cũ in pace esset ante aduentũ tẽptationũ.

¶ De remedio faciendo in ipsa temptatione.

TEmpore uero temptationũ qñ supbus: & humilis præualere se nõ põt in mente per desideriũ: aut p uoluntatẽ mundã: & expressam ore ad minus dicat. Nolo dñe: nolo: uide qa me cõtinere nõ possũ: dñe miserere mei. Esto brachium meũ: & salus ĩ hac tribulatiõe mea. Qui põt corde: & ore oret: & manus: & corpus inquãtum ualet: & põt refrenet: & sustineat ĩmobile: mentẽ eleuãdo in deũ. Et de semetipso totaliter cõdolẽdo: increpãdo: & uitupando semetipsũ oĩbus opprobriis: & detractõibus donec tẽptatio illa pessima recedat.

¶ Quid agendũ sit quũ hostis est deuictus.

SI uero inimicus supatus: & dnictus remãserit: non putet uictor uirtute sua hostẽ debellasse. Sed diuino auxilio diabolũ supatũ fore

confiteat̃ humiliter: ac deuote. Vnde eleuatis ma
nibus clara uoce dicendũ est. Non nobis dñe: nõ
nobis: sed nomini tuo da gloriã. Itaq; dulcissime
dñe: suauissime Iesu christe confirma hoc quod
opatus es in me: misererẽ mihi peccatori: qa deus
meus es tu: & ꝓtector: ac susceptor aĩæ meæ. Vñ
dicat ĩ laudẽ dei & dñi Iesu christi tanq̃ puer par
uulus. Laudate pueri dominum. usq; in finem:
& ad ordinem redeat deuotionum suarum.

¶ De ordine post lapsum commissum.

SI forte (qd absit) pmittente dño ad eradicã-
dam supbiã: & præsumptionẽ supatus re-
manserit. More Dauid: nõ ad despationẽ: sed ad
dei misericordiã confugiendũ est: spans semp in
dei bonitate: & dñi Iesu christi clemẽtia: q mortu
us est pro peccatoribus. Et mulieri deprehẽse ĩ a
dulterio ueniã dedit. Magdalenã ad se traxit. La
troni paradisũ promisit. Et Longino lumẽ: & sa
lutẽ cõcessit. Sic oĩbus faciet peccatoribus q cõtri
to aĩo: & corde: aut desiderio cõtritõis ad deũ hu
militer accedere nõ erubescũt: sed magis pro au-
xilio: & suffragio eius ipsum quærunt: petunt:
& uocant: ordine maxime infrascripto.

¶ De mõ seruãdo qñ ab inimico supamur.

DVum qs a spũ blasphemie: a spũ ire: aut
cõcupiscẽtiæ: mente uel corpore supatus re

manserit: quãto citius pōt dicat clara uoce. Miserere mei deus. usq; in finē genibus flexis: māibusq; ad cœlū iunctis. Deinde prostratus extēsis brachiis in similitudinem crucis: quasi coram crucifixo Iesu dicat. De profundis. usq; in finē. Deīde surgat: & si plāgere pōt nō cesset a lachrymis donec pcurrat ordinē totius passiōis cum Pater nr̃. & Aue maria. pectus pcutiēdo. Deinde cōuertat se ad lectionē spūalis doctrinæ: sicut sunt uita: & collationes patrū: aut similia: in qbus lectiōibus lapsus requiē inueniat: & modū repandi: & resistendi oībus tēptationibus: & in sui auxiliū: & p satisfactiōe erroris sui disponat se tēpore quo poterit septē psalmos penitētiales cū lethaniis psoluere semp cum disciplina in memoriā passionis Iesu christi. Deniq; currat ad sui prælatū uel custodem aīæ sue pro confessione cū præpatiōe opprobriū sustinēdi: & correctionē recipiēdi. Nec ñ & p penitentiā totaliter satisfaciēdi: nisi forte talis fuerit cā quæ excessū: aut formā & modū excessus licite uidret ocultari: non tam̄ forma peccati tacēda est. Ideo beati sunt illi q talē hēnt rectorem aīa℞ benignū: & mansuetū: & exptū in similibus: de quo dubitare nō oporteat cor suū totaliter apire. Nā cum oībus nisi cū exptis oīa apire piculosum est: ne inde peccator in desperationē ī

cidat propter insipientiam confessorum.

¶Conclusio: ac breuis exhortatio ad humilitatem & charitatem.

Nos itaq; filioli mei charissimi cõamini humilitatẽ ĩqrere. Studete charitatẽ dei: & ꝓximi uendicare. Et cũ orationibus: deuotionibus cerimoniis: aliisq; consuetis corporalibus: & spiritualibus exerecitiis uestris: in solitudĩe: scilẽtio: & ieiuniis pseuerare: ne diabolus superare possit uos. Sed magis uos ipsum: auxiliãte dño: q non pmittit tẽptarĩ sup id quod potestis: sed facit cũ tẽptatione prouentũ ut possitis substinerĩ. Caue te ergo uos ab ingratitudine: ne cũ ingrato Adã de paradiso expulsi sitis. Et cũ Iuda in baratrum inferni deiciamini. Dominus sit semper uobiscũ Et si quid minus clare: & diffuse locutus sum: familiariter egi. Valete. Verumtamen in omnibus quæ minus q̃ catholice: aut religiose affatũ me nouerit quispiam doctior: atq; prudentior: non illi solum: uerum uniuersis Christi fidelibus: cultoribusq; corrigendum: castigandumue ipsum constituo.

¶Actũ quoq; hoc opus Venetiis ex inclyta: famosaq; officina Nicolai Ienson gallici. Anno dominice natiuitatis. M.cccc. pridie nonas iulias.

¶ Liber qui intitulatur Corona senum.

d Vm mēs hūana ueluti rota uelocissima quæ a rapidissimo ānis cursu uoluitur malaꝝ cogitationū ꝓhibere uagatōem nequaçq̄ ualeat: nisi a bonis cogitatiōibus sūma cū diligentia repressa fuerit. Hāc uobis industriā dilectissimi in Christo filii uarias depellendi aīꝑ turbatiōes. (Quæ quidē mentē uestrā omnipotēti deo iam sincere dedicatā exagitare possēt) ordīe quodā ualde cōmodo: stiloq; facillimo. Breuissime tamē oīa scribere curauimus. Sed qm̄ triplex a sacris doctoribus mūdus conscribit᷑. Artipicus uidelicet. Macrocosmus. Et Microcosmus. Ab artipico q est deus narratio nostra sumet exordiū: & in triplex iudicium suum finem imponet.

¶ De artipico.

d Iuinarū humanarūq; rerū profecto dn̄m cōditorē fuisse nouimus. Vnicum in essentia. Trinū in personis. Patris: filii: & spūs sancti. Vnū principium: cuius essentia est equalitas: & distīctio ꝑsonaꝝ. Immensa: infinita: incōprehēsibilis: īconscriptibilis: æterna: incōmutabilis: simplex: excellens: atq; ineffabilis. Qui deus magnus & oīpotens: in principio creauit cœlum: & terrā. Terra

auté erat inanis: & uacua. Et tenebre erant sup fa
ciem abyssi: & ipse spũs dñi ferebat᷑ sup aquas.

Hunc quidé omnipotens deus cuncta crear
disponens: prima die dixit. Fiat lux: & in
ictu oculi facta est lux: quæ nubes lucidissima di
citur: qua mundi superiores partes illuminant᷑.
Quã quidem lucé nõnulli dicunt angelicã fuisse
naturã. De qua Lucifer cæteris pulchrior creatus
est. Deinde non mediocri cum parte illorũ pp su
perbiam ab archangelo Michaele in centrũ terre
proiectus. Verũtamen alii eoꝶ in calginoso aere
remanserunt: ubi grãdo: fulgura: tempestatesq;
generant᷑. Alii ĩ terra sunt humanũ genus téptan
di gratia. Vt sunt illi qui unicuiq; mortaliũ spe/
cialiter dati sunt ad suggerendũ méti: & corpori
diuersas tépestates. Cæteri uero maligni spũs cũ
Lucifero in infernũ trusi sunt. Bonos aũt & fide
les spiritus: in non peccandi ãplius gratia confir
matos: in tres hierarchias diuisit deus. Quarum
alia superior. Alia media. Alia inferior dicit᷑. Su
pior ẽ. s. Seraphin. Cherubin. & Tronos: ad tria
exercenda officia posuit. ¶ De Cherubin.
Cherubin officiũ est in deo lucere: & homines ad
sũmũ bonum adducere. ¶ De Seraphin.
Seraphin officiũ est tã seipsos q̃ hominũ corda

in dei amore iflāmare. ¶ De Tronis.
Troni tanq̄ dei sedes officiū habēt: de iusticia: & magnitudine dei gloriari: ac humāo generi uere subiectionis: & humilitatis modum impartiri.

¶ De hierarchia media.

Hierarchia media tria tenet officia. Dominationes. Principatus. & Potestates.

¶ De Dominationibus.

Dominatōes spiritus sunt: q officio suo cæteros inferiores regunt: & dirigunt in uoluntate dei. Dātq; prælatis seculi normā: & grām a tēptatiōibus subditos liberādi. ¶ De Prīcipatibus.

Principatus officiū est: īferioribus spiritibus præbere uirtutem ad eorum officii expeditionē: atq; orbis prīcipatus regere habet: quibus subditi cer uicē deo subiicere uelint. ¶ De Potestatibus.

Potestates āgelos in diuina potētia roborāt: & demonū uires reprimūt. Alleuiantq; temptatiōes.

¶ De distinctione hierarchie inferioris.

Hierarchie inferiori tria sicut supioribus insunt officia. Quibus officiis præsunt. Virtutes. Angeli. & Archangeli. ¶ De Virtutibus.

Virtutes mira dei ostendūt: stupēdaq; miracula operant in mundo. Monent etiā prælatos: ut ita se in subditos gerāt: ut ipsi una cū subditis miracula facere possint. ¶ De Archangelis.

Archāgeli angelis: & hoībus archana dei nuntiā-
tes: denuntiāt inferius quod a superioribus spiri
tibus acceperunt. ¶ De Angelis.
Angelorū quidē offm̄ est anunciādi parua: & ad
bene: beataeq; uiuēdū hoīes ducere: & gubernar̄.

¶ Explicit q̄cquid de Artypico dicēdū sit. Hæc aūt
quæ hucusq; diximus: artypico mundo accōmo
dare d̄creuimus. Vt deū in sede: & throno suo se
dētē cernere ualeamus. Qui deus singulis diebus
usq; ad septimū diē p̄ticulariter creādo opus q̄d
patrarat optime proficiet. Quiescet uero die. vii.
quem quietis diem post iudicium esse dicamus.

¶ De Macrocosmo.

MAcrocosmus mūdus: dicit̄ uniuersa
mūdi machina corporalis: ad dupli
cem p̄tinens naturā. s. cœlestē: & ele
mentorū. Et dicitur macrocosms a
macros q̄d est maior: & cosmos mūdus. i. maior
mundus. ¶ De materia cœlesti.
Habet enī cœlestis materia triū principaliter cœ
lorū diuisionē. Cœlum empireū. Cristallinū. Et
firmamētū. Cœlum empireū: beatoꝝ spirituū:
ac sanctoꝝ omnium gloriosissimū est habitacu-
lum. Natura simplicissimū. Essentia subtilissi
mū. Incorruptibilitate solidissimū. Quantitate

maximũ. Qualitate lucidum. Diaphanitione pſpicuum. Materia puriſſimũ. Figura ſpericum. Localitate ſupremũ. Amplitudine creaturarũ in ſe aliarum contentiuũ. Motuq; extraneum.

¶ De cœlo Criſtallino.

¶ Criſtallinũ cœlum multas in ſe Empyrei qualitates tenet. Ac ipſũ primũ mobile ẽ: & uelociſſmũ.

¶ De Firmamento.

¶ Firmamentũ eſt ſecundum mobile: ac ſupradictarũ proprietatũ particeps: aquarũq; diffuſiuũ dicitur. Hoc quidẽ firmamẽtũ deus inter aquas & aquas die ſecunda creauit dicẽs. Fiat firmamẽtum in medio aquarũ: & diuidat aquas ab aquis Ibidemq; ſtellas die quarta fixas inſtituit.

¶ De ſtellis.

¶ Stellarum quidẽ materia puriſſima ẽ: figura ſperica: quãtitate magna: apparitõe parua. Ipſe enĩ ſtelle lucide: ac radiorũ diffuſiue ſunt. Lumẽ a ſole capiunt. Singule in qualitate: differunt quãtitate: & uirtute. Quarũ noĩa diuerſa ſunt: ut illa bos: cauda draconis: & ſic de ſimilibus. Quæ ĩferius diuerſis uirturẽ generationis acommodant.

¶ De Signis.

¶ Inter eas enĩ duodecim ſigna ĩſiſtunt: quæ ſigna domus planetarũ ſunt. ut ẽ Cãcer Leo. & cetera.

¶ De Planetis.

Habet in se Firmammentū septē speras: nominibus: & natura diuersas. Et dicunt Plāete. Quorꝝ noīa hæc sunt. Saturnus: Iupiter: Mars: Sol: Venus: Mercurius: & Luna.

¶ De ꝓprietatibus planetaꝝ. ¶ De Saturno.

Saturnus spera prima est a nobis remotissima. In quolibet signo mēsibus. xxx. manet. Ducētis uero &. xxx. ānis suū ꝑficit cursum. Habitaculū eius: in die est Capricornis. In nocte Aquarius. Exaltatio sua in libra. Humiliatio in cancro est.

¶ De Ioue.

Iupiter spera secūda est: lucida: & clara: & quasi ad instar lactis cādida. Qualitate tēperata in caliditate: & humiditate: moratq; in quolibet signo per annū. Suum. n. cursum in. xii. ꝑficit annis. In die hītaculū eius Sagitarius. In nocte Pisces. Exaltatio eius in Cancro: humiliatio in Capricorno est. Cuius est amica Luna: & Mars inimicus.

¶ De Marte.

Mars spera tercia est: calida: & sicca: ea ꝓp est nociuus. Proprietatibus quippe suis hoīes ad bellū irritat. Igneus: & radiosus apparet. In quolibet signo. lx. diebus qescit. Habitatio eius ī die Aries: in nocte Scorpio est. Et exaltatio in Capricorno.

¶ De Sole.

Sol spera quarta ē: & dicitur octies maior terra.

Verꝫ Ptolemeus uult centũ & sexaginta uicibus superare terrã. Calidus sentitur: & luminosus ui det̃. In quolibet signo diebus triginta: & horis. x. pmanet. Habitaculũ ĩ Leone. Exaltatio ĩ Ariete.

¶ De Venere.

Venus qm̃ calida & humida ẽ Martis nequitiã temperar. Vesper appellat̃: quum seqtur solem lucifer dicit̃. Quum mane oritur ante solẽ colorẽ fulgentẽ: & cãdentẽ habet electro similẽ. Diebus autẽ. ccc. xxx. suum pficit cursũ. In die Taurus ẽ eius habitatio: ĩ nocte libra. Exaltatio eius Pisces hũiliatio Virgo. Amicus ei est Iupiter: inimicus Mars.

¶ De Mercurio.

Mercurius semp cum sole gradit̃: cui. xxx. semp gradibus apropinquat. Colorẽ tenet radiantẽ: & raro pp solis uicinitatẽ cernit̃. Eloquentiã ĩfluit: seminibus: & aquis dñatur. Diebus. xxx. suũ per agit cursum.. Habitatio in die Gemini: in nocte uirgo: natura mala. Et exaltatio eius in uirgine.

¶ De Luna.

Luna ultima spera est omniũ planetarũ. Nocti præest. Eclypsim patit̃: & efficit. Maculas habet pp eius cõiũctionẽ cũ ĩferioribus. Cursũqꝫ ĩ mense pficit. Et hẽt habitaculũ ĩ Cãcro. Et exaltatio ĩ Thauro.

Hæc de cœlesti materia dicta sufficiãt. Vbi solis

lunæ. atq; stellaꝝ ꝑprietates positæ sũt: quæ stel
læ die qua in firmamẽto creatæ sunt. Sol & luna
uero in speris suis.

Hic de elementali materia tractabitur.

Materia quidẽ elementalis in quattuor diui
ditur elemẽta: quæ sunt: Ignis: Aer: Aqua:
& Terra.

De Igne.

Ignis spera elementalis est: tanq̃ cœlũ sub spera
Lunæ. Nec lucet: nec ardet in spa sua: sed ĩ aliẽa.
Tria ĩtersticia habet. Supremũ qđ uocat̃ igneũ.
Medium: & infimum quod dicitur olympium.

De Aere.

Aer spera subtilis est: mobilis & ꝑspicua. Per ĩspi
rationẽ: & respirationẽ calorẽ cordis tẽperãs. Et ẽ
locus ĩpressiõis. Vaporẽ terre: & aquæ ad se colli-
git: quarũ diuersitate nubes diuersi coloris ĩ aere
ipso fiũt. Vbi diu cõdense: fulgura: tẽpestates: to
nitrua: grãdinẽ: niuẽ: pruinas: & pluuias gñant.
Aer leuis: rarus: & illuminabilis est. Habetq; tria
ĩterstitia. Supremũ qđ æthereũ uocat̃. Mediũ &
infimũ qđ uocat̃ aereũ. Habet enĩ ĩ supremo pp
solis uicinitatẽ calorẽ: & lucẽ. Similiter quoq; ĩfi
mũ hẽt pp radioꝝ repcussionẽ. Veꝝ ĩ medio ubi
radioꝝ repcussio nequit attingere: frigiditas ẽ: &
obscuritas. Ibiq; demonũ habitaculũ: & ĩtrusio:

necnō & tēpestatū:ac tonitruū dicit᷑. Grādinisq;
& niuis:& similium ibidem fit coagulatio.

¶ De Aqua.

¶Aqua sup cœlos ducit᷑:decorat᷑ piscibus: subdita
ē tēpestatibus. Maria īplet:fluīa:fōtes:riuulosq;
aquaꝝ:q oēs ad loca unde ꝓuenerūt regrediunt᷑.
Aqua enī diaphanū corpus hēt:& ex se cristallū
generat. Causat ī nubibus irim:humida:& frigi
da deniq; existit. ¶ De Terra.

¶ Terra ultima est: & infima:inter oīa elemēta de
spectior:nigra:arrida:siccaq;:pōderosa:rotūda:
oībus cœlis:& elemētis circūdata. Tenet ī centro
eius īfernū. Frigida est:atq; opaca. Metalloꝝ nu
trix:& genitrix ē. De qua oīpotens deus oīum cō
ditor tertia die creatiōis dixit. Diuidat᷑ aq̄ a terra:
& appareat arrida:& tūc terra cū mōtibus:spelū
chis:atq; cauernis facta ē:& sic esse ipsius noscit᷑.
Iteꝝ inqt deus. Producat terra herbā uirētē faciē
temq; semē in gnē:& lignū pomiferꝝ facientē fru
ctū ī gnē suo:& factū ē ita. Vn̄ & eē ipsius terræ.
& uegetatiua uita in herbis:& arboribus cernit᷑.

¶ De creatione luminū die quarta.

¶Die quarta dn̄s deus fiāt inqt luminaria ī firma
mēto cœli:& ita factū est. Vt sol diei:lunaq; no
cti præesset. Et stelle ut in firmamēto lucerēt: &
splēdore solis diuersaꝝ rerū gnatōes producerēt:

ut ſupius ſufficiēter appet. ¶ De die qnta.
Die uero qnta ait dn̄s deus. Producant aquæ re-
ptilia.i.piſces . Volucreſq; cœli: & ita factū eſt.
Vnde ſimiliter uidemus aues: & piſces hēre eſſe:
& uegetatiuam: atq; ſenſitiuam uitam.

¶ Hic de ſexto die agitur.

¶ Nam ſexto die addidit ſūmus opifex dicens. Pro
ducat terra aīalia ī genere ſuo: & ita factū ē. Qua
re ſicut in auibus cœli: & piſcibus aquæ. Ita ī bel
uis: & feris: cæteriſq; animalibus: & eſſe: & uita
duplex cernit᷑: uidelicet uegetatiua: & ſenſitiua.

¶ Profecto de hac die ſexta ultimā hominis creatio
nem intelligere reſtat: quā quidē in tercio mūdo
oſtendemus: qui muudus dicit᷑ Microcoſmus.

M Icrocoſmus ſane a micros qđ eſt mi
nor: & coſmos qđ eſt mūdus. Vnde
Microcoſmus paruus mūdus reſpe
ctu Macrocoſmi.i.maioris mūdi di-
cit᷑. Et hic eſt hō: qui pp participationē cœleſtis:
terreſtriſq; materie: nec nō propter ſimilitudinē
cœloꝶ: atq; elementorū: quā ī ſe habet hō increa
tiue: paruus mundus appellatur. Qui in duas
diuiditur creaturas.ſ. in corporalē: quod eſt hu-
manum corpus: & ſpiritualē: quæ eſt anima: ex

quibus hõ fit. Quẽ quidẽ ſexto die poſt aĩalium creationẽ ĩ campo damaſceno deus plaſmauit: ĩ terra chanaã: cui uitæ ſpiraculũ ĩſufflauit dicẽs. Faciamus hominẽ ad imaginem: & ſimilitudinẽ noſtrã. Sicq; ad imaginẽ dei creatus eſt hõ: ut ſi cut deus præeſt angelis: & hominibus: ita hõ cor pore præſit cunctis aĩantibus uniuerſæ terræ.

¶ Ad cuius ſimilitudinem creati ſumus.

¶ Ad dei ſimilitudinem anima noſtra creata eſt: p participationẽ dei. Vt eſt ĩ memoria: intellectu: uoluntate: libero arbitrio: & ſimilibus.

Reuertamur igitur ad corporis plaſmationẽ. Vn de puus mũdus appellat̃: tam pp participationẽ q̃ pp ſimilitudinẽ Macrocoſmi. i. maioris mũdi. Corpus hoĩs participationẽ cœleſtiũ uirtutũ: & ſtellaꝵ hẽt: ut ĩ hoc exẽplo ĩtelligere poterimus. Cum cœlo empireo de eẽ: & forma: diuerſis & q̃li tatibus: participat hõ in plaſmatione corporis. Cum criſtallino participat motu: coadunatõe: & pluribus aliis qualitatibus corpus ĩ plaſmatiõe. Cum firmamẽto participat mẽbrorũ uarietate. Cum ſtellarum uarietate exercitia corporis uaria recipit homo.

¶ De participatiõe ſignorum in mẽbris hominũ.

Signa cæli ad cuſtodiã membrorũ corporis xii. poſita ſũt. Aries ad cuſtodiam capitis.

Gemini lacertis: & manibus dn̄at᷑. Taurus guttu ri. Leo cordi: & renibus. Cācer pectori: ac stoma cho. Virgo & libra ītestinis. Scorpio genitalibus. Sagitarius femori. Capricornus genua cōseruat. Aquarius tibias. Pisces déiq; custodiā pedū hn̄t.

¶ De participatione planetarum cum corpore.

PLanetarū diuersas proprietates deus in hu mano corpore plasmādo posuit: ut in hoc exemplo uideri potest. ¶ Saturnus dat corpori effectum siccitatis: & frigiditatis cū nigredine. ¶ Iupiter humiditatem: & calorem cum albedine. ¶ Mars calorem cum siccitate. ¶ Sol lumē cum ca lore: & humiditate. ¶ Venus fulgorē cū calore: & humiditate. ¶ Mercurius ī lingua pronuntiā di facundiā corpori præstat: & seminandi modū dōat. ¶ Luna frigiditate: & humiditate sua præ bet corpori castitatem.

Sciēdū uero ē ꝙ deus ex materia elemētali corpus plasmauit humanū: ut in hoc exēplo. & cetera.

¶ De participatione elementorum cum corpore.

EX terra carnem: & ossa: ac melancoliam. Ex aqua sanguinem: ac flegma. ¶ Ex aere agilitatē: substentationē: anhelitū: & sanguineā naturam. ¶ Ex igne calorem. Vnde siccantur

humores corporis. Et caro: & ossa: & cætera mē-
bra fouentur: coleráq; produxit.
Et quoniā de participatiōe humani corporis cū
Macrocosmo satis diximus: nunc similitudinē
eius Microcosmi. i. humāi corporis: quam cum
macrocosmo habet dicamus: quæ similitudo tā
de cœlesti q̄ de elementali materia constat.

COelestis similitudo in corpor̄ est. Qđ sicut
cœlum empireū dei: & sanctoꝝ angelorū:
oīumq; sanctorū habitaculū ē. Ita corpus: aīæ:
uirtutū: ac sanctarū operum habitaculū existit.
Et sicut cœlum cristallinum splendet: & moue-
tur: sic caro hominis: & corpus.

¶ Similitudo corporis cum firmamento.

Sicut in firmamento sunt septem planetæ: et
quattuor elemēta. Sic in capite hominis sunt se
ptem foramina: & quattuor membra in corpore
principalia. Sicut sol: & luna duo in cœlis sunt:
sic duo oculi in capite hominis positi sunt.
Corpus equidem similitudinem elementalis ma
terie sic in membris habet: ut īferius denotatur.

COr quasi spera ignea omniū præstantius
est mēbrorū: qm̄ uiuētis aīæ ē habitaculū.
Pectus porro hoīs ꝑ aer̄ capit̄. quo stomachi: ac

uentris uapores coagulati: tuſcim: ſingulta: & ſi milia generant.

¶ Stomachus tanq̃ mare magnũ: ĩ quo oẽs egritu dines quaſi fluctuãtes mari tẽpeſtates fiũt: quo humores totius corporis tanq̃ uniuerſæ terræ flu mina: regrediuntur: & ingrediuntur.

Pedes uero tanq̃ centrum cœlorum: & elemento rum: corporis molem ſuſtinent.

¶ Hæc autẽ ad ſimilitudinẽ Macrocoſmi: & ad pla ſmationẽ Microcoſmi dicta ſufficiãt. Nunc oſtẽ demus quæ de ſimilitudine corporis: & animæ dei imagini comparatæ dicenda ſunt.

PLaſmato enĩ corpore humão: deus ſpi raculum uitæ. i. animã ad ipſius imagi nem in eum ĩſufflauit. Cui animæ ad æterne tri nitatis ſimilitudinẽ tres attribuit potẽtias. ſ. Me moriã ad ſimilitudinẽ potẽtiæ patris. Intellectũ ad ſimilitudinem ſapiẽtiæ filii. Voluntatẽ ad ſi militudinẽ ignitæ ſancti ſpiritus charitatis.

¶ Participatio animæ cum angelis.

¶ Dedit quoq; huic animæ cum angelis participa tionem: ad parua dei huic ſeculo annuntianda.

¶ Participatio animæ cum archangelis.

¶ Cum archangelis participationem habet anima

ſumma dei archana reuelandi.

¶Participatio anime cum uirtutibus.

¶Cũ uirtutibus miracula opãdi pticipationẽ hẽt.

¶Participatio animæ cum poteſtatibus.

¶Cũ poteſtatibus demõibus ĩperãdi pticipationẽ hẽt aĩa. ¶Participatio cum principatibus.

¶Cum prĩcipatibus ĩ cœlis: & in terris prĩcipẽ eſſe.

¶Participatio animæ cum tronis.

¶Cum tronis ipſa anima fit ſedes dei.

¶Participatio animæ cum Cherubin.

¶Cũ cherubin ſũma dilectiõe ac contẽplatõe corã deo uigilat. ¶Participatio aĩæ cum Seraphin.

¶Cum ſeraphin intenſo cum feruore aĩa electorũ arderẽ põt. Quoꝝ alii ſũt pr̃iarche: alii ſũt ꝓphete

¶Participatio animæ cum cœlo empireo.

¶Anima cum cœlo empireo participatiõẽ habet in pulchritudine: magnitudĩe: ac ſtabilitate. Vnde immortalis habetur.

¶Participatio animæ cum cryſtallino cœlo.

¶Cum cryſtallino in claritate: uelocitate: & motu: ita ut in ictu oculi adſit ubi uelit.

¶Participatio animæ cum Firmamento.

¶Cum firmamento ingenium maximum: & uelocissimum habet anima: ubi omnium rerum imaginationes quaſi ſtelle fixe ſunt.

Participatio aĩæ cũ planetis: & prĩo cũ Saturno.

CVm ſaturno religionē & grauitatē tenet.
¶ Participatio animæ cum Ioue.
Cum Ioue dignitatem: pulchritudinem.
¶ Participatio animæ cum Marte.
Cum Marte uim & artem noſcit bellandi.
¶ Participatio animæ cum Sole.
Cum Sole illuſtrationem: & ſapientiam recipit.
¶ Participatio animæ cum Venere.
Cum uenere attractionē: amorem: & dilectionē.
¶ Participatio animæ cum Mercurio.
Cum mercurio morū grauitatem: & facundiā.
¶ Pariicipatio animæ cum Luna.
Cū luna ſolertiā: atq; ſolicitudinē: & cōtinentiā.
¶ Participatio animæ cum elementis.
¶ Participatio animæ cum Igne.
Cum ignea ſpera inuiſibilis eſt. Quanuis in aliena materia uideat & ſentiat.
¶ Participatio animæ cum Aere.
Cum aere peccata corporis per contritionem: in niuem remiſſionis anima conuertit.
¶ Participatio animae cum Aqua.
Cum aqua interiores format lachrymas.
¶ Participatio animæ cum Terra.
Cū terra diuerſa herbaꝝ: aīaliūq; gn̄a gignit. Deniq; ciuitates: leges: artes liberales: & mechanicas habet. ¶ De decoratione animæ.

ESt ĩsuper anima hominis adotata dei simi litudine: & imagine: quia ĩuisibilis: impal pabilis: ĩmortalis est: liberoq; decorata arbitrio. Vnde ut superius diximus. Sic factus est homo in animam uiuentem. ¶ De Adam.

ADam qui sapientia: scientia: ingenioq; oĩum humanarũ: diuinarumq; rerum prædi tus fuit: a deo in paradiso delitiarũ collocatus est. Vbi ex costa ipsius Adam Euam sibi similẽ formauit deus: eiq; in uxorẽ dedit: ut duo essent in carne una. ¶ De paradiso terestri.

HIc paradisus delitiarũ est locus in oriente: ubi multarꝝ: & diuersarꝝ uirtutum fructus reperiuntur. Nam aliud fructuum genus extinguende sitis uirtutem habet. Aliud saturitatem præstat. Aliud iuuẽtutem. Aliud perpetuã uitã. Aliud uigilantiam. Aliud deniq; boni & mali scientiam donat. De quo quidem fructu. s. boni & mali iussit deus Ade ne comederet. Qui uxoris suæ uerbis adductus (nam ei suaserat serpens) de arbotis illius fructu accepto comedit. Ea propter sũmo cum rubore simul cum uxore sua de paradiso expulsus est. Et in Ebron ad sue plasmatõis locum ambo delati sunt. Adam in sudore suo uesci pane cœpit. Et Eua in sui dolore partus filios procreare.

Hæc ad breuem Microcosmi creationē dicta suf
ficiant: ut facilius ad alias eius partes transire ua
leamus. Quæ sūt tria corporalia: & tria spiritua-
lia opera.

PRima enī opera quæ Microcosmus genera
liter agit: tria sunt. s. Generatiuum. Artifi
cum. Et sensuale. ¶ Opus quidem generatiuū
in sex diuiditur ætates. Quarū prima ab Adam
usq; Noe. Secunda a Noe usq; Abrahā. ¶ Ter-
tia ab Abrahā usq; ad Dauid. ¶ Quarta a Dauid
usq; ad transmigrationē. ¶ Quinta a trāsmigra
tiōe usq; ad Christum describit᷑. Sexta uero ab
ipso Cristo usq; ad consumationem seculi dicit᷑.

¶ De procreatione Caim & Abel.

ADam primus homo ex Eua uxore sua post
paradisi expulsionem: ī Ebron duos filios
genuit. Quorum unus Caim: alterum uero Abel
nuncupauit. Caim fuit agricola: & liuore inuidie
germanū necauit: qui pastor ouium erat. Qua d
re maledixit deus Caim. Qui profugus per orbē
ex germana uxore sua genuit Enohc. A quo pro-
genies processerunt Caim: sicut fuit Iabel qui pa
storum tentoria portatilia primitus inuenit: nec
non animalium pecudumq; diuisiōes: & separa
tionem instituit. Iubal quoq; qui musicæ artis:
& organorum: atq; citharizantiū inuentor fuit.

Quã artem in duabus pressit columnis. Quarũ una contra impetum ignis. Altera contra aquarꝝ inundationem resistere poterat. Quæ post diluuium sola reperta fuit: quia altera ab aquis consumpta remansit. Et Tubalcaim bellantiũ: atq; fabrorũ instrumenta: metallaq; inquirere: & fabricare docuit. Noema soror eius texentiũ documenta inuenit. Adam insuper post mortẽ Abel genuit Seth: cuius progenies usq; Enoch đuenit diuinum cultorem: deoq; gratissimũ: qui genuit Matusalem patrem Lamech patrẽ Noe. Is nãq; Enoch trãslatus in paradisum cum Elia ibi usq; ad tempus antichristi cohabitare dicitur.

¶ De archa Noe.

NOe uero iussu dei archam instruxit in qua a subuersiõe diluuii reseruatᵗ ipse cum uxore sua: & tribus natis: eorumq; uxoribus: ac cum omni mare: & femina cuiuscunq; animantiũ generis: tam uolucrum q̃ pecudum: necnon & quadrupedum. Nomina autem filiorum Noe: qui cum ipso in archa introierunt hæc sunt. Sem primognitus. Secũdogenitus Cam.. Tertiogenitus Iaphet.

¶ De Sem primogenito Noe.

Sem uero asiam istaurauit: ubi hebrea: syria: græcaq; dogmata processerunt.

¶ De Cam secundogenito Noe.

Cam affricam instaurãs barbaricã: & cananeoꝝ gentẽ produxit. ¶ De Iaphet tertiogenito Noe.
Iaphet Europam paganorũ: & gẽtiliũ gentem innouauit. ¶ De progenie Abraham.

¶ Abraham deicola de stirpe Sem astrorũ ita peritissimus fuit: ita fidelis: & iustus: ut audire meruerit. In semine tuo omes benedicent gentes. Hic hismahelẽ de ancilla genuit: a quo descenderunt xii. filii: quoꝝ nomina hæc sũt. Nabaiot: Cedar: Abdehel: Mabsã: Masma: Buma: Massa: Adad: Thema: Iahur: Naphis: Cethma.

¶ De progenie Isach.

¶ Isach quoq; habuit Aabraham de Sarai uxore: qui Isach genuit Esau patrem Eliphaz: Rauel: Iaus: Ielam: & Core: ¶ De progenie Iacob.
Isach iacob etiam gẽuit: qui a deo israhel dictus est. Pater. xii. patriarcharũ. Genus quoꝝ quadrĩgentis ãnis acola in terra ægyptiorũ fuit: a qbus generati sunt Moises: & Aaron. Qui Moises populum hebreum trans rubrum mare perduxit: Et Num filium Iosue ultra iordanem transfretauit. Qui Moises terram promissionis cœpit: ac ei diuisit. ¶ De Dauid.

¶ Dauid diebus Saulis iudeorũ: & israhelitarum regis Goliã gigantem: & plurimos occidit philisteos. Quorũ præputiis Michol Saulis filiam in

uxorem obtinuit. Post mortē uero Saulis totius regni rex fuit constitutus. Hic pater Salomonis regis fuit: qui sapientia: diuitiis: & potentia præcelluit reges uniuerse terræ.

¶ De transmigratione iudeorum.

¶ Transmigratio populi iudeorum anno. xi. regni Sedechie in die. x. quinti mensis: in anno. xix. regni Nabuchodonosor facta fuit. Deinde capta: & incensa est Ierusalē: & populus ligatus: captiuusq; fuit in Babilone.

¶ De ædificatione ierusalem usq; ad tempus Ciri persarum regis. In quo. l. milia iudeorū licentiā redeundi in ierusalem habuerunt. Quibus reuersis ædificato: & dedicato templo tēpore Artaxersis regis: ædificata est ierusalē: & omnis populus ad celebrationem sabbati inductus est.

¶ De uita Iesu christi.

DOminus noster iesus christus filius dei: q angelo nuntiante conceptus est in ciuitate Nazareth de spiritu sancto & Maria uirgine natus in Bethleem iudæ. Quem magi munera offerentes adorauerunt. Qui circūcisus post octauū diem in Egyptum peregrinatus est: post annum septimum Galileam reuersus. Anno. xii. ætatis suæ in templo disputauit. Stetitq; subditus parentibus: & a Ioanne. xxx. anno ætatis suæ bapti

zatus: ieiunium. xl. diebus consumauit. Diaboli temptationes passus est: donec ab angelis ei ministraretur. Deniq; hic saluator noster a mōte recedens cum peccatoribus manducando multos conuertit. Petrum: & Ioannem: Iacobum: & Andream: cæterosq; apostolos. Nec non. lxxii. discipulos elegit: & coram ipsis mortuos suscitauit. Miracula fecit plura. Iudei autē liuore inuidiæ: discipulo suo iuda auctore tenuerunt eum: quē flagellis cedentes illuserunt: & turpissima crucis morte damnauerunt. Hic mortuus: & sepultus tertia die resurrexit. Post dies. xl. cœlos conscendit: & ad patris dexteram sendens: uenturos ē iudicare uiuos & mortuos.

¶ Diximus enī genologias patrū p diuersas ætates q̄ est corporalis creatur̄ opus principale. s. Generatiuum. Nunc autem de artifico opere corporalis creature dicendum est.

Opus quidem artificum est quod solum ad corporis artes pertinet. Cuius distinctio in has septem mechanicas diuidit̄ artes. Videlicet Lanificium: Armaturā: Nauigationem: Agriculturam: Venationem: Medicinam: & Theatricā. Hinc. s. a lanificio humani generis corpora tegū

tur. Ab armatura re.p. armis protegũtur. A na-
uigatiõe deducunt mercatores nauigiis mercimo
nias. Segetum & uini opulentiã nobis agricultu
ra confert. Venatio reptilium: quadrupedũ: uo-
latiliumq; omnium nobis prædam ostendit: ut
ciborum diuersitas regum apperitum alliciat.
Et abstinentibus: pauperibusq; cibum congruũ
acquirat: ut pisces: & auiculas. Ex medicina cor-
poris acquiritur ualitudo. At theatrica ludendi
summitur exercitium: quo delectati homines ei
dem ingenia sua accommodare student.

¶ De tercio opere creature quod sensuale dicitur.

TErcium profecto opus Sensuale appellat:
eo q sensuũ inordinata affectio ad uaria:
& uitiosa opera trahitur. Vt est oculus qui pluri
ma noxia cernere cupit. Aures iniqua audiendo
oblectantur. Gustus gulosa optat & uana. Odo
ratus uanos inquirit odores. Tactus turpia: mol
liaq; palpitare. Iniqui deniq; pedes semp ad ma
lum currũt. Et quoniã caro nostra sane infirma
est: & ad terre molem descendens: semper tempo
ralia & uana concupiscit. Vnde spiritus semper
aduersus carnem: caro autem aduersus spiritum
nunq̃ desinunt aduersari. Hinc consciẽtia: hinc

etiam sinthetesis animæ corporeis membris fre-
num imponere laborant.

¶ Ad tria igitur opera animalis creaturæ transea-
mus. Sicut enim corporis uicia percepimus: sic
etiã aïæ dignitates: & uitia intelligere ualeamus.
¶ Opera cuiuscunq; animæ in hoc seculo uirtuosa
scientifica: aut uitiosa esse cognoscuntur.

Opus enim uirtuosum nihil aliud est: nisi id
per instrumẽtum corporis deo: & homini-
bus ueraciter exhibere: quod a domino: & a pro
ximo recipere cupimus: dum idem os proferat
quod in corde: & animo uersatur.

¶ De uirtutibus theologicis.

¶ Virtutum alie theologicæ: alie cardinales sunt.
Nã theologicæ sũt tres. s. Spes: Fides: Charitas.
Spes enĩ est de bono opere optimã a deo merce-
dem expectare. Quã mercedem dominus noster
Iesus christus in octo beatitudines demõstrauit
dicens. Beati pauperes spiritu: quoniã ipsorũ est
regnum cœlorũ. Beati mites: quoniã ipsi posside
bunt terram. Beati qui lugent: quoniã ipsi cõso-
labuntur. Beati qui esuriũt: & sitiunt iustitiam:
quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes:
quoniã ipsi misericordiam consequentur. Beati

mundo corde: quoniã ipsi deum uidebunt. Bea
ti pacifici: quoniã filii dei uocabuntur. Beati qui
persecutionẽ patiuntur propter iusticiam: quo-
niam ipsorũ est regnum cœlorũ. Beati estis quũ
maledixerĩt uobis homines: & persecuti uos fue
rint propter me. quod generaliter dixit.

¶ De Fide.

¶ Fides est ueraciter credere deum esse secundũ duo
decim articulos fidei nostræ christianæ. Ac etiam
fides est deo credere idest sacrarum scripturarũ cõ
firmare ueritatem. Decemq; præcepta: nec nõ &
septem ecclesiæ sacramenta obseruare. Fides de
niq; est in deum credere. i. Christi opera imitari:
& eius humilitatem cum paupertate: patientia:
& obedientia uẽdicare.

¶ De Charitate.

¶ Charitas est deum super omĩa: & proximũ tanq̃
se ipsum diligere. Ab ipsa dei ea oriuntur septem
munera spiritus sãcti. s. Timor domini. Pietas.
scientia. Fortitudo. Consilium. Intellectus. Et
sapientia.

¶ De Charitate proximi.

¶ Charitas autem proximi septẽ spiritualia gignit
opera. s. misericordie. Vt est sanum consilium
dare. Instruere inscium. Reprehẽdere peccantẽ.
Lætificare mœstos. Subuenire pauperibus. Ora
re pro existentibus in tempestate. Orare pro omĩ
bus mortuis. Similiter quoq; septẽ corporalia

opa misericordiæ gignit charitas proximi. Quorum primū est pascere famelicum. Secundum præbere potum sicienti. Tercium hospitari peregrinum. Quartum uestire nudum. Quintum uisitare incarceratos. Sextum uisitare infirmos. Septimum sepelire mortuos.

¶De quattuor uirtutibus cardinalibus.

CArdinales uirtutes sunt quattuor. Quarū diuisiones causa breuitatis omittēdo ipsas explicabimus. Primo enī iusticia est tribuere unicuiq; quod suum est. Prudentia est præteritarū: præsentium: & futurarꝫ rerum acta discutere: aduertere: & prouidere. Temperantia est animi motus: & mundanarū rerum appetitus extinguens moderatio. Fortitudo est in bonis: & aduersis alacriter perseuerare.

¶De secūdo opere animæ: quod scientificū dicit᷑.

OPus secundū animalis creaturæ appellatur scientificum. A quo omnium animarū humanarum: diuinarūq; noticia declaratur in hoc seculo: in quo duplicem recipimus sapientiam. Diuinam scilicet & humanam.

¶De sapientia diuina.

¶Sapientia enim diuina omniū diuinarum rerū æteerna est cognitio. Et qua per spiritus paracliti

gratiam anima in hoc mundo portionem recipit suam. Huius enim sapiētiae radix sacram nobis theologiam produxit. Quæ diuini cultus ritum ostendit: & gratiarum dei: atq; iudiciorū oculta q̄ dilucidissime.

¶ De sapiētia huius mūdi: hoc ē philosophia.

Sapientia uero huius mundi: tam maioris q̄q; minoris a diuina procedit sapientia. Iuxta illud apostoli Iacobi: Omne datum optimū: & omne donum perfectum desursum est: descendens a patre luminū. Est quidem mundi sapiētia omnium creaturarū uera cognitio: quæ philosophia dicitur. Quam in græcia primo philosophi: epicurei: deinde Stoyci. postmodū peripatetici: reperisse traduntur. Quanq̄ ab Adam usq; ad Abraham: & prophetas prius inuenta fuisset.

¶ De septē liberalibus artibus quæ a philosophia proficiscuntur.

AB hac enim philosophia septē descendunt artes: uidelicet. Grāmatica. Dialetica. Arithmethica. Rhetorica. Geometria. Musica: & Astronomia.

¶ De Grāmatica.

Grāmatica est scientia recte loquendi: scribēdiq; correcte. Quæ primū in egypto tempore Osiris mariti Isidis reperta est.

¶ Dialetica.

¶ Dialetica est acuta disputatio: uerū a falso distin

guens: quæ a Permenide ibidem reperta est.

¶ Rhetorica.

Rhetorica est disciplina ad quæq; idonea persua dendum. Cuius reptor Demostenes fabri filius.

¶ Arithmetica.

Arithmetica dicit͛ ab ares: uirtus: & thimus græce: ꝙ latine numerus dicitur. Vnde arithmetica uirtus numeri interpretatur. Cuius auctor apud græcos Samius Pithagoras. Nichomacus apud latinos fuit. ¶ Geometria.

Geometria mensura terre interpretat͛: quæ apud egyptum primũ reperta fuit. Cuius auctor apud græcos Euclides fuit: & Herathostenes sagacissimus in tali arte ambitu orbis repperit. Et est geometria disciplina mensurarum in se rationem habens. ¶ Musica.

Musica ab aqua uocabulũ sumpsit: eo ꝙ nulla euphonia .i. sonoritas sine humore fit. Et huius auctorem Tubal: ut superius diximus: Moises fuisse asserit. Sed græci Pithagoram. Alii Mercurium: qui primum tetracordum instituit. Alii Linum. Alii Zetum: uel Amphionẽ fuisse tradũt. Et sunt tria musicorum genera. Vnum quod carmina fingit. Aliud ĩ instrumentis agitur. Tercium quod instrumentorum opus: carmenq; di iudicat. ¶ Astronomia.

Aſtronomia a lege aſtrorum nomen aſſumpſit. Et eſt aſtronomia quæ de aſtrorum lege: & cœli conueſrione diſſerit. Regiones: circulos: curſus: ortus: & ſyderum occaſus īquirens. Cuius aucto rem aliqui Can Noe filium. Ptolemeū uero egy-pti regem reparatorem fuiſſe tradunt.

Ab his omnibus ſcientiis ſupra enumeratis uita hominum: & beluarū: ciuitates: regna: ſceptraq; proteguntur.

¶ De tercio opere animæ uitioſo.

TErcium deniq; opus animæ uitioſum eſt. cuius partes conſcribere in animo eſt. Trīplex enim eſt peccatum. Originale. ſ. Veniale. Et mortale.

¶ De peccato originali.

Originale nanq; peccatum eſt quod primi parē-tes noſtri Adam: & Eua in guſtatione pomi opa ti ſunt: nec deleri niſi per baptiſmum poteſt.

¶ De peccato ueniali.

Veniale peccatum eſt quod hominem uſq; ad reatum perpetue mentis nō obligat: uel grauat: ſed pœnam meretur. Et hoc facile remittitur.

¶ De peccato mortali.

Mortale peccatum eſt quod deū: & proximum offendendi cauſam agit uoluntariam: aut men-te: aut corpore: ſeu mente: & corpore ſimul.

Quæ offensio dei: & proximi in septem capitalia diuiditur peccata. Videlicet ĩ Superbiam. Iram. Accidiã. Auariciã. Gulam. Inuidiã: & Luxuriã.

De Superbia regina uitiorum.

Superbia regina omniũ uitiorum est: quæ omnibus dedignatur sibi superioribus: quia illis non æquatur. Dedignatur etiam paribus: quia æquãtur ei. Et inferioribus ne ei æquẽtur. Cuius filiae sunt haec. Prima est inobedientia: quia ut diximus: superbus uel uanagloriosus non uult inferior uideri: quod fieret si esset obediens. Secũda est contentio: quia uult uincere cum clamore: & sic iustus uideri. Tercia ẽ iactãtia qua quis enumerat bona sua ut laudabilis appareat. Quarta est ipocrisis: qua quis quærit hominibus in exterioribus bonus haberi. Quinta est pertinacia q̃ factum aut dictum suum defendit: ne errare uideatur. Sexta est discordia quæ contra omne dictum assumit cõtrariũ propter uanam gloriam ãcquirẽdam. Septima est nouitatum praesumtio: qua quis noua dicit: uel inuenit ut laudetur.

De Ira.

Ira est subtilis animi motus quo quis aduersus aliquem mouetur: cuius filiae sunt sex. Quarũ prima est rixa. Haec est audax uindicandi uoluntas: & iniuria facti procedens. Secũda est timor

mētis: hæc ē uolūtas uīdicādis: fugiēs aduersātē. pp inimicias extīatas. ¶ Tercia ē cōtumelia. hæc ē uolūtas uīdicās pp exprobationē malorꝝ. ¶ Quarta ē clamor: q̄ ē uolūtas se uindicās ī exaltādo uocē. uel ē uituperiū ad aliorꝝ aures pueniēs. ¶ Quinta īdignatio: quæ ē uolūtas se uīdicās p molestie signū exterius demōstratū. ¶ Sexta ē blasphemia quæ est uolūtas se uindicās p opprobrium deo: uel sanctis illatum. ¶ De Accidia.

¶ Accidia est diffidentia de propriis uiribus: & auxilio dei ardua cōplendi. Cuius filiae sūt sex. Quarū pria ē malicia: quae ē uolūtas machinādi malū alicui: quū ei qs iniuriat̄ alicui tūc irascit̄: postea tristat̄. ¶ Secūda est despatio: qa meritorꝝ diffidētia: mater ē diffidētiae praemiorꝝ: ex q̄ iterū tristicia orit̄. ¶ Tercia est pusillaminitas: quae ex diffidētia nascit̄: ꝓueniēte ex cōsideratōe proprie fragilitatis: aut opis arduitatis. ¶ Quarta ē rācor: q est īueteratū odiū. quod gn̄at̄ ex uetustate ire. ¶ Quinta torpor mētis circa praecepta. i. quaedā īpsuabilitas: p quā n̄ pōt īduci ad excusationē mādatorꝝ dei. ¶ Sexta est uagatio mētis circa illicita. Haec aūt qn̄q; ē pticularis: & certā hēt materiā: & sic cōuenit oībus uitiis. Qn̄q; ē gn̄alis: & īcerta & haec ꝓprie ē euagatio accidiae. ¶ De auaritia. Auaritia ē īmoderatus amor hn̄di: quæ. vii. filias

hēt. Prima ē obduratio cordis: & hoc fit obmitē do. Scd̄a uiolentia: & haec fit nocēdo alicui palā pfecta malitia. Tercia inqetatio. haec ē lucri ap petitus. Quarta piuriū: qd̄ ī emptōe: & uēditōe saepe accidit. Quīta fallacia: quae fit p uerba d̄ci piētis ī oculto. Sexta fraus: haec ē deceptio pſcā: & haec fit ī pn̄tia illlius q decipit᷑. Septīa ꝑditio: haec fit in abſētia decepti. De Gula.

Gula eſt īmoderata cibi auiditas: & hæc. vi. filias hēt. Prīa eſt ſcurilitas: qa gula mouet ad uerba ſcurilia. Secūda multiloquiū. Tercia detractio. Quarta uitupia: & alia uerba īania. Quīta īepta laeticia. i. laſciuia carnis: ſiue geſtus corporis īordinatus: laſciuiā mētis demōſtrās. Sexta īmūditia: que prouenir᷑ ex gula ſolet: ut ē uor[illegible]tus: eructatiōes fœtide: ac luxuria. De Luxuria.

Luxuria ē libidinoſe uoluptatis appetitus: cuius filiæ ſūt octo. Prima caecitas mētis: qa in ope luxuriae tota rō abſorbet᷑. Secūda īcōſideratio mortis: & īferni. Tercia incōſtātia ad cogitādū & deſiderādū mō iſtud: mō illud. Quarta amor ſui. Quīta praecipitatio qua qs praecipitatus currit ad peccandū: exponens ſe piculo mortis pp luxuriam opandā. Sexta eſt odiū dei. Septima affectus pn̄tis ſeculi. ſ. appetitus honoꝝ: diuitiaꝝ: & huiuſmodi: p quae finē ſuū cōſeqt᷑ luxurioſus.

Octaua despatio futuri seculi: quæ est diffidētia gloriæ: uel ueniæ cōsequēdæ: & hæc est filia luxuriæ cōsumatæ. ¶ De Inuidia.

Inuidia ē odiū aliene fœlicitatis: cuius filiæ sūt. v. uidelicet. Odiū. i. uelle malū alicuius: & nolle bonū. Scda exultatio ī aduersis proximi. Tercia afflictio ī prosp̄is. Quarta susurratio: q̄ est latēs detractio. Quinta detractio quæ ī apto fit: & uult melior uideri illo cui detrahit.

Cū enī quæ de triplici mūdo ī sūma breuitate dici poterant stilo facillimo p̄strīxerimus. Nūc eo dē mō dicēdū est de triplici iudicio ordinatī uētu ro ab Artipico: a Macrocosmo: & a Microcosmo i. iudiciū dei: cœli: terræ: atq; hoīum. Quod iudicium triplex appellabimus: uidelicet. Iudiciū prīcipale: Iudiciū particular̄: Iudiciū spetiale. Et primū de iudicio principali dicetur.

IVdiciū principale erit initiū signo℞ dei secundū euāgeliū. Quæ signa deus ī ultimis diebus fieri promittet. s. Signa erūt ī sole: & luna & stellis: & ī terris praessura gētiū prae cōfusiōe sōitus maris: & fluctuū. Arescētibus hoībus præ timor̄: & expectatōe quæ supuēiet uniuerso orbi Hoc itaq; iudiciū ab aduētu antichristi usq; ad xv. signo℞ apparitionē erit. ¶ De Antichristo.

Nā in nouissimis diebus de Babilone: & de tribu

Dam ueniet qdã homo pestifer: fidẽ christi sub-
uertẽs: q se christũ & uerũ messiã faciet. Vñ An
tichristus appellabit᷑ đ tribu Dan. Hic sup̱bia lu
xuria: oĩq; malitia plenus erit. Et diabolica p̱sua
siõe q̃plurimos hoĩes: iudeos præsertĩ: ad creduli
tatẽ: & iniquã fidẽ alliciet. Copiosaq; mũera offe
ret fidl̄ibus christi ad eos præuaricãdos. Sed si cõ
sentire noluerĩt post minas diuersi cruciatus pœ
nas ĩponet illis usq; ad mortẽ. Sibi aũt credeř uo
lẽtibus ĩprimet caracterẽ maledictiõis. Tũc uero
Enoch & Elias ĩsurgẽtes ĩ eũ ueritatẽ christiãe fi-
dei prædicabũt: & fallaciã illius iniquã esse. Quã
obrẽ is pessimus Antichristus illos martyrio ĩteri
re faciet. Mira ac stupẽda miracula oñdet: donec
ĩ medio tẽpli Salomõis tanq̃ deus sedebit adorã
dus: & ecce ãgelus dñi ibidẽ illũ atrocissima mor
te ĩterficiet. Sãe tũc iudei errorẽ suũ optĩe cogno
scentes: ad contritionem nouam: & pœnitẽtiam
deuenient. Et sic reliquie iudeorum salue fient.

¶ De iudicio particulari.

IVdiciũ p̱ticulař partĩ erit materiæ cœlestis
partĩ elemẽtalis. Nã ex ipsis qdẽ q̃ndecĩ horrenda
signa sũt processura. Prĩa die mař stãs ĩ loco suo
cubitis. xl. sup̱ oĩum mõtiũ altitudinẽ uelut mu
rus eleuabit᷑. Scđa die mare descẽdẽs tm̃ deficere
uidebř q̱ uix appebit. Tercia die pisces supra ma

re se oñdent: dãtes mugitus usq; ad cœlos: quos solus deus ꝑcipiet. Quarta die aq̄ maris: & fluminũ cõburet. Quĩta die arbusta: & herbe: cũctaq; uirgulta sãguineũ emittẽt rorẽ. Sicq; aues cœli q̄libet in gñe suo: terrore ꝑterrite nil pẽitus gustar̃ qbũt. Sexta die pene cũcta ruẽt ædificia: & fluĩa ignea ab ortu solis usq; ad occasũ currẽt. Septĩa die lapides frangent ad ĩuicẽ: quoꝝ strepitũ nisi deus ĩtelliget. Octaua die fiet terremotus gñalis: ita ut nullus hoĩum siue aĩaliũ ĩ se cõsister̃ possit Nono die exibũt hoĩes d̄ cauernis: & tãq̄ dem̃tes & ĩsẽsati eũtes ad ĩuicẽ loq neqbũt. Decĩa die oĩa mõtana ĩ puluerẽ redigẽt. Vndecima surgẽt ossa mortuoꝝ. Duodecĩa erũt tanq̄ stellae cadẽtes de cœlo: uel hoĩes q prius ĩ mũdo tanq̄ stellae splẽdebãt ĩ ruinã cadẽt. Terciadecĩa moriẽt oẽs uiuẽtes: ut cũ mortuis resurgere queãt. Quartadecĩa ardebit cœlũ & terra: & tm̃ ascẽdet ignis quãtũ in die diluui ascẽdit aqua. Quĩtadecĩa uero & ultĩa die fiet nouũ cœlũ: & noua terra: oẽsq; mortui surgẽt ĩmortales: & ĩ christi ætatis plenitudĩe. s. ãnoꝝ. xxxiii. Bõi absq; ullo defectu natur̃: & grauedine. Remissisq; nature uitiis: cũ oĩ præstãtia aĩæ. Et corporis dignitate: ac optĩa ualitudĩe: læti iucũdi: atq; gaudẽtes erũt. Mali uero ĩcorrupti & ipsi resurgẽt cũ oĩ naturali defectu ꝓpria egritu-

dine: ac uitio quo mortui fuerĩt: mœsti: afflicti: trepidi absq; ulla cõsolatõe: & pace erũt: nouissi mũ expectãtes iudiciũ. ¶ De iudicio speciali.

IVdiciũ spãle est iudiciũ dñi nr̃i Iesu christi q specialiter ad iudicãdũ genus hũanũ uẽ turus ẽ. Qđ qdẽ iudiciũ ĩ tres partes diuidimus.

¶ In prima parte de aduẽtu iudicis dicemus: & saluatoris Iesu christi. In secunda de damnatorum condẽnatõe: & pœna. In tercia de gloria beatoꝝ.

¶ De aduentu dñi nostri Iesu christi.

¶ Aduẽtus dñi nr̃i Iesu christi expletis prodigiis su pius ãnotatis erit ĩ ualle Iosaphat: ubi ipse christus cũ oĩ militia cœlesti beatoꝝ spũum: & sãcto rum oĩum: ĩ aere eleuatus: in maiestate diuĩa: & hũana carne sedebit ad iudicãdũ bonos: & malos reprobos: & electos. Boni uero: & electi ad dexterã iudicis ĩ nubibus a terra eleuati erũt. Mali aũt & reprobi ad sinistrã dñi nr̃i Iesu christi: in terra prostrati iacebũt. ¶ De pœna dãnatoꝝ.

¶ Pœna igit̃ dãnatoꝝ triplex erit. s. Pñtialis: sẽtẽtialis: & æternalis. Pñtialis. n. tria in se pœnaꝝ gñ͞a cõtinet: uidelicet. Sensitiuã. Visiuã. Et expectatiuã. Sẽsitiua pœna erũt dolores mẽbroꝝ graues: & gritudĩes corporis ĩsanabiles. Visiua pœna reproboꝝ erit uisio: & aspectus irati iudicis ĩ eos: & ãgeloꝝ appatus ad eos expellẽdos ĩ ĩferni baratꝝ necnõ & atrocitas demõioꝝ pata ad ipsoꝝ ruinã

Aderīt etiā añ ipsoꝝ oculos totius claustra īferni apta: īnumerabilibus cruciatibus plena. Expecta tiua pœna erit rancor: & trepidatio uehementissi ma: in expectando terribilem sententiā dānatōis æternæ.

¶ De pœna sententiali.

¶ Sentētialis pœna erūt horribilissima uerba Iesu christi īcrepātis: dicētisq; malis: ac reprobis. Esu riui. n. & nō dedistis mihi māducare. Sitiui. n. & nō dedistis mihi bibere. Hospes erā: & nō collegi stis me. Infirmus erā: & ī carceř: & nō uenistis ad me. Tūc respōdebūt ei dicētes. Dñe qñ te uidiūs sitientē: aut esuriētē: aut hospitē: aut nudū: aut īfirmū: aut in carceř positū: & nō ministrauims tibi? Tūc respōdebit illis. Amē dico uobis q̄cūq; diu nō fecistis uni de mīoribus his: nec mihi feci stis. Quāobrē ite maledicti in ignē æternū: q pa tus ē uobis: diabolo: & āgelis eius. Ad quæ stupē dissima: cōtremēdaq; uerba oēs dānati sūmis cū stridoribus: atq; horrēdo ululatu cū īmūdis spi ritibus ruēt ī īfernū.

¶ De æterna pēa dānatoꝝ.

Aeternalis dēiq; peccatoꝝ pœna erit īfrascripta. Martyrii diuersitas: & cruciatus: q̄ qdē in æternū & ī seculū seculi māebit. Vñ oī spe pēitus amissa reprobi dānati: oēsq; in īferni baratro clausi: hæc tria ī ppetuū mala sustīebūt. Malū. s. spāle. Ma lū sociale. Malū gñale.

¶ De malo speciali.

Malū speciale est uniuscuiusq; peccatoris spālis poena aīæ: & corporis: ut in hoc exēplo. Quilibet supbus iuxta id quod p supbiā magis: minusue peccauerit: ita diuersa: & spālia martyria sustinebit: utpote. Si supbe qs locutus fuerit: līgua eius igne cōburet᷑. Si eleuata ceruice supbiā egerit: sepultū caput in ignē hēbit.

¶ De malo sociali.

Malū sociale erit quædā ordīata poena: ut ī hoc exēplo. Oībus supbis dabit᷑ ignis acerbissiūs sub pedibus luciferi. Auaris lacus feruētis liq̄facti auri dabit᷑ poena. Luxuriosis picē feruētē dabit īfernus. Gulosis fluuius dabr̄ sulphureus in quo sūmersi iacebūt. Accidiosi ī frigidissimo glatiaꝝ lacu punient᷑. Iracūdi in tenebris exterioribus: & īterioribus cū dracōibus habitabūt: eoꝝ mēbra đuorātibus. Inuidi obscurissimis spelūchis obtrusi: atq; cauernis: remāebūt cum uermibus: oēs eoꝝ sensus deuorātibus.

¶ De malo gn̄ali.

Malū gn̄ale sᷤ uniuerse poene quæ gn̄aliter dāna tis cōtribute sunt oībus. Tū supbis: tūq; cæteris peccatoribus cuicūq; peccō subditis. Quaꝝ q̄dē poenarū aliæ intrinsecæ animæ. Aliæ exterius in corpor̄ sūt. Aliæ deniq; interius: & exterius hn̄t᷑. Poene aīaꝝ īteriores. s. xi. sᷤ. Lachryme īteriores. Vermis cōsciētiæ. Timor. Pudor. Inuidia. Rācor Ablatio totius spei. Dolor creatōis. proterua fātasia. Demēs cōsciētia. Profūdissīa deniq; tristicia.

Pœne corporis exteriores.s.sũt.viii. Calor ignis. Stridor frigoris. Tenebræ. Clamor ĩproboꝝ. Sitis acerbitas. Sulphuris fœtor. Vincula. Carcer. Pœne uero ĩteriores:& extĩores.s.aĩæ:& corporis sũt.iiii. Aspectũ demonũ. Carẽtia diuĩæ uisiõis. Carẽtia mortis. Furorq; irascibilis. Ve ue ue illis q ob uitioꝝ suoꝝ ad hæc merẽt̃ supplicia deferri ubi ĩ æternũ spes euadẽdi nulla pẽitus futura ẽ. Nã tũc beatoꝝ gloriã ãplius ipsi etiã uidebũt: ñ ad illoꝝ suffragiũ: sed ad sui incẽdii maiorẽ dolorẽ:& afflictõem.

¶ De gloria beatoꝝ

GLoria profecto beatoꝝ ĩ.v. diuidit̃ gaudia: q̃ st̃. Gaudiũ ꝓlatũ. Cõfirmatũ. Ordĩatũ. Glorificatũ. Et præmiatũ.

¶ De gaudio ꝓlato.

Gaudiũ prolatũ erũt dulcissima uerba dñi nr̃i Iesu christi ĩ extremo examĩe dicẽtis ꝓblãda uoce:& iucũdissimo uultu. Vẽite bñdicti p̃ris mei possidete regnũ q̃d uobis a mũdi origĩe paratũ est.

¶ De gaudio confirmato.

¶ Gaudiũ cõfirmatũ erit ipsa sẽtẽtia saluatoris nr̃i ab ipso saluatore nr̃o:& ab oĩbus scĩs cõfirmata. Videlicet ꝙ oẽs reprobi iuste dãnati sint. Bõi aũt ad gloriã electi sẽpiternã remaneãt. His ãt expletis q̃.s.ad beatoꝝ salutẽ:& ad dãnatoꝝ: reproborũq; ruinã ꝑtinẽt. Cœloq;:& t̃ra ꝑ ignẽ purgato: eadẽq; t̃ra tãq̃ cristallũ purissimũ renouata:& redacta ĩ plãitiẽ: oẽs electi ĩ nubibus eleuati cũ dño

noſtro Ieſu chriſto: omiq; beatoꝝ ſpirituum mi litia: ſacratiſſimo iubilãtiq; cũ ſanctoꝝ cœtu glo riã cõſcendẽt ſempiternã: in qua gaudiũ ordĩatũ proculdubio erit. ❡De gaudio ordinato.

Gaudiũ ordĩatũ ẽ illa ſũma lætitia quã electi hẽ bũt ĩ dignitate cordis: & locatõis ſctõꝝ beatoꝝ: & ãgeloꝝ: ſicut ĩ ſubdito patebit exẽplo. Nã ſicut ĩ ãgelicis ſpiritibus ordinẽ mirabilẽ admodũ inſti tuit deus. Nulli dubiũ eẽ debet qn idẽ ĩ ſãctis ele ctiſq; ſuis facturus ſit. Vt qlibet ĩ gradu ſuo glo riari poſſit in deo: quo frui in æternum ualeat.

❡ De trinitate.

In ſublimiori pte cœli empirei i. padiſi glorioſiſſima trinitas: pater. ſ. & filius: et ſpũs ſãctus ĩ throno tãq̃ ĩpiali ĩ ſede qeſcet: ĩ dĩe vii. ĩ q̃ ab oĩ ope ſuo qđ patrarat ceſſaturus ẽ. Ad cuius đxterã dñi nr̃i Ieſu chriſti ſedebit hũanitas & btã uirgo eius ab altõ laterĩ mãſura ẽ. Huic aũt ſedi pro reclĩatorio erũt Seraphin. Cerubĩ. Dña tões. Prĩcipatus. Poteſtates. ac uirtutes. Thrõi p ſede dei aſtabũt. Septẽ uero archãgelorũ ſpũs co rã dei maieſtate aſſiſtẽt. quorũ tria hæc hñt noĩa Gabriel nũtius đi. Raphael medicĩa đi. Michael iuſticia đi. Cuius offm̃ uſq; ad diẽ iudicii merita aĩaꝝ ẽ cernerẽ. Angelis præcipe: & archãgelis iuxta formã iã ĩ ſupiori mũdo artipico ordinate cõſcri ptam ❡Nã ẽt de ſcõꝝ ordĩe p tres gradus ĩ thro no dei exiſtẽtiũ: dabimus exẽplũ tale.

Gradus primus sublimior locus ĩ throno ẽ:ubi ĩ
nocẽtes in Apocalipsi hĩtaṝ sub ara dei describũť
Cũ qbus etiã Ioseph dñi nr̃i Iesu christi nutrici-
us poĩť:ut q saluatoris infantiã nutriuit infãtiũ
cõsortio foueať. ¶ De secundo gradu.
In scđo gradu q̃ttuor sedebũt euãgelistæ: q uitã
mores:doctrinã:passionẽ:mortẽ:resurrectionẽ:
ascẽsionẽ. Et oĩa q̃ ad christi fidẽ ptineṝ uidebãť:
tã ore q̃ calão toto prædicauerũt orbi. Quẽ chri-
stũ sãguine suo pueri nutritũ fuisse testati sunt.
Gradũ terciũ diciũs ĩ quo do ¶ De tercio gradu.
ctores hĩtãt q tãq̃ euãgelistaꝝ repetitores:doctri
nã quã ab ipsis magno ĩbiberũt sudoṝ:nobis ĩsu
dãdo facillimã oñdeṝt. ¶ De locis sãctoꝝ.

PRius sãctoꝝ locus dṝ ĩ quo btũs Ioãnes ba
ptista cũ apostolis. Et Adã cũ p̃riarchis in
circuitu throĩ sedebũt cæteris altiores. ubi Maria
magdalẽa cũ Dismas. i. cũ latrõe sic noĩato tanq̃
misericordiæ principaliora exempla sũmi:& glo
riosissimi dei consedere uidebunť. Discipuli dñi
nostri Iesu christi: cum iudicibus: & populi regi
bus ueteris testamẽti. s. Moise:& Dauid: in circui
tu throni erũt ĩ secũdo choro gaudẽtes. In tercio
choro martyres noui:cũ uetustissimis athlete cõ
sortes erunt. In quarto choro pontifices roma-
næ ecclesiæ: cum pontificibus antiquis legis he-
breorum stabunt ad inuicem gaudentes. Erunt

cõfessores nõ pontifices cũ prophetis ĩ.v.choro. Virgines cũ uirginibus manebũt ĩ sexto. In.vii. uiduæ cũ uiduis qescent. Octauus chorus habitatio erit cõtinentiũ cũ cõtinentibus. Deniq; coniugati cũ coniugatis pristinæ legis inuicem gaudebunt. ¶ De gaudio glorificato.

Glorificatũ gaudiũ est gloria quæ diuersas dignitates aĩabus: & corporibus electorũ cõtribuit: ut hic ĩferius latius cõtinet̃. ¶ De gloria paradisi.

GLoriã paradisi eẽ nihil aliud scir̃ debemus: nisi ꝗ sit deus oĩpotens: q ĩ trinitate uiuit & regnat ĩ secula seculorũ. Cuius gloriæ tãta est maiestas ut oĩum seruorũ suorũ aĩæ: & corpora post iudiciũ ĩeffabilẽ læticiã cõsequãt̃. Quoꝝ dignitates tã in qualitate q̃ in q̃titate: & maxĩe: & diuersæ erũt. Aliæ nãq; proprie sũt aĩæ. Aliæ corporis. Aliæ aĩæ & corporis. Dignitates sũt in his tribus potentiis in qbus ad dei imaginẽ creata est aĩa: ultra tñ materiã creatõis. Nã minor aĩa paradisi: memoria: intellectu: & uolũtate: plus a deo: & ab oĩbus creaturis capit: q̃ oẽs demões cum oĩbus dãnatis. Vnde erunt aĩaꝝ dignitates multo magis in paradiso post iudiciũ digniores pp corpoꝝ unionẽ. Quæ animaꝝ dignitates sunt sex.

¶ De dignitatibus animaꝝ.

PRima dignitas aĩæ est cum ĩtellectu deum

cognoscerẽ ĩeffabili cognitõe. Et oĩum creaturarũ diuinarũ: humanarũq; rerũ ꝑpetuã: & uerissimã hr̃e cognitõem. Scd̃a dignitas aĩæ est: æternã prĩs potentiã: filii sapiãm: spũs sancti charitatẽ uera citer supra excessũ nature ĩtelligerẽ ꝑticulariter. s. ĩ bõitate: pietate: iusticia: misericordia: & cætera. Nõ tñ uno mõ oẽs aĩæ ꝑcipiũt. Alie plus. alie mi nus: quelibet ĩ gradu: & portõe sua. Tercia digni tas ẽ cũ mẽoria reminisci cũcta dei magnalia: fa cta: quæ facit: & quæ facturus ẽ: secundũ cõem: aut ꝑticularẽ: in magis aut minus cognitionẽ: tñ supra excessũ naturẽ aĩarũ: & spũum malignorũ Ita mẽoriæ dignitas tãta erit: ut oĩum hoĩum: & beluarũ genus ĩ cõi: & ꝑticulari colligat cognitõe et oĩum scientiaꝝ dogmata q̃ dilucidissĩe. Ineffa biliter postrẽo quæcũq; gloriosa ꝑcipiet aĩa: tene bitq; ĩ ꝑpetuũ. Quĩta digĩtas aĩæ ẽ ĩmẽsa cũ cha ritate uolũtatẽ suã ĩ dei uolũtate ita posse uniri: ut uolũtas dei sit uolũtas aĩæ: & aĩæ uolũtas dei sit. Vltĩa dignitas deniq; aĩæ est. Charitate diuĩa fruẽdo: magis: magisq; augẽdo usq; ĩ ĩfimũ deo frui posse. Et tã ĩ gloria angelorũ: q̃ sãctorũ spũ um: & oĩum beatorũ lætari: ut & ipsi maiorẽ glo riã semp: & dignitatẽ acqrentes sint. Quæ qdem dignitas in. xii. dotes exponitꝛ: ut infra patebit.

¶ De dotibus corporum: dignitatibusq;.

ERit.n.corpus humanũ de natura elemtali sicut ĩ seculo erat. Veruntñ pp glorificatio nẽ:& diuinã purificationẽ ĩmutabit de dignitate ĩ dignitatẽ. De defectu ĩ uirtutẽ. De passiõe ĩ im passibilitatẽ:hoc mõ. Vbi erat cõdensũ:gracile fi et:& subtilissimũ:ita ut mõtes & pietes trãsir̃ ua leat:tãq̃ si p aerẽ uolasset. Erat tarditate oppres sũ:tũc oẽm hẽbit uelocitatẽ:ita ut ĩ momto ocu li totũ possit orbẽ peragrare. Si nigrũ fuerat:aut obscurũ:adeo lucidissimũ fiet:ut septies solis su peret splendorẽ:& ĩpassibile ab oĩ afflictõe pror sus remanebit alienũ. Tãta ĩsup agilitate dotatũ erit:ut a cẽtro terræ usq; ad ãgelicos ordĩes scãde re possit in momto. Ita etiã robustũ & forte erit: ut solus castra:ciuitates:mõtesq; a radice ualeat euerter̃. Glorificatis corpibus:& ab oĩ pẽitus egri tudĩe priuatis:tũc mira ppetuaq; pulchritudine erũt decorata. Sup oĩa aromata redolebũt:optĩa plenitudĩs Christi iuuẽtute reformata. Deniq; e gregiis adornata sẽsibus ĩuisibilia cernẽt:ĩaudita audiẽt:& quæ nõ licet hõi loq audacter fari pote runt. Odoramentorũ fragrãtiã odorabũt ineffa bilem. Cibum demũ angelicũ corpora gustabũt humana:& diuino saturabuntur potu.

Diximus.n.aĩarũ:& corporũ gloriã:dignitatẽq; in speciali. Quid nunc in cõi habeant excellentiæ breuiter uideamus.

Pax erit his ꝑpetua: & ab oĩ ꝑturbatiõe aliẽi penitus erũt. Nã omẽs btĩ æternã cõcordiã ꝑpetuã læticiã: & qetẽ iucũditatẽ: & dei ãgeloꝝq; dilectionẽ: necnõ & beatorũ ipsorũ diuinã ad in uicem cõseruabunt amiciciam. Tunc oĩbus erit laus: decus: & potestas.

Quãtũ. n. ad beatoꝝ gloriã ptĩet: nos satis dixsse arbitramur. Igr̃ de gaudio sequamur præmiato.

Gaudiũ præmiatũ oĩum sãctoꝝ gaudiũ est iuxta q̃litatẽ bonoꝝ operũ suorũ: ut hic ꝑ pe mãifeste appet. Duplex est. n. pr̃iæ æternæ sã ctorũ præmiũ. Quãtitatis ĩ spãli. Et dignitatis. Quãtitas beatoꝝ præmii ĩ triplicẽ numerũ distĩ guit᷑. In cẽtenũ. s. qđ sãctis offert᷑ uirginibus. In sexagesimũ qđ uiduis dat᷑. In trigesimũ qđ omĩ bus coniugatis attribuitur. Dignitas præmii du plex est. s. Gradualis: & Coronalis.

De dignitaie graduali.

Est dignitas gradualis de qua supius ad plenũ ꝑ choros scripsimus. Nã maior dignitas ẽ aposto loꝝ q̃ discipuloꝝ. Qm̃ aliæ ĩ choro patriarcharũ positæ sunt. Aliæ uero apostolorũ: oẽs iuxta me ritũ ipsarũ.

De dignitate coronali.

Dignitas corõalis ẽ aureola quæ tãq̃ corõa pro di gnitate solis uirginibus: doctoribus: atq; martyri bus attribuit᷑. Sed martyres sũt nõ solũ ii q mar

tyriũ gladii suscipiũt. Vere & q pro deo: pro fide pro religiõe: & pro bono proximi cõtinuũ hoc in mũdo martyriũ sustinẽt tribulationũ: qa & ipsi laureolã hr̃e merẽt̃. Ad quã qdẽ gloriã: dignitatẽ & coronã prænoĩatas huius operis nr̃i lectorẽ per uenire faciat oĩpotẽs deus. Ad cuius laudẽ: & ho norẽ æditũ est hoc opusculũ. In quo a principio creatiõis cũctarũ rerũ: usq; ad perfecti iudicii ho rã oĩa breuiter enarrare curauimus. Itaq; filioli mei ad quorũ ĩstantiã: ac etiã utilitatẽ ipsum ad scribendũ cõtuli: si plus: minus q̃ debuerã cõscri pserĩ: corrigẽda correctõi exponẽs: uenia dignus apud uos hr̃i uelĩ. Si ãt cõducibile qd: memoria: protulerĩ: id nõ mihi: sed soli deo attribuendũ iu dicetis. Qui deus oĩpotens oĩum ĩ se fideliter cre dentium ut fuit cõditor: sic & saluator existet ĩ fine seculi. amen.

¶ At iterũ: atq; iterum hæc oĩa quæ superius dixe rim: scripserimue ĩdecenter: aut quæ nõ debuerã licueratq; protulerim: sacræ pagine offero docto ribus corrigendum.

¶ Actum quoq; hoc opus ex inclyta: famosaq; offi cina Nicolai Ieson gallici. anno dominice natiui tatis. M.cccclxxx. quintas nonas Iulias.

Ad fratres suos Cartusienses domus sanctorum Hieronymi & Bernardi prope Paduam de imen sa charitate dei. ¶ Præfatio.

SIcut pridiæ de iteriori humilitate: & patientia locutus sum uobis dilectissimi fratres: ita & nūc de sūma dei charitate sermonē facere proposui: ut queadmodū iudicia dei acerrima audistis fieri in supbos pro acqsitione humilitatis in salutē. Et iudicia in humilibus pro conseruatione hūilitatis. Ita pcipere possitis dilucide q̄ & quanta electis suis dn̄s suauissima largiat᷑: & donet is q tribulato corde fuerūt. Quibus semp prope fuit: ē: & erit: usq; ad consumatione sæculi. Vnde & nos ī ipsum spare debeūs: qa post tēptationes: tribulatōes: & angustias pp eū: de gaudio: & lætitia sempiterna nobis prouidere dignabitur: dicente domino. Vos qui secuti estis me: & cætera. ¶ Quid sit charitas dei.

EST. n. charitas dei ī electis in hac. s. mortali uita nihil aliud nisi arra diuīe fruitionis: quæ p diuersa spiritualia media cognoscit᷑. Media autē pricipaliora sūt qnq;. Gr̄a uocationis. uidelicet. Gubernationis. Correctionis. Refectionis. Et consolationis. ¶ De uocatione.

GRatia uocationis est mediū p qd deus quē

diligit ad atriũ ſuæ ſacræ religionis trahit. Vnde ſaluator noſter ait. Nemo uenit ad me niſi pater meus traxerit eũ. Ille equidẽ ducit̃ & uocat̃ a pr̃e q non hũana induſtria ductus: & ſua fretus prudentia audet oĩa æquanimiter tollerar̃ poſſe: ſed aut ĩtima contritione cõpunctus de peccatis: aut diuino uulneratus amore a corde penitus ſæculũ cum oĩ gloria ſua extinctũ eſſe cognoſcit. Et nõ tam̃ uirtute ſua hoc eſſe credit: ſed a diuina oĩno eueniſſe miſericordia ueraciter putat. Nã per ſe ipſum non ſolũ cogitat mundũ deſpicere poſſe: ſed nec in ipſum uiuere ſcire optime noſcit: dicẽte domino. Plantatio quã nõ plantauit pater meus eradicabit̃. Ideo aĩaduertendũ eſt in acceptandis nouitiis an a deo uocati ſint: an ab humana prudentia. Nam alii ducti ſunt a natura. Quia aut Saturnus: aut Iupit̃ prædominatus ẽ ſacris moribus dominant̃. Alii a terrore pœnarũ inferni trahuntur. Quia forte præoccupati malancoliæ gradu quodã: eligunt ĩ hoc mundo magis affligi: q̃ ĩ tartareis deputari facibus. Alii uero a domino uocati: nec naturam ſequuntur humanã: nec terrorem uerentur æternum. Sed diuina tantum freti miſericordia in filii ſui domini noſtri Ieſu chriſti honorem: & laudem: oĩa poſſe ueraciter credunt. Ideo nõ curant de dilatione proba

tionis suæ: q̄a iam in corde eorum approbata est uoluntas sua. Vnde talibus omnia facilia sunt ĩ probatione: tam in uigiliis: q̃ in ieiuniis: in silen tio: & cæteris obseruãtiis. Et ideo dicitur. Ab ope ribus eorum cognoscetis eos. ¶ Vos autem dile ctissimi fratres ĩmensas deo gratias agite: quia uera fuit uocatio uestra: sicut ego expertus sum diuersimode: multisq; modis. Vnde mirabilia dei cognoui: & uidi: & præsertim in dilecto meo Qui quum puerulus esset: & a. d. F. insecutus: & omnino licentiatus præ ætatis suæ teneritudine: latitabat per oculta domus: donec puerilis patiẽ tia senilem superaret austeritatem. Ideo optima est: & sancta consuetudo nostra per ãnum in sæ culari habitu gratiam experiri.

¶ De directione pastoris.

MEdium uero directionis est per quod deus dirigit animam dilecti sui in manu præcæ ptoris: & rectoris: quos ipse elegerit specialiter ꝓ instructione: & gubernatione electorũ suorum. Ideo propter deum uenerandi sunt: & colendi a discipulis: & subditis eorum: ne dominus irasca tur contra filios ĩgratos rectoribus: ac præcæpto ribus suis. Animaduertite ergo: & uidete charissi mi si medium dedit uobis dominus: nõ dico præ teriti præcæptoris: sed ad præsens rectoris omni

humilitate prædití: & gubernatoris uobis mediũ deus elargitus est infinita charitate ornati. Vnde in humilitate; & charitate perfecta deus ipse eun dem patrem probatissimũ uos eruditos esse faci at. Itaq; capite ab exemplo eiusdẽ patris prioris uestri: & mei: humiliandi iugum omni humane creature propter deum: sicut hic sãctus pater ue/ ster in me facere cernitis: in meam correctionem inquam & uestram doctrinam. Quid de eius in extimabili charitate dicam? quum pro pace: & sa lute nostra: patriam: domum: & proprios fratres dereliquerit: & peregre profectus sit per intensos calores: Hic laboribus fractus pre magnitudine uiæ: itinerisq; acerbitate non fuit conturbatus: neq; conquestus: sed tanq̃ agnus mansuetus ad uictimam ductus onus benignissime suscepit re gendi uos: & me cũ tota domo uestra: & nostra si mul. Quid ultra loquar? Hic est alter Moyses de quo scriptum est. Mitissimus erat pre cæteris ho minibus uniuersæ terræ. Beati nos si ei credimus sed ue nobis: & uobis si ĩgrati erimus. quia lepra Mariæ cadet super nos. Diligamus ergo eum ut patrem. Veneremur ut rectorem animarũ nostra rum. Et ad imaginem & similitudinem dei cola/ mus eum: qa nobis a deo datus est in ducem.

ingratitudo

¶ De correctione dei.

MEdium correctionis sunt illę temptationes quibus dominus superbos quos recipit flagellat in salutē. Et humiles quos diligit: corrigit: & castigat. Vnde non minus per hæc aduersa immensa dei charitas cognoscitur ī electis: q̄ per cætera alia dulciora media. Nam quia profuisset infantulo lac dulce suxisse genitricis: si correctio genitoris non corriperet adolescētiam eius: & eum in solidum pani non aluisset. Vnde q̄to maiora sūt uulnera diligentis: tanto sunt fœliciora gaudia patientis. Itaq; fratres patienter discite iugū domini a iuuentute tollerare: si senio illud suaue & onus leue fieri peroptatis: scriptura attestāte. Iugum. n. & cætera.

iugū dn̄i

❡ De refectione dei.

MEdium profecto refectionis est unde iustitia misericordiæ dei freno detenta desistit a plagis: & uirgam correctionis reponit: atq; ad tēpus abscondit. Tunc quiescit animus a uano timore: & amore. Tunc oculi cessant ab ītuitu uano. Aures obturātur mundo. Lingua ueluti diu fessa a murmuratione scilet. Manus illicita: & uana desinit exercere. Similiter a frequētia incessus pedes refrenātur. Memoria obliuiscitur malorū: reminisciturq; misericordiarū dei: & circa licita: deuota: & sancta uersatur. In quibus similiter ratio: & intellectus: qui obscurabant in tenebras ex

teriores: ubi aderat fletus: & stridor dentiũ: diui-
no nunc lumine illustrati cernunt quæ dei sunt.
Voluntas uero stabilit᷑: & figit᷑ in Christo. Mens
autem quæ captiua ducebat᷑ ꝑ foros: & plateas:
per hospitia coinquinata usq; ad choros puella
rum: & iuuenum lasciuias: puerorũq; ludibria.
Nunc tanq̃ morbido lecto in sinu domini Iesu
soporatur: & dormit. Vnde innouatus totus: &
reformarus in pace reficitur: & anima: & corpore
solidatur: iuxta promissum domini dicentis. Ve
nite ad me omnes qui laboratis: & onerati estis:
& ego reficiam uos. Tunc tempus est orationis:
et deuotõis: tunc colloquia fugienda sunt: & uisi
tationes: necnon & recreatões sensuales. Sed ma
gis: magisq; in solitudĩe: & scilentio lectionibus
illis insisteṙ: quibus in humilitate: & charitate re
formatus ille erudiri possit: cum meditatiõibus
cõtinuis Iesu christi circa eius natiuitatem: uitã:
passionem: mortem: resurrectionem: & ascensio
nem. Et sic perseueranter agere donec ad ultimũ
producamur medium consolationis.

¶ De consolatione spirituali.

QVintum ultimũq; medium consolationis
est ꝑ quod suauis dñs sese dilecto suo post
eius reformationẽ in fide: & in humilitate confir
mationem ostendere intenderit: iuxta illud pro-

phete. Gustate: & uidete qm̄ suauis ē dominus.
Gustate inquit primo: deinde uidete ait. Ideo de
gustu ī sensatione dicēdum est. Demū de diuina
uisiōe quod a deuotis audiui loquar. Gustatio
in sensatione diuersa est: et uaria in sensibus. Ta
men semper a domino diffusa est: unde periculo
sa est: & in cognitione ualde difficilis: præsertim
inexpertis: quia diabolus conuertit se aliquando
in angelum lucis: & similes degustationes: uisio-
nes: et reuelationes dare: et ostendere potest: dicē
te apostolo. Ipse satanas trāsfigurat se in angelū
lucis. Non desinam tamen de his uarietatibus a
liqua uerba facere: cū remediis in illis necessariis
et opportunis.

¶ De exemplo cuiusdam iuuenis in diuersis sensa tionibus spiritus.

AVdiui a quodam iuuene qui dum semel ī
ambulatorio domus suæ perambularet co
gitans unde hoc ꝙ tot pulcherrimi: et diuites iu-
uenes: et puellæ: charos derelinquentes parentes
et cognatos: necnon et sæculum. Et ad sacrū gre
mium confugiunt religionum: ubi omnis auste
ritas uitæ residet: & seueritas morū ad unguem
obseruatur. Et quomodo tenera īfantia hæc oīa
pati posset: & sustinere. Et ecce tunc quædā subi
ta & repentina suauitas facta est in pectore cogi-

tantis ita immensa q̃ uix se continere poterat a clamoribus. Sed ne a parẽtibus audiretur ui manu ora clausa tenuit: donec cursu quendam secretum locum petisset. Et quãprimũ illuc applicuit suauitas illa penitus euanuit. Iuuenis autẽ stupefactus admirans mirum ĩmodum pectora palpare cœpit dicens. Quid hoc est domine domine mi dulcissime? Nunquid hoc est unde alliciũtur qui ad brauium currunt sacrarum religionum? Si ita est trahe etiam me post te in odorem unguentorum tuorum: iam captus sum: et uulneratus: unde non deseram te amodo: donec indicabis quid uis ut faciam. Hic adeo inebriatus: bacatusq; amore Iesu christi permansit: ut die noctuq; non cessabat aliquando corde: aliquando ore exclamare. Veni domine tempta me: ure renes meos: & cor meũ. Et ecce audiuit eum dominus Iesus: qui tãta suauitate: & dulcedine repleuit uiscera eius: ut persepe prostratus uolutabat̃ spumas euomendo in superiori solario: ubi secreto habitabat cubiculo: sicq; occurrerat illi pluribus diebus tempore orationis. Qua de re ad desiderium deductus est relinquendi sæculum: eiusque delitias pedibus conculcandi: dicẽte cum propheta. Elegi abiectus esse in domo dei mei: magis q̃ habitare ĩ tabernaculis peccatorũ: & cætera. Ideo

ad quendam peritũ ſeſe contulit religioſum pro informatione tantæ rei: cui ſecretum ſuum diluꝰ cide aperuit. Ille uero uir ſenſatus ad experimẽtũ gratiæ dure increpauit iuuenem; et minatus eſt eum dicens: ꝙ multi talia guſtarũt: et lapſi ſunt in profundũ inferni. Quia propter ſuauitatem quam ſentiunt deo ſeruiunt: et non propter Ieꝰ ſum chriſtum. Nam dilectores chriſti in paſſiõi bus pro chriſto delectant᷑: non in guſtu ſenſatioꝰ num. Vnde iuuenis ille ad lachrymas conuerſus pollicitus eſt nunq̃ amplius talia petere: ĩmo oĩ conatu ſimilia fugere: et euitare: et ad omnia ad uerſa pro nomine Ieſu diſpõere: ſeq; præparare. Quãobrem per ſex fere menſes nec auſus fuerat ad cœlum oculos eleuare pre timore: et rubore: donec in ſacra conſtitutus religiõe ita ſuperatus eſt a ſuauitate: et dulcedine ſpirituali uariis moꝰ dis: certiſq; horis ꝙ negare nõ poterat: ſed magis conſentire gratiae oportuit: et in domino cõfider᷑ et nutui diuino aſſentire neceſſe fuit. Quia per hoc ſpes: fides: et charitas augebãtur in eum. Vn de fortior habebatur in temptationibus: et in tri bulatõibus. Et in contumeliis humiliari ſeſe ma gis: magiſq; ſentiebat. Eo quia a demone ab hoꝰ minibus: et ab ipſo deo per ſeptem fere ãnos gra uiter fuerat pſecutus: ut ne conſolatio: et ſuauiꝰ

tas ſpiritualis animã ſeruuli per extolentiã grãꝶ deducerent in perditionẽ. Circa talia plura mihi dixit: quæ uera eſſe arbitror: & præſertim ꝙ dum ſemel completoriũ pulſaret (quia ſacriſta erat) q dam prouĩtialis ſuus tergo illius adheſit: qui ad uertens de reuerentia patris ſui: quam diu nõ ui derat: ad pedes eius q̃primũ ſe prouoluit: lãbens quoq; ſtiualia eius. Et cõtinuo ſurgens ſenſit ſin tillas dulcedinis ꝑ totos corporis artus: quas diu non ſenſerat. Non tñ durabant: nec ĩualeſcebãt donec ſtratum intrauerit ad quieſcendũ: ubi im menſo uidebatur obumbrari lumine ad inſtar ſo lis: tali: tantaq; dulcedinis magnitudine: ut alta exclamare uoce cogeretur: dicendo. Quis es dñe? Vnde hoc mihi? qa peccator ſum: nolo decipi: nolo. Adiuua me dñe Ieſu chriſte: qm̃ niſi a te ta lia minime habere intendo. Si tu es dñe me tibi cõmendo. Noli me confundere: hen morior: mo rior: nec huiuſmodi dulcorẽ ferre poſſũ præ ma gnitudine ſuauitatis illius: & ſic inter hæc uerba deficiebat. Iterum reuertens: ad clamores conuer tebatur ſuperiores: uerba ſimilia faciens: donec hora matutidinalis appropinquaret. Timens au tem ne propter ſe ſcandalum oriretur eccleſiæ ex clamando aiebat.. Domine ſi tu es qui me indi gnum uiſitas non ꝑmittas officia tua inordinate

transſire, Tunc ſtatim ſoporatus per dimidiam fere horam remanſit. Congruo quoque tempo/re ictu maximo percuſſum eſt ſcabellum quod ſtratui adherebat. Vnde expergefactus præfatus ſacriſta: omnia ordinate perfecit: quæ matutina lia decebat officia. Semper tamen ſcintillas ſen/tiebat donecad ſtratum reuertiſſet: ſoporādi gra tia: ubi quidem ritu quo ante matutinas ualide iam guſtauerat a domino uiſitabatur. Sicq; uſq; ad quindecim dies perſeuerauerūt: & ultra: Sed ſemper tamen tempore dormitiōis more ſupra dicto: tam āte matutinum q̄ poſt matutinum. Deinde quidem multa aduerſa: & proſpa occur rerunt ei. Aliquando deſiderio deſiderabat ſenti re de domino. & tamen non ualebat. Aliquando ſe putabat abiectum: & derelictum fore. Et tunc amenitate perfuſus mori uidebatur pre magni/tudine dulcoris. Tandem immutata eſt manus domini in eum t'am ualide: tamq; acerrime: ut non dei amicus amplius putaretur: ſed iniquita/tum omnium ſeruus: & luciferi filius fieri crede bat: ſicq; durauit per annos aliquos. Tādem mi ſericordia motus dominus Ieſus iterum reforma uit eum. Et in paſſione ſua ita roborauit: ut me/ditationem guſtaret uulnerum ſuarum: & illa la chrymabiliter fleret. Affatus eſt etiam ꝙ pluries

tempore nocturnæ dormitionis iacens : aliquan do uigilans : aliquando dormiendo eleuabatur ſpiritus eius ſuper cœlos. Neſciebat tamē unde: aut quo modo: ſed uidebatur ſibi ꝙ in altum ni mis duceretur: ubi quaſi de cœlo in cœlum fere/ batur. Qui quidem cœli uitrei apparebant : in quibus magni ſolis radia intenſa penetrabant. In ſubleuatione uero eius in altum: inextimabili ſuauitate: & dulcedine (donec in ſe reuerteretur) fruebatur. Nōnunq̄ uero (quod credidit) atteſta/ tus eſt polorum armoniam propriis auribus au diſſe. Quoniam omnium genus muſicorum ita diſtincte: ac diuiſe perceperat: ꝙ uidebatur cœlo rum unum plenū fuiſſe citharizantium in citha ris ſuis. Aliud plenum pſalteriis. Aliud cimbalis. Aliud ī timpano. Aliud abūdabat choris. Aliud uero organis pulſabat. Aliud profecto cœlum in tubis iubilabat. ita ut q̄primum tali ſuperatus amenitate in quieto ducebatur ſopore uſque ad congruum expergiſcendi : ac ſurgendi tempus. Aliquando dum in oratione: aut extra eſſet affir mabat tali: tantoqꝫ ameniſſimo ſapore: guſtuqꝫ meliſluo toto repleri corpore : a uentre uſque ad oris pallatū ꝙ nec uerbum facere: nec artus aliqs per ſe moueri ualebat. Alia plura: ac diuerſa mi hi dixit : quæ longa eſſent ad narrandum. Sed

non minora fuisse approbabat quæ per tempta
tionum aduersitatum: & persecutioũm afflictio
nes: & angustias patiebatur: q̃ dulcia illa: & ame
na quæ postea degustabat. Altiora protulit: &
miranda: de quibus loq humana uereor lingua:
ne forte fabulator potius dicar q̃ summæ uerita
tis pronuntiator. Attamen uera sunt: & non mē
tior. Nouit deus quia nō a uiro mēdaci prolata
fuerunt. Nunquid ergo scilebo? nequaq̃ porro
īmo prosequar sermonem de spirituali cognitio
ne: & uisione: & coniugio dei cum animabus ele-
ctorum. Deinde aperiam secretum secretorum
amici mei.

¶ De medio consolationum spiritualium.

MEdium autem hoc ultimum: atq; nouissi-
mum est consolatiōis. De quo ait prophe
ta. Vitæ: & cetera. ut supra per quod deus non in
sensibus corporeis: suauitate: & dulcedīe sensiti
ua: pœnali: aut confortatiua uisitat dilectum su
um. Sed spiritualiter in potentiis animæ tanta
suæ potentiæ: immense sapientiæ: æternæq; cha
ritatis ponit cognitionem: gustum: uisionem: et
intelligentiam quod supra naturam percipitur: gu-
statur: uidetur: atq; intelligitur: quæ oculus non
uidit: & cetera. Virtus enim dei post corporeas
sensatiōes: & angustias plurimas ita segregari so

let nonnunq̃ quod nocuum est sensibus : ut anima non in corpore esse: aut in terra uideatur: sed super astra. Et aliquando terram conspicit: & totam mundi machinam infert cœlos pro cẽtro cernit quasi ouum strutii. Et hoc dico quia ab amico meo percæpi sibi talia euenisse spatio dierum multorum. Quod quum aut missam celebraret aut diuinum persolueret officium suppeditare polos: & astra: planetasq; sibi uidebatur. Et quũ de passione meditari uoluisset inferius in centrũ nouissimæ speræ. s. lunæ mẽte conspiciebat. Verumenimuero quando empireum cœlũ uersus ascendere curabat: alios transcendere uidebatur cœlos. Aliquando luminosos: aliquando nubilosos: aliquando aereos: aliquando obscuros. Semper tamen in desiderio uidendi dominũ: non in humana effigie tanq̃ homines : sed tanq̃ deum ĩ spiritu: quia nec seipsum cognoscebat humanũ: sed a corpore alienum animum nouerat inuisibilem: ac impalpabilem : cognitione indicibili. Nam etsi animam suam uiderat oculis spiritualibus: corporea tamen lingua indicare nequiuisset. Sic itaq; omnipotens deus per potentiam immensam: & inextimabilem sapientiam: ineffabilemq; charitatẽ suã percipitur spiritualiter ĩmensus: sapiẽtissimus: & optimus. Gustat' aũt deus ĩ

anima ſpiritualiter per pacem mẽtis: & corporis cum abſtractione animæ ab omni officio corpo/ reo. Vnde in deo eleuatus uidens eum: aut nõ ui dens: tamen ſpiritualiter guſtat de deo. Sicut a ſecretario noſtro intellexi: ꝙ aliquãdo tanta frue batur pace in deo: ꝙ ſi ĩ ſe: aut extra ſe eſſet igno rabat. Verũtamen guſtare dicebat: ſed non mo re ſenſationum corporalium. Cernitur: & uidet̃ deus nõ ut prædixi in humana forma: ſed in ſpi rituali aſpectu alieno ab omni naturali cognitio ne. Niſi forte quando archanum aperitur a dño mirãdum: diuine. ſ. humanæq; unionis domini noſtri Ieſu chriſti. Vnde ueraciter cognoſcitur ꝙ dominus ieſus ipſe ẽ deus uerus. De hac uero co/ gnitione ab eo qui mihi alia aperuit intellexi: ꝙ ſtupor inenarrabilis inuãſit eum: quando domi num ieſum eſſe deum ſpiritualiter percaepit. Af firmans: teſtificanſq; ꝙ tanta ſit differentia ab hac ſpirituali cognitione Ieſu chriſti: uidelicet ꝙ ſit deus: ad illam qua humana: deuotaq; plebs a dorat: quanta eſt inter credere: & non credere: in ter certũ: & incertum. Et hoc ſolũ expti atteſtari poſſunt

¶ De ſpirituali dei uiſione.

DE uiſione dei qualiter in ſpiritu uidetur: il le qui affirmabat eum aliquãdo ſpiritu ui diſſe qualis eſſet explicare mihi non ualuit: nec

ego qualiter cernit deus uobis ostendere potero.
Sed unum illud dicā uobis quod ab eo audiui.
Cum domino non in somno: sed uigilando locutum fuisse ita familiariter: sicut solet dilectus filius cum piissimo patre: consilium exposcens: petensq; ab eo auxilium. Itaq; dicebat eum uidisse forma inuisibili: & ineffabili: ueruntamē uidisse eum affirmabat sæpius.

¶ De intelligentia dei.

RESTAT charissimi nunc indicare uobis qualiter deus intelligitur. i. qualiter noscitur uoluntas eius in nobis. Intelligitur enī deus per correctionem: per inspirationem: per uisionem: per reuelationem: per experientiam.

¶ Qualiter deus per correctionē intelligitur.

INtelligitur deus per correctionē quādo tēptatio: aut tribulatio trahit peccatorem ad cognitionem proprie miseriæ. Vnde exclamādo ad cœlum dei auxilium postulat. Et contritione ductus pœnitentiā quærit accuratissime: ac nunq̄ amplius redire ad uomitum se proponit. In hoc cognoscitur itaq; ꝗ deus corrigit omnem filium quem recipit.

¶ Qualiter intelligitur per inspirationem.

INtelligitur deus per inspirationem qn̄ hō totalit deditus ē deo: nihilq; pēitus putat

se posse: aut scire: nisi per ea quæ a domino ĩ mẽ
te: & animo ei ostenduntur: optans habere uirũ
sanctum & approbatum cum quo adhibeat con
scilium: nihil omnino in sui honorem operãdo:
sed solum dei gloriam quærendo: custodiendo
quoq; se iuxtã paruitatẽ suã a malo: ac bonum
semper imitando. Tunc omnis inspiratio in tali
homine bona est semper. Nam etsi etiam aliter
esset dominus in bonum cõuerteret propter sim
plicitatem uiri illius. Sicut de sancto Dauid legi
tur: qui inspiratus ut erigeret templum domini:
quod uoluntas dei non fuerat. Vnde per Natan
ꝓphetã illi ãnuntiauit: ut ad hoc non se ĩtromit
teret: quia uir fuerat bellicosus.

¶ Qualiter intelligitur deus per uisiones.

INtelligitur etiam deus per uisiões: siue ap
paritiones. Sicut sunt p angelum: per ima
ginem crucifixi: beatæ Mariæ: uel cæterorum san
ctorum. Quæ quum bone sunt in principio ter
rent: & conturbãt: & in sui ipsius paruitatem cõ
uertere faciunt: summo cum timore deceptiõis:
non adhibendo subito fidem. Sicut beata uirgo:
que quum audisset uerba angeli turbata est in
sermõe eius: & cogitabat q̃lis esset ista salutatio.

¶ De bona apparitione.

ITem illa optima apparitio est quæ allicit

hominem ad oratioẽm uocalem: præcipue sacri: diuiniq; officii. Et ad meditationem passionis Iesu christi cum humili: ĩmensoq; desiderio diligẽdi: seruiendi: colẽdi quoq; dominum in spiritu: & ueritate: sanctissimeq; contemplatoĩs. Sed apparitio illa quæ orationis: & diuini officii: desideriq; augmentum deprimit: aut obfuscat: diabolica est: & periculosa. Sicq; dicitur de oĩbus sensationibus quantuncunq; sint gratiosæ: & confortatiue.

Qualiter deus intelligitur per reuelationem.

PEr reuelationẽ ĩtelligitur deus qñ reuelatio mortis: aut dignitatis: aut uitæ lõgitudĩs: humiliorẽ: deuotiorẽ: & prudentiorẽ cõtra insidias diaboli reddit: cum amplificatione uirtutum: orationũ: meditationũ: & omniũ alioꝝ bonorũ operũ: sicut fecit sanctus Cassius Narniensis urbis episcopus.

Qualiter deus intelligit̃ p exẽplũ: & experientiã.

INtelligit̃ profecto deus p experieneiã qñ p sacraꝝ litteraꝝ dogmata ĩstruit̃ hõ. Prout p Ioannẽ dicit̃. Nolite credere oĩ spũi: sed pbate spũs an ex đo sint. Et apostolus. Noli altũ sape: sed time. Itẽ ñ oportet plus sape q̃ oporteat sape sed sapere ad sobrietatẽ per experientiã sanctorũ

in actibus suis ītelligitur deus: et deceptio demo niorum: sicut in uita sancti Martini legitur. Cui dominus Iesus apparuit nudus in formam pau peris ad sanctum opus misericordiæ exercendū. Deinde in nocte ostendit se illi ad exhortandum illum in operibus bonis. Sed diabolus inuidens ei in formam crucifixi demonstrauit se: dicens. A dora me: ut adoratus illuderet ei: atq; deciperet. Sed beatus Martinus experientia doctus intelle xit ꝙ deus nō erat: quia petiuit adorari ab eo: cū ipse Martinus die noctuq; adoraret dominū Ie sum. At etiam per placabilem apparentiam dia boli in prīcipio: et per uerba eius cognouit in mē te sua ꝙ non erat christus: quia nec reuerentia: nec timor: nec humilitas ei oriebatur ī corde. Ve rum magis in tumore iactantiæ aīus eius anhela bat. Itaq; oīs sēsatio: uisio: apparitio: et reuela tio quæ mentē ultro: illicoq; extollit cum confi dentia: & credulitate proprii sensus: non acquie scendo consciliis seniorum: & maxime prælatis talia ocultando expertis. Tnnc sane cognoscitur ꝙ a malo spiritu sunt. Quia doctina Iesu christi nō est in similibus. Cum dicat domninus. Disci te a me quia mitis sum: & humilis corde. Nam qui se humiliat non decipietur. Sed in bonis in

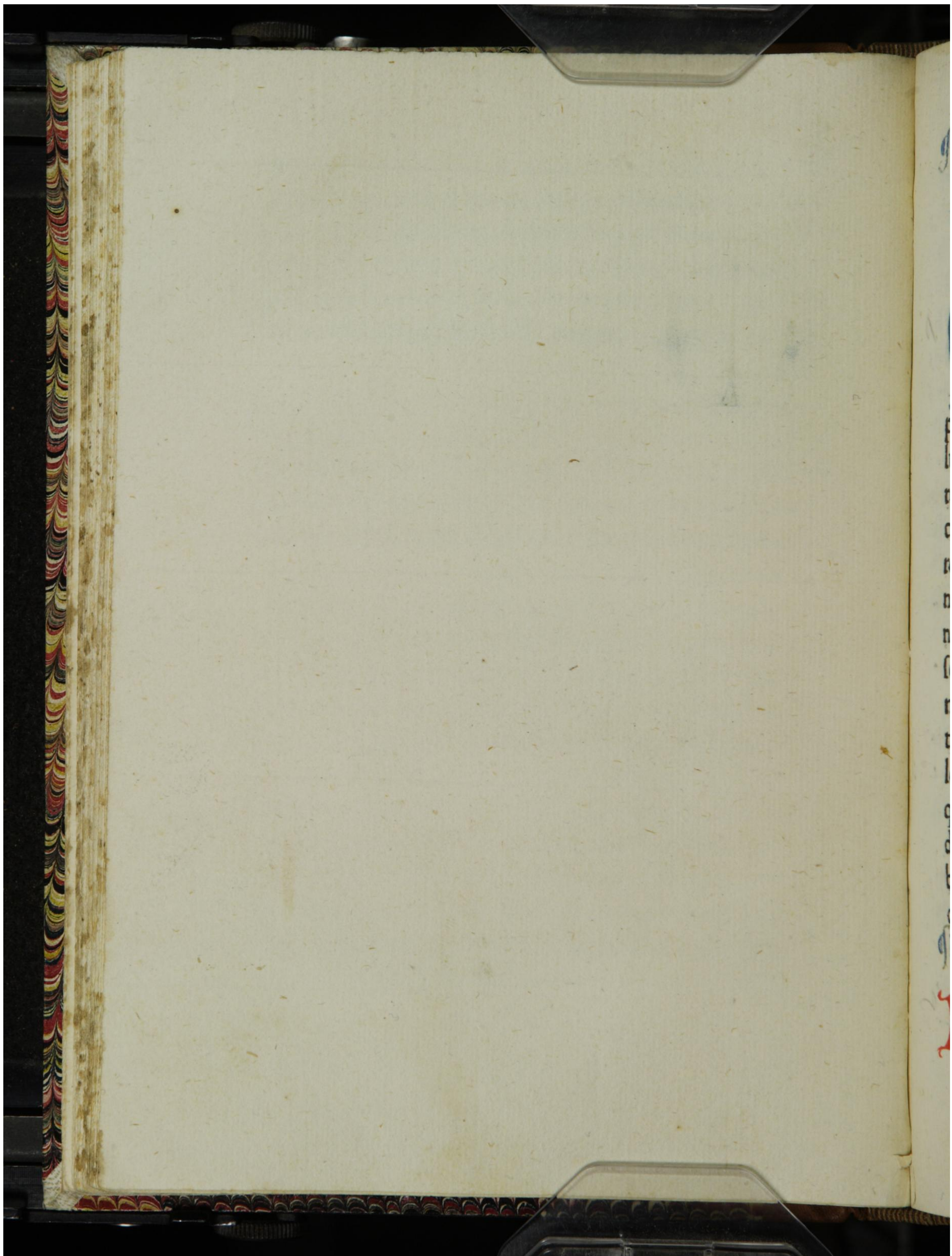
ſpirationibus: in ſanctis ſenſationibus: in uiſio-
nibus: & apparitionibus ſaluberrimis: necnon in
diuinis exaltabitur reuelationibus. Sed qui ſe ex
altat in ſimilibus humiliabitur ab eo qui decepit
eum.

¶ Concluſio exhortatoria.

ERgo cauete uobis: cauete fratres mei obſe
cro ab omni ſpirituali ſuperbia: & dceptio
ne. Sed magis humiliamini ſub potenti manu
dei: & ſubditi eſtote oĩ hũane creaturæ pp deũ:
ſi ſummam dei charitatem cognoſcere uultis in
ueſtra uocatione: correctione: gubernatione: refe
ctione: & conſolatione: cum diuina dei intelligẽ
tia: per inſpirationem: uiſionem: & reuelationẽ.
Per quæ omnia: & ſingula dominus Ieſus chri-
ſtus erudiat aĩas ueſtras: ut quæ fugienda ſunt
fugiatis: & quæ tenenda ſunt opere perficiatis.
Per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.
Date ueniam obſecro ſi moram traxerim nimi
am in reſponſionibus dandis. At ſi in ſcribendo
minus: pluſue q̃ decuit dilatauerim me: ſcitis e
nim quoniam a familiaribus detrahor negociis.
Sed a charitate quæ omnes ſuperat ſenſus alli-
cior ad ſcribendum: ea forte quæ nec ſcio: nec ui-

di : nec gustaui . Sed unum illud fateor q̄ non mētior in omnibus quæ superius loqutus sum . Veruntamen me semper humilitate qua pos-sum correctioni: et emendationi tam maiorum: & æqualium q̄ minorum dispono: & offero. Va lete in domino semper . Ex sancto Andrea de lit tore .

¶ Actum quoque est hoc opus Venetiis: ex incly-ta: atque famosa officina Nicolai Ieson Gallici . Anno dominice natiuitatis . M . cccc . lxxx . nonas Iulias .

¶ Libellus in præparatione infirmorum : & in di
ſpoſitione morientium: qui flos uitæ interpreta
tur. ¶ Exordium.

MOre bonorum parentū qui tametſi
facultate tenui ſint: ac paupes: filio
rum tamē unicuiq; de inopia ſua le
gare: ac impartiri ſolēt. Ita & ego de
paruitate ingenioli mei non defeci in quantū ua
lui: ſingulis ſpiritualibus filiis: tum clericis: tum
religioſis clauſtralibus: tumq; ſæcularibus cuiuſ
cunq; conditionis exiſtētibus officioſiſſime offer
re portionē ad bene: beateq; uiuendū opportu
nā. Ita dūtaxat ut hoc in ſæculo ſicut & in religio
ne degentibus normam: ritumq; ſeruandū con
ſcripſerim. Reſiduū deniq; egeſtatis doctrinarū
mearū in egrotantibus filiis: & de hac uita migrā
tibus attribuere inſtitui: ut læto: iucundoq; lectu
lo conſiſtere animo poſſint: uel inde ad ſuperos
qneant euolare. Verū ne quid incongruū fari ui
dear: peritiſſimis ſacræ ſanctæq; eccleſiæ doctori
bus omnia: ſingulaq; correctione digna fuerint
corrigenda conſtituo. ¶ Tabula.

¶ Libelli huius diuiſio in tres partes diſponitur: ut
infra patet. ¶ De prima parte.

PRima etenim pars quæ ſuffragatio appel

latur infirmorm: in capitulis. xii. diuiditur. ut in fra patet.

De secunda parte. que in fo. 8

Secunda equidem pars: quæ confessionalis dicitur eruditio duas habet diuisiones.

2

a 3

Capitula tertiæ diuiſiõis tot ſunt quot ſũt oratões dicende in recomendatione anima rum defunctorum: ut infra patet. Vnaquelibet oratio eſt unum capitulum. ad tale signũ .+. f. 34

¶ Narratio prime partis libri huius.

Exhortatio confeſſoris in promittendo ſit: ſiue omnino in ſpem ſuæ liberatõis indicando habeat. Niſi forte fuerit pro maiori lãguentis ſalute a domino decretum illũ in ſancto Abrae ſinu collocare: qđ dilucidiſſime

ĩferius cõſcriptis remediis cognoſci potit: q̃ ſũt.

¶ Aſpſio aquæ ſanctæ.
¶ Vera confeſſio.
¶ Integra ſatiſfactio.
¶ Deuota cõmunio.
¶ Orõ mẽtalis propria.
¶ Oratio uocalis ꝓpria.
¶ Oratio aliena.
¶ Miſſarum deuotio.
¶ Elemoſynarũ merita.
¶ Ordĩatio reꝝ externaꝝ.
¶ Cõſtitutio ſalutis mentis: & aĩæ in manu dñi.
¶ Oblatio cuꝝ corporis parẽtibus cognatis: & medicis.

¶ Capitulum primum de exhortatione cõfeſſoris: quæ eſt in his uerbis: uidelicet.

GAude fili: ecce dñs Ieſus miſit me ad te ut reddã tibi ualitudinẽ animæ: & corporis. Noli obſecro de hac corporis ægritudine cõturbari: aut terreri: qm̃ hæc infirmitas non eſt ad mortem: ſed ut diſcas diſponere uitam animæ: & corporis tui in uoluntatẽ domini dei: qui aĩam tuã creauit de nihilo ad ſui imaginẽ: & ſimilitudinẽ. Et plaſmauit de terra corpus tuũ: uitam tradens animæ ĩmortalẽ: corpori uero tuo uitam tribuit uegetatiuam: ſenſitiuã: & rationalẽ. At inſuper liberum donauit tibi arbitriũ optandi: ſiue uolẽdi ſalutis præmiũ: uel propie damnatiõis demerita uendicare. Velis igitur toto corde: totoq; aĩo in dei tui creatoris: & ſaluatoris uolũtate: atque manus periucunde te cõmittere: agat quicqd li-

bet. Nam quæcunq; fecerit de te sũmopeee pro fectura sunt tibi. Ergo gaude: & letare ĩ domino nostro Iesu christo. Fili charissimi incipiamus iã indicia salutis pertractare: ut inde quod de te dominus deus agere decreuerit percipere ualeamus dilucidissime. Si tu tamen simplici corde credideris illi: cum et ipse dicat. Qui credit in me etiam si mortuus fuerit uiuet: & omnis qui uiuit & credit in me non morietur in æternum.

¶ Capitulum secundum de secũdo spirituali remedio. Fiat aspersio aque sanctæ super infirmũ & lectulũ eius cũ his uerbis.

ASperges famulũ tuum domĩe Iesu christe & mundabit᷑. lauabis eum: & super niuem dealbabitur. Exurgat deus: & dissipentur inimici eius: & fugiant qui oderunt eum a facie. Nõ nobis domine: nõ nobis: sed nomini tuo da gloriã. Exurge domine adiuua famulũ tuũ: aut famulam tuam: & libera eum propter nomen tuum.

Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison.

Christe audi nos. Christe exaudi nos.

Pater de cœlis deus miserere ei.

Fili redemptor mundi deus miserere ei.

Spiritus sancte deus miserere ei.

Sãctus deus. Sãctus fortis. Sãctus & ĩmortalis.

Agnus dei qui tollis peccata mundi miserere no

bis:& famulo tuo languenti.
Agnus dei qui tollis peccata mundi miserere no-
bis:& famulo tuo:siue famulæ tue.
¶ Agnus dei q̃ tollis peccata mũdi dõa famulo tuo
ualitudinem:& salutem animæ: & corporis sui.
¶ Oremus.
Visita quæsumus domine animã istã: & ha
bitationem hanc:& omnes insidias inimi-
ci ab ea longe repellas:& angeli tui sancti habitẽt
in eis: qui famulum tuum:& nos in pace custo-
diant. Et benedictio tua sit super eum: & super
nos. Per dominum nostrum Iesum: & cætera.
¶ Oremus.
Omnipotens sempiterne deus salus æterna
credentiũ exaudi nos pro infirmo famulo
tuo:pro quo misericordiæ tuæ imploramus auxi
lium:ut reddita sibi sanitate gratiarũ tibi in eccle
sia tua referat actiones. ¶ Oremus.
Deus in cuius nutibus uitæ nostræ momen
ta decurrunt exaudi nos pro famulo tuo
pro quo misericordiam tuam ægrotãte implora
mus:ut de cuius periculo metuimus:de eius salu
te lætemur. ¶ Oremus.
Deus infirmitatis humanæ singulare præsi-
dium: auxilii tui super hunc infirmũ ostẽ
de uirtutem: ut ope misericordiæ tuæ adiutus

ecclesiæ tuæ sanctæ icolumis repræsentari merea tur. Per Christum dominū nostrū. De huiusmo di enim oratiōibus Iacobus in canonica. c. v. asse rit. Multum enī ualet depræcatio iusti assidua.

Capitulum tercium de tercio spirituali remedio confessionis.

Confessio munda: & imaculata: integra: & uera: & generalis: sūmo studio: sūmaq; di ligentia perscrutanda: atq; interrogāda est; ordi nate: atq; discrete: non tamen in dilatiōe tempo ris: sed breuiter: dilucide tamen. Interim uero or dinanda sunt disposita: & accōmodata auxilia spiritualia: quæ sunt hic infra. Suadendū ē ægro tanti legandū nouo hospitali iuxta facultatē su am: ut inde plenariā indulgentiā cōsequi possit. At quando pfecerit: & absolutus fuerit: instruet illum ad conseruandū se in ea ipsa innocentia: ut habetur in fine huius libelli: dicēte Petro scđa tertii. Vos igitur fratres præscientes custodite ne inscipientiū errore transducti excidatis a propria firmitate: crescite uero in gratia: & in cognitiōe domini nostri: & saluaroris Iesu christi.

Capitulum quartum de quarto remedio: uideli cet orationis aliene,

Mittatur ad diuersa obseruantiū mōasteria tam religiosorū q̄ monaliū ut orent pro recuperatione salutis: ualitudinisq; animæ: & corporis huiusmodi ægroti. Vn̄ Iacobus. Orate pro inuicem ut saluemini.

Capitulū quintū de deuotarū missa℞ oblatiōe.

De Trinitate	.i.	De Apostolis.	.i.
De spū sācto.	.i.	De Euāgelistis	.i.
De Cruce.	.i.	De Martyribus.	.i.
De Dominica.	.i.	De Cōfessoribus.	.i.
De Angelis.	.i.	De Virginibus.	.i.
De pria dn̄ica aduētus ꝑ patriarchis.	.i.	De Oībus sāctis.	.i.
De Dominica secunda pro prophetis.	.i.	Pro oībus d̄fūctis	.i.
		Pro miseriori & magis derelicto in purgatorio.	.i.

Vnuntamen aduertendū est ne ritus huiusmodi missarū causa superstitiōis offeratur: unde arbitretur aliquid plus: minusue operari apud deum ualeat: q̄ ipsi dn̄o placuerit: aut iuxta quantitatem: & qualitatē deuotionis ægrotantiū. Hoc autē gratia pietatis: maioris quoq; deuotiōis addendum est: ut ī huiusmodi missis dei: & beatæ Virginis: beato℞ spirituū: omniū quoq; sācto℞ sanctarūq; dei suffragiū: subsidiumq; poscat̄:

domino dicente. Qui petit accipit: qui quærit inuenit: pulsanti aperietur.

¶ Capitulum sextum de remediis elemosynarum diuersarum.

AD laudem dñi nostri Iesu christi: & apostolorum suo℞: qui patrem æternũ pro ægrotante interpellare dignentur: ut salutem: & ualitudine animæ: corporisue illi donet: ipso attestãte: & dicente. Melius est facere elemosynã q̃ thesauros auri reponere. Qui faciunt elemosynã: & iusticiam saturabunť in uita. Fiant. xiii. elemosyne in panem: & uinum: & unum solidũ pro quolibet paupere. Quæ elemosyne distribuantur in xiii. pauperibus habitantibus circa domũ: uel in contrata ipsius ægrotantis: ut in euãgelio. Abscõ de elemosynã in corde pauperis: & ipsa orabit ad dominnm pro te.

¶ Pro satisfactiõe operũ misericordiæ corporaliũ.

¶ Induere aliquẽ pue℞ mẽdicũ de oĩbus ĩdumẽtis: ut dicat dominus. Nudus eram: & induisti me.

¶ Pro liberatiõe incarcerato℞ tribuere elemosynã.

¶ Pro subsidio infirmorum ad aliqua hospitalia.

¶ Pto infantiũ: uirginũ: uiduarũq; substentatõe.

¶ Capitulum septimum de remedio in dispositõe rerum externarum peracta confessione.

PErsuadendū est egroto cum casus sæpenumero insperate occurrāt diuersi ualētibus: q̄to magis languentibus euenire inopinate mortis euentus possit: & accidere. Quare nec de se: nec de rebus suis disponerē ualeret. Itaq; optimū sanctum: atq; laudabile opus est in rebus externis ordinē ritūq; apponere.

Capitulum octauum de remedio satisfactionis.

SVadendū est. n. egrotanti ut si facultatem satisfaciēdi habet: moram nequaq̄ trahat ad persoluendū. Sed quāto magis ualet confesti suam purificare: ac mundare conscientiā uelit: tā de certis q̄ de incertis. Cum nec eucharistiā licite sumerē possit: nisi cui debeat ei satisfaciat: saltem de ocultis: & illicitis. Quia non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum.

Capitulum nonum de remedio communionis.

TAnta est quidē gloriosissimi saluatoris nostri corporis dignitas: & præstātia: ut ipsa summa ueritas de eo talia in euangelio fari attestari dicens. Qui māducat me uiuit propter me. At iterum. Nisi manducaueritis carnē filii hominis: & biberitis eius sanguinem non habebitis uitam in uobis. At ut deuotius cōmunicari ualeat

infirmus si aut auctoritas: aut licentia haberi poterit ibidem coram eo ægroto celebretur: & illic tūc reuerēter eucharistia offeratur uerbis ad huiusmodi opus consuetis apud laicos.

¶ Capitulum decimum de remedio constituendi se in manu domini.

QVoniā neq; abscondere: neq; euadere aeterni: sūmiq; deus manus qsq̄ potest. Porro necesse est in eius dispositione cōmittere uitam penitus: atq; mortem nostram humanam: cum ipse uerbo prophetico dicat. Ego occidam: & ego uiuere faciam: percutiam: & sanabo: & non est qui possit euadere manus meas.

¶ Capitulum undecimum de remedio tradendi curam sui corporis parentibus: & medicis.

NEmpe ad ualitudinis gratiam cito recuperandam proficit ualde nullam de se: aut rerum externarum curam habere. Sed solum in parentū: atq; medicorū ordinationibus: & praeceptis uigilare: ac eis ueraciter obedire. Veruntamen omnem apponat diligentiam: & curam in ī nocentia perseuerandi: quā per plenariā recipit remissionē saepius orationē dominicā proferēdo percussionē pectoris: oculo℞ eleuationē ad cœlū

aſperſionẽ aquæ benedictæ: necnon elemoſynarꝝ diſtributionẽ agere: & operari non deſinat: ſic ad maioris mundationis omniũ delictorũ puritatẽ mentis: & corporis ſpiritualiter confiteatur dicẽdo. Confiteor deo: & cetera. Et hæc erũt loco pœnitentiæ: de qua Ioannes baptiſta prædicãdo aiebat. Agite pœnitẽtiam: apropinquat. n. regnum cœlorum: & propheta. Scindite corda ueſtra: et non ueſtimenta ueſtra.

¶ Capitulum duodecimum de ultimo deniq3: ac precioſiſſimo remedio orationũ: ſiue mentaliũ: ſiue uocalium coram domino Ieſu chriſto.

HVmiliter deuotæq3 oratione inſiſtere: dicẽdo. In manus tuas domine cõmendo ſpiritum meũ. Doce me facerꝫ uoluntatẽ tuã. Et iterꝝ. Suſcipe me domine ſecundũ eloquium tuum: & uiuã: & non cõfundas me ab expectatõe mea.

DIrigere: & ſanctificare digne ¶ Oremus. ris domine ſancte pater omĩpotens æterne deus hodie cor: & corpus meũ: ſẽſus: actus: & ſermones meos in lege tua: & in operibus mandatorum tuorꝝ: ut dicat in æternum: ſemp ſaluus: et liber eẽ: & ſanus merear. Per chriſtũ dñm noſtrꝝ.

DOmine deus pater oĩpotens ¶ Oremus. qui a principio huius diei nos peruenire fe

cisti: tua nos salua uirtute: ut in hac die ad nullũ declinemus peccatũ: nec ullum incurramus periculum: sed semper ad tuam iusticiã faciendã oĩs actio tuo moderamine dirigatur. Per Christum dñm nostrum. Et hoc quia dominus in euãgelio inquit. Orate & credite: & fiet uobis.

¶ Explicit modus uisitationis primæ partis infirmorum a confessoribus exhibendus.

¶ Exordium secundæ partis principalis.

SIcut. n. non ex dogmatũ diuersarũ sciẽtiarum peritia solum: neq; diserto sermone: aut eloquentissimoꝝ uiroꝝ affabilitate tantum: uerborumq; sonoritate cõficit̃ prædicator. Veꝝ longe magis: magisq; dono speciali diuino. Gratia quoq; singulari a deo infusa omnipotenti prædicatio elargitur. Cum sæpenumero cernimus: conspicimusue q̃plures peritissimos doctores parum: minimũq; ad utilitatem: & conuersionẽ animarũ profecisse. Dicente Hieronymo in epistola. Nec rusticus: & simplex frater ideo se sanctũ putet si nihil nouerit. Neq; peritus & eloquens lingua existimet sanctitatem. Multoq; melius e duobus impfectis rusticitatẽ habere sanctã q̃ eloquentiã peccatricẽ. Erit qppe

sciulus quispiã qui aliquando prædicatione simplici: gratia tamen dei superabit sũmorꝝ prædicatorum scientiã: dicente Gregorio in moralibus. In uanũ laborat lingua doctoris: nisi intus operetur gratia saluatoris. Sic itaq; & in cõfessoribus uidetur q̃pluries minus eruditi mirũĩmodum ĩ uinea dñi sabaoth utiliter elaborare. Docti qdẽ: ac periti nõnunq̃ in cassum nouimus laborasse. Quid inde loquar? nunquid in dei cultu sciẽtiarum dogmata uana esse uident? Absit: absit. Nã doctos tanq̃ stellas in celis micaturos esse cognoscimus. Non omnes attamen mundi doctiores hoc in sæculo cõmendãtur: sed quos deus commendat: ipso attestante. Non. n. qui seipsum diuersis: uidelicet scientiarũ eruditionibus cõmendat: ille probatus est ĩ diuino cultu: sed quẽ deus cõmendat: suam spiritualẽ contribuẽs gratiam. Qui porro huiusmodi est: dilectus dñi est. Vnđ Augustinus in sermõe ait. Vtiliter: ac salubriter admonemur ut peccata nostra iugiter: & humiliter non solũ deo: sed & sanctis: & deum timentibus confiteri. Hic ergo docibilis: affabilis: exẽplaris quoq; erit. Attentionẽ: & beniuolẽtiã attrahit ab auditoribus. Vltro breuiter dilucide: & ueraciter quicqd loquitur enarrat. Recte cuncta disponens: auctoritate: lege: aut scripto: exemplo: ac si

militudine peroptime affirmat: cõfutat. Necnõ diuina fauente illustratione cuncta quæ a narratione repetenda sunt memoriter: ac iucunde in conclusione perstringit: tam in confessionibus q̃ in prædicationibus suis. ❡ Narratio.

SAtis iam satis eruditissimus est quẽ dominus docuerit. De quo ĩquit propheta. Beatus uir quẽ erudieris domine: & de lege tua doceris eum. Dicat quis. Quis est hic & laudabimus eum? Dicit. Qui post aurũ diuitiarũ: & concupiscentiarũ non abiit: nec sperauit in pecuniæ thesauris: honoris: humanæq; dignitatis sedulus in oratione: continuus in deuotione: in lectiõe assiduus: & feruens in meditationibus: patiens in aduersis: humilis in omnibus: pius: mansuetus: ac clemens cum omnibus. Benignus in sermone: in conuersatione minimus: mẽte solitarius: animo quietus: parcus sibi & seuerus: aliis largus & locuplectẽs. audit pacifice: & respõdit gratiose. Si q̃s talis est uerus: ueraxq; confessor est.

❡ In hac quidẽ secunda parte a bene: integerrimeq; confitendum hæc diligenter pscrutanda sunt huiusmodi exordiendo uerbis.

NOueris homo quia ad imaginẽ dei creata ẽ anima tua: & corpus tuum de limo terre.

Et in hunc mundũ missum ut peccatũ primi pa rentis purges: & cætera tua cõmissa. Quæ profe cto sanctæ confessionis contritionẽ: professionẽ oris: & satisfactionẽ operis poteris cuncta delerẽ.

¶ Prima diuisio.

¶ Capitulũ primũ de. xii. articulis fidei: & de eorũ approbatione. Et de uitiis oppugnãtibus illis: in quibus interrogandus est infirmus si crediderit. Et si non credit: cum approbationibus est illi sa tisfaciendum.

QVod sit unus deus creator cœli: & terræ. Moises Genesi prĩo. Creauit deus cœlũ: & terram. Ecclesiastes. xviii. Qui uiuit in æternum creauit omnia simul. ¶ Quod Iesus christus sit filius dei Ecclesiastes inquit. x. Deus solus iustifi cabitur: & manet inuictus rex in æternũ. Dauid in psalmo. Filius meus es tu: hodie genui te. Quod natus sit de uirgine. Isaias ait. Puer natus est nobis: & filius datus est nobis. Idem. Ecce uir go concipiet & pariet filiũ: & uocabitur nomen eius Emanuel: quod ĩterpretatur nobiscũ deus. Quod sit passus & mortuus. Isaias ait. Tradidit in mortẽ aĩam suam: & cum sceleratis reputatus est: & ipse peccata multorũ tulit: & pro trangres soribus orauit. Sapientia. ii. Videamus si sermo mones illius ueri sunt: & tẽptemus quæ uentura

ſunt illi: & ſciemus quæ erunt nouiſſima illius.
Si. n. eſt uerus filius dei ſuſcipiet illũ: & liberabit
illum de manibus contrariorum. Cõtumelia & tor-
mento interrogemus eũ: ut ſciamus reuerẽtiam
eius: & probemus patiẽtiã illius. Morte turpiſſi
ma condẽnemus eum. ¶ Quod deſcenderit ad ĩ
ferna. Propheta ait. Tollite portas principes ue
ſtras: & eleuamini porte æternales: & ĩtroibit rex
gloriæ. Quis eſt iſte rex gloriæ? Dominus uirtu-
tum: & miraculorum: ipſe eſt rex gloriæ. ¶ Qđ
reſurrexerit. Idem. Terra tremuit: & quieuit dũ
reſurgeret in iudicio deus. ¶ Quod aſcenderit ĩ
cœlum. Idem propheta ait. Aſcendens chriſtus ĩ
altũ captiuam duxit duxit captiuitatẽ dedit dõa
hominibus. ¶ Quod uenturus ſit iudicare. Idẽ
in pſalmo. lxxxxv. Tunc exultabũt omnia ligna
ſyluarũ a facie dñi qua uenit: qm̃ uenit iudicare
terram. Iudicabit orbẽ terræ in æquitate: & popu
los in ueritate. ¶ Quod ſit ſpũs ſancts. Idem in
pſalmo. Spiritus dñi repleuit orbem terrarũ: &
hoc quod continet omnia ſciẽtiam habet uocis.
¶ Quod ſit cõmunio. Sapiẽs. n. ait. Cibauit eos ex
adipe frumenti: & de petra melle ſaturauit eos.
Petra autẽ erat chriſtus. ¶ Qđ ſit remiſſio pecca
torum. Eccleſiaſtes. xviii. Propter hoc patiens eſt
deus in illis: & effudit ſuper illos miſericordiam

suam. Item. Misericordia dei super omnē carnē. Quod sit resurrectio mortuoꝝ. Iob ait. Scio enī ꝙ redemptor meus uiuit: & in nouissimo die de terra surecturus sum. Et rursus circundabor pelle mea: & in carne mea uidebo deum saluatorem meū. Quem uisurus sum ego ipse & non alius: & oculi mei conspecturi sunt: & non alius. Reposita est hæc spes mea ī sinu meo. ¶ Quod sit uita æterna. Salomon in ecclesiastico. Iustoꝝ aīæ ī manu dei sunt: & non tanget illos tormentū malitiæ. Visi sunt oculis īsipientiū mori: illi autem sunt in pace. Item. Iusti in perpetuum uiuent: & apud dn̄m est merces eorum: & cogitatio illorū apud altissimum.

Hæc ad breuem increduloꝝ satisfactionē quum opus fuerit ī approbatōe articuloꝝ. xii. sufficiāt.

¶ Capitulū secundū de. x. præcæptis legis in qbus interrogandus est ægrotos: & exhortandus ut supra: quia præcepta sunt dei omnipotentis per os uiri dei Moisi serui sui promulgata populo israheli: quæ sunt hæc.

Dilige dominum deum tuum ex toto corde tuo: & cetera. ¶ Non iurabis nomen dei tui in uanū. ¶ Sabbata sanctifices. ¶ Honora patrem tuū: & matrem tuam ¶ Et maledictus hō

qui maledixerit patri: aut matri. ¶ Non cõcupi
sces uxorem proximi tui. ¶ Non desiderabis rẽ
proximi tui. ¶ Non occides. ¶ Non furtum fa
cies. ¶ Non meccaberis. ¶ Nõ falsum testimo
nium facies. Quia ut ait propheta. Lex dei ĩma
culata conuertens aĩas: testimoniũ fidele prestãs
paruulis. i. humilibus simpliciter credentibus: &
obedientibus.

¶ Ex libro sapientiæ. xiii. in detestatione idolatrie: & heresis.

VAni autẽ sunt oẽs hoĩes in quibus non sub
est scientia dei: & de his quæ uidẽtur bona
non potuerunt intelligere eum qui est: neq; ope
ribus attendentes agnouerunt quis esset artifex.
Sed aut ignem: aut spiritũ: aut citatũ aerem: aut
girum stellarũ: aut nimiã aquam: aut solem: &
lunam rectorem orbis terrarũ putauerunt. Quo
rum & si specie delectati deos putauerunt: sciant
quanto his dominator eorum speciosior est.

.XVIII. Sapientiæ.

MAgna sunt enim iudicia tua dñe: & inenar
rabilia uerba tua: propter hoc indisciplina
tæ animæ errauerunt. Dum enim persuasum ha
bent iniqui posse dominari natiõi sanctæ uincu
lis tenebrarũ: & longe noctis cõpediti: inclusi sub
tectis fugitiui perpetue iacuerunt. Et dũ putant

ſe latere in obſcuris peccatis: tenebroſo obliuiōis uelamento diſperſi ſunt pauentes horrendo cū admiratione.

¶ Capitulū tercium de conſiliis dn̄i noſtri ieſu chriſti dicitur per prophetam ſanctum Dauid ad interrogandum.

COgitationes hominū uane ſunt: conſiliū autem domini manet in æternū: & in ſeculum ſeculi. ¶ De paupertate ſpiritus. Idem in pſalmo. Diſperſit paupibus: iuſticia eius manet in ſeculum ſeculi. ¶ De obedientia ſpirituali habet̃ in eccleſiaſtico: ubi ait. Sapiens non odit mādata & iuſticias: & nō illidet̃ quaſi in procella nauis: homo ſēſatus credit legi dei: & lex illi fidelis.

¶ De caſtitate perpetua inquit Bernardus.

¶ Quid caſtitate decorius: quæ mundū de īmūdo conceptū ſemine: de hoſte domeſticiū: de homine angelicum facit. Vnde Hieronymus. In carne præter carnem uiuere angelicū eſt: nō humanū.

¶ Capitulū quartū in approbatione donorꝫ ſancti ſpūs. Et primo īterrogādus eſt æger utrū habuerit illa ſi non obſeruauerit hortādus eſt cū auctoritatibus illa toto corde exercere ſe diſponat.

DE timore dei dicitur in pſalmo. Timentes

autem dñm non deficient omni bono. Item in ecclesiastico. xxxiii. Timenti deum non occurrēt mala: sed in tēptatione deus illū conseruabit: & liberabit a malis. ¶ De misericordia: & pietate. Idem. xxxvi. Speciosa misericordia tēpore tribulationis: quasi nubes pluuie in tempor̄ siccitatis. Et Petrus in canonica secunda. ii. Nouit deus pios de temptatione eripere. ¶ De cōsilio parabolarum. ii. Si intrauerit sapientia cor tuū: & scientia animæ tuæ placuerit: cōscilium custodiet te. De scientia. Sapientie. xiii. Vani autē sunt omēs homines in quibus non subest scientia dei. Item parabolaꝝ. xviii. Cor prudentis possidebit scientiam: & doctrinā. ¶ De Sapientia Ecclesiastici xxx. Sapientia omniū antiquoꝝ exquires sapiēs & in prophetis uacabit. Item ibidē. xxxiiii. Sapiētia laudabit animā suam: & ī dño honorabitur: & in medio populi sui gloriabitur. Et in medio ecclesiis altissimi aperiet os suū. ¶ De intellectu bono. Dauid ī psalmo. Intellectus bonus omnibus facientibus eū: laudatio eius ī seculū seculi. ¶ De fortitudine. Augustinus ī libro de moribus. Fortitudo est amor facile tollerans omnia pp id qđ amat̄. Macrobius autē dicit. Fortitudo ē affectio quæ nullas aduersitates: morteq; formidat.

¶ Capitulū qntū de septē peccatis mortalibus: &

filiabus eorum: in quibus interrogãdus: & admonẽdus: ac benigne arguendus: deinde exhortandus infirmus est. Atq; in posterũ ad resistendũ: si comes uita fuerit est summopere suadendum illi.

SVperbia: de qua ait Gregotius in moralibus: Principalia uitia de superbia uiruletia radice proferuntur. s.

Iactantia.		
Contentio.	Inanisgloria.	Auaritia.
Ipocrisis.	Inuidia.	Vẽtris ĩgluuies.
Præsumptio.	Ira.	Luxuria.
Obstinatio.	Tristicia.	
Inobedientia.		

AVaricia de qua Augustinus in sermone. Non solũ auarus est q bona aliena capit: sed & ille auarus est qui cupiditate seruat sua.

Vsura.	Vnde cambia.
Rapina.	Termini.
Proditio.	Contractus.
Simonia.	Falsa mercimonia.
Furtum.	Proda imprestitorum.
Periurium.	Fraudatio pecuniarum.
	Nautarum commissiones.

¶Omnes iste fraudationes ad restitutionẽ tenẽtur cum omnibus aliis similibus: sicut sunt pecunie ab officio salis: & septem pro centum.

LVxuria de qua ait Hieronymus in morali bus super offm̄. Sicut uinum & hebrietas

Odium dei.
Cecitas mentis.
Amor sui.
Inconstantia.
Præcipitatio.
Inconsideratio.

eum qui bibit mentis sue inopem facit: ita fornicatio: ac uolup/tas puertit sēsū: aīum q; debilitat: & de rōali homine brutū efficit.

GVla: de qua ait Gregorius. Quāto corpus impletur: tanto anima minoratur. Idem

Multiloquium.
Ebrietas.
Immunditia.
Scurilitas.
Hebetudo.
Inepta lætitia:

de ebrietate. Ebrietas ē blādus demon: dulce uenenū: suaue pccatū quā qui hēt non se ha bet: quā qui facit pecca tum nō facit: sed totū est peccatū. Idem. Qui uentrē & gulam refrenat facile toto corpori imperat.

ACcidia: de qua ait Hieronymus in episto/la. Sicut dominus non uult mortem pec

Tepiditas.
Desperatio.
Pusillanimitas.
Vagatio mentis.
Negligentia.

catoris: sed ut reuertat & uiuat: ita tepidos o dit: & cito ei nausā fa cit: ut ait Ioānes ī apo calipsi. Vtinā calidus

effes aut frigidus. Sed quia tepidus es incipiam te euomere de ore meo.

- Inepta lætitia.

IRa: de qua inquit Ioãnes chriſoſtonus ſuper Ioannem. Qui iraſcitur infinitis eſt ſuppliciis dignus. Voluntarie ſeipſum in baratrum perditiõis ferēs: & ante futuram gehēnam hic iam uindictam ſoluens.

- ¶ Indignatio.
- ¶ Contumelia.
- ¶ Rixam.
- ¶ Clamor.
- ¶ Blaſphemia.
- ¶ Timor mortis.

INuidia: de qua Gregorius in moralibus dicit. Inuidia iram generat: quia qui quanto interno liuoris uulnerē ſauciatur: tanto etiam manſuetudo tranquillitatis amittitur. Vnde Io. chriſoſtonus. Inuidiæ paſſio: & fornicatione: & adulterio multum eſt deterior. Idem. Inuidi oculus liquatur triſticia: īuidus cum morte uiuit continua.

- Detractio.
- ¶ Suſurratio.
- ¶ Afflictio.
- ¶ Exultatio.
- ¶ Deprauatio.
- ¶ Ingratitudo.

¶ Grauitas peccatorum: & conditio per hæc infra ſcripta interrogãda ſunt. ¶ Quis: quid: quibus auxilis: cum quo: cur: & ubi.

¶ Capitulũ ſextũ de uirtutibus theologicis: cum

approbatõe eaꝝ: in qbus ĩterrogãdus ẽ ægrotus: & persuadendus ad exercẽdum: ut supra.

DE fide Augustinus. Fides est uirtus qua cre duntur quæ nõ uident. Vnde dicit Dama scenus. Fides est non inquisitus consensus: unde dicit. Fidelis seruus: & prudens quẽ constituit do minus super familiã suam. Et Apostolus ad He breos. Fides est substantia sperandarum rerum argumentum non apparentium. ¶ De spe Au gustinus in Enchir. Spes non est nisi rerum ad deum pertinentiũ: qui curam eoꝝ qui spem ha bent gerere perhibetur. Vnde in psalmo. Spera ĩ domino: & fac bonitatẽ. ¶ De charitate. Io. in epistola. Deus charitas est: & qui manet in chari tate in deo manet: & dñs in eo. Vnde Apostolus ad Tittum primo. Finis præcæpti charitas est: de corde bono: & conscientia pura: & fide nõ ficta.

¶ Capitulũ: septimũ de uirtutibus cardĩalibus: ad intertogandum: & exhortandum: ut supra.

DE prudentia Gregorius in libro de morali bus ecclesiæ. Prudentia est amor eligens sa gaciter ea quibus adiuuat: & cætera. Vnde Salo mon in parabolis. ii. Prudẽtia seruabit te ut erua

ris a uia mala: & ab hoīe qui peruersa loquitᷣ.
De iusticia. Augustinus in libro de moribus eccle siæ. Iusticia est amor tantū deo seruiens: & ideo bene īperans cæteris quæ homini subiecta sunt. Vnde in ecclesiastico. Iustus ut palma florebit: & sicut cedrus libani multiplicabitur.
De Fortitudine. Ambrosius de officiis. Non me diocris animi est fortitudo quæ sola defendit or namenta uirtutum omniū: & iudicia custodit. Vnde & Gregorius in. vi. moralium. Iustorum fortitudo carnē est uincere propriis uolptatibus contraire: delectationē præsentis uitæ extinguerē.
De Temperantia. Augustinus in libto de mori bus ecclesiæ. Munus temperantiæ est in cohercē dis: sedandisq; cupiditatibus quibus uersamur ī ea quæ nos auertimur a lege dei. Vnde Ambrosi us in primo de officiis. Ad temperantiā pertinet omnis sedatio perturbationis animi: & rerū mo dus. Oportet autē modū ponere nō solū cōcupi scentiis & delectationibus: sed etiam in exteriori bus actibus.

¶ Capitulum octauum de sacramentis ecclesiæ ad interrogandum: & exhortandum.

DE baptismate. Magister sententiarū libro quarto. Baptismum dicitur tinctio: idest

ablutio corporis exterior facta sub forma uerborum præscripta. Ideo Augustinus. Verbo baptisma cõsecrat᷑. Detrahe uerbũ: & quid est aqua᷑ nisi aq̃. Accedit uerbũ ad elẽmtũ: & fit sacramẽtũ.

De chrismate. Magister libro .iiii. Virtus uero huius sacramẽti est donatio spũs sancti ad robur qui in baptisma datus est ad remissionẽ. Vnde Rabanus a sũmo sacerdote per impositionem manus paraclitus traditur baptizato: ut roboret᷑ per spiritum sanctum ad prædicandũ aliis illud quod ipse in baptismum consecutus est.

¶ De Communione. Magister ibidem. Per baptismum mundamur. Per Eucharistiam uero in bono cõsumamus. Baptismũ exterius uitiorũ maculas extĩguit. Eucaristia spiritualiter reficit. Vñ excellenter dicit᷑. Eucharistia .i. bona gr̃a. De quo Ambrosius. Sermõe Christi hoc cõficit᷑ sacramẽtũ: qa sermo christi creaturã mutat. Et sic ex pãe fit corpus christi. Et uinũ cũ aqua ĩ calice missũ fit sanguis consecratione uerbi cœlestis.

De Pœnitentia. Magister in quarto. Pœnitentia longe positis a deo necessaria est: ut ad deum appropinquent. Est enim ut ait Hieronymus secunda tabula post naufragium. Quia si quis uestem ĩnocentiæ ĩ baptismo percæptã peccãdo corrumpit: pœnitentiæ remedio reparare põt.

Vnde Ambrosius. Est autem pœnitentia mala præterita plãgere: & plangẽda iteꝝ nõ cõmittere. De sacris ordinibus ecclesiasticis. Magister in libro. iiii. Septẽ sunt spiritualiũ officiorũ gradus: siue ordines: sicut ex sanctoꝝ patrum dictis aperte traditur: & capitis nostri. s. iesu christi exẽplo mõstrat: q officiũ omniũ ĩ semetipso exhibuit. De matrimonio. Magister in. iiii. Factum est matrimoniũ ad remediũ pp illicitũ motũ deuitandum. Primo ut natura multiplicet. Secundo ut natura exciperetur: & uitiũ cohiberet. Nã & ante peccatum dixit deus. Crescite & multiplicamini. De absolutione confessionis. Dominus in euangelio dicẽdo Petro: & successoribus suis. Tibi dabo claues regni cœloꝝ: & quodcunq; ligaueris super terram erit ligatũ & in cœlis. Et quodcunq; solueris super terrã soluetur & ĩ cœlis. Vnde magister in quarto de usu clauiũ. Vsus etiã harum clauiũ multiplex est. Discernere. s. ligandos: uel soluendos: ac deinde ligare & soluere. Qui eĩm ĩdignos ligat: uel soluit: propria potestate se priuat: idest dignum priuatione se facit.

❡ De sacramento unctionis extreme. Vnde Magister in quarto capitulo. A quibus fuit institutũ hoc sacramentũ. Hoc sacramentũ unctionis infirmoꝝ ab apostolis institutũ legitur. Ait enim

Iacobus in canonica. Infirmat᷑ aliquis in nobis: ĩ ducat presbyteros ecclesiæ: & orent super eũ : un gentes eum oleo in nomine domini: & alleuiabit eum dominus: & si in peccatis sit dimittent᷑ ei.

Capitulũ nonũ de septẽ operibus misericordiæ corporalibus ad interrogandũ: & persuadendũ.

Pascere famelicũ. Auferendo uictũ proximo.
Dare potũ sitiẽti. Negãdo aq̃: uel uinũ ꝓxĩo.
Hospitar᷑ pegrinũ Detrahẽdo aduẽis: & pegrĩs.
Vestire nudũ. Seuiẽdo ĩ paupibus d̄bitoribus.
Visitar᷑ ĩcarceratos Tenẽdo ĩ carceribus paupes
Visitare infirmos. Tribulando infirmos.
Sepelir᷑ mortuos. Negãdo sepulturã ꝓximo.
Vnde propheta. Frange esurienti panem tuũ: et ægenos: uagosq; induc in domũ tuã. Quum ui deris operi eum: & carnem tuam ne despexeris.

Capitulũ decimũ de septẽ opibus misericordiæ spiritualibus ad interrogandũ: & persuadendũ.

Dare sanũ cõsiliũ. Decipiendo proximum.
Instruere insciũ. Negando doctrinam.
Reprehẽder᷑ peccm̃. Euadendo uitia.
Lætificar᷑ mœstos. Confundendo.

Subuẽirĩ paupibus. ❡ Fraudãdo bona pauperꝝ.
Orarĩ ꝓ exñtibus ĩ tẽpestate. Optãdo naufragiũ
Orare pro omnibus mortuis. ❡ Maledicendo a
nimam mortuorum.

❡ Vnde prima secundi ad Timotheũ. Obsecro igi
tur primũ omniũ fieri obsecrationes: orationes:
postulationes: gratiaꝝ actões: pro oĩbus hoĩbus
pro regibus: & omnibus qui ĩ sublimitate sunt:
ut quietam: & tranquillã uitam agamus ĩ omni
pietate: & castitate. Hoc enim bonum est: & acce
ptum coram saluatore nostro deo. Et alibi idẽ.
Argue: increpa: obsecra: in omni mansuetudine:
& patientia.

❡ Capitulum undecimũ de octo beatitudinibus:
& contrariis suis.

Paupertas spũs.	Elatio mentis.
Mansuetudo.	Furibunditas.
Gemitus peccatoꝝ.	Delectatio in peccatis.
Munditia cordis.	Auiditas peccandi.
Misericordia.	Seueritas.
Pax.	Scandalum.
Pati persecutiones.	Inimicabilitas uirtutum.
Sitire iusticiam.	Supplãtatio iuris.

De paupertate dñs in euangelio. Beati pauperes
spiritu quoniã ipsorum est regnum cœlorũ.

De mansuetudine ait. Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. ¶ De gemitu peccatorum inquit. Beati qui lugēt: quoniā ipsi cōsolabunt̃. De munditia cordis. Beati mundo corde: quoniā ipsi deum uidebūt. ¶ De misericordia. Beati misericordes: quoniā ipsi misericordiā cōsequētur. De pace. Beati pacifici: qm̄ filii dei uocabunt̃. De persecutionibus. Beati q persecutionē patiūt̃ propter iusticiā: quoniā ipsorꝶ est regnū cœlorꝶ. De iusticia sitienda. Beati qui esuriunt: & sitiūt iusticiam: quoniam ipsi saturabuntur.

¶ Capitulum duodecimū de sensibus corporis interrogando qualiter illos exercuerit.

Visus: unde dominus. Si oculus tuus scādalizat te erue eū: & cætera. ¶ Auditus. Hieronymus in epistola. Nō licet tibi alterius uituperationem patienter audire: quia & cætera.
Odoratus.
Gustus. Hieronymus in epistola. Modicus: et temperatus cibus: & carni: & animæ utilis ē.
Tactus. Ambrosius. Non potest ī tactu caro corrumpi: nisi mens ante fuerit corrupta.
Affatus. Hieronymus ī episola. Semper linguā tuam de bonis loqui assuesce: & cætera.

¶ Capitulũ decimumterciũ de casibus papalibus.

DE homicidio. ¶ De ueneno. ¶ De batizatis fillis propriis. ¶ De his qui rem habuerint cum filiabus confessionis: uel baptismatis.

¶ De his qui sepelierint excõmunicatũ: hereticum in loco sacro: uel usurarum in ecclesia sciẽter.

¶ De his q ĩpedierint cõceptũ: uel partũ mulieris. De eo qui necauerit infantem: uel obuiauerit baptismati. ¶ Qui grauiter uulnerauerit: & sãguinem fuderit presbyteri: uel clerici: odio: nel mala uoluntate. ¶ Qui falsificauerit bullas papales.

¶ Qui combusserit ecclesias maliciose. ¶ Qui persecutus fuerit prælatos ecclesiæ. ¶ Simoniacus.

¶ Excõmunicatus a papa. ¶ Qui ĩpedierit aliquẽ de ecclesiasticis cõtra uelle põtificis. ¶ Qui iniecerit manum in prælatũ. ¶ Qui coegerit cũ uiolentia cõfessorẽ ad absoluendũ: uel monachum: uel fratrem ad ea duxerit faciendũ: uel indulgentias dandũ cõtra uelle: uel posse suum: sicut sũt nuptiæ: uel baptismũ. ¶ Qui impedierit officiũ ĩqsitoris cõtra hereticos: & magos. ¶ Qui magicas artes opatus fuerit. ¶ Qui de carne: uel ossibus mortuorũ ueneficiũ fecerit: uel abusus fuerit uel detulerit de loco sacro ĩ locũ ĩmũdũ. ¶ Qui coierit: & genuerit cũ parentibus: & attinẽtibus.

¶ Qui fuerit cũ sorore uxoris suæ. ¶ Qui cum duabus uel pluribus sororibus: & matre. ¶ Qui duxerit: portauerit: uel miserit ferramẽta: ligna: seu uictualia prohita infidelibus. ¶ Qui negauerit fidem christianã. ¶ Qui fuerit publicus usurarius. ¶ Qui leserit ecclesiæ libertatẽ. ¶ Qui uiolauerit interdicta a sede apostolica imposita.

¶ Queuis offensa: inobedientia: seu rebellio in Romanum pontificẽ: seu sedẽ apostolicã. ¶ Offensa personalis in episcopũ: uel alium prælatũ. Inuasionis: deprædationis: uel occupationis terrarum ecclesiæ romãe mediate: uel ĩmediate subiectarũ. ¶ Inuasionis romipetarꝝ. ¶ Prohibitionis deuolutionis causarũ ad romanã curiam.

¶ Impositionis nouorꝝ onerum realium: uel personalium ecclesiis: et ecclesiasticis personis. ¶ Publicani: qui uulgo datiarii appellant꞉: qui contra sanctorũ patrum: & generaliũ conciliorꝝ statuta gabellas imponunt: uel alia onera realia: uel psonalia exigũt. ¶ In supradictis casibus nullus absoluere potest: quantecũq; dignitatis existat: nisi in articulo mortis constitutos. Cautione tamen tunc prius idonea accepta de parendo mandatis ecclesiæ. Sed omnes: & singulos supradictos ad romanã curiã absoluendos remittat condignam pœnitentiã pro suis reatibus suscepturos. Et hoc

prohibetur tã exẽptis q̃ non exemptis ſub pœna excõmunicatõis: & depoſitõis bñficii: & ordinis.

¶ Capitulum decimumquartum de caſibus epiſcopalibus.

DE monialibus. ¶ De excõmunicationibus prælatorꝝ. ¶ De ſogdomiticis. ¶ De commiſcentibus cũ attinentibus cum qbus baptizauerit: uel tenuerit ĩ baptiſmate: uel habuit in cõfeſſiõe: uel coinquinauerit ſceleribus: uel ſanguine ſimpliciter ſacra loca eccleſias: et altaria. ¶ De his qui duxerint clericos ad ordinationẽ contra uelle prælati ſui. ¶ Qui cõcubuerit cũ iudea: uel comederit cum ea: uel ſeruierit iudeis: uel cũ eis in mercimoniis: & uſuris partẽ habuerit. ¶ Qui falſam compoſuerit chartam: uel ſcriptũ. ¶ Qui genuerit filios cum cõiuge alterius. ¶ Qui fecerit ſacrilegium: ſortilegium: & maleficia. ¶ Qui cum uirgine rem habuerit. ¶ Qui falſũ iuramentũ fecerit: uel cauſam dederit. ¶ Qui hẽt de male acquiſitis. ¶ Qui audierit conſcius miſſam: uel a preſbytero interdicto: uel in altari non præparato. ¶ Qui ſacra furatus fuerit. ¶ Qui cum excõmunicato locutus fuerit: uel in eccleſiã introduxerit.

¶Capitulũ decimũquintũ de casibus concessis .d. Patriarche per summum pontificem in toto do minio Venetiarum.

ABsoluere manifestos: & simulatos usurari os: & simoniacos: & cum eisdẽ usuraris cõ ponere ad eius arbitriũ. ¶ Debitores cruciatæ: & cameræ apostolicæ: & romanæ ecclesiæ: quantun cunq; incerta etiam apud quoscunq;. Necnõ fru ctus ecclesiasticorum beneficiorum male percæptos ab soluere: & cum eisdem componere: & quietare. Absoluere eos qui propter non solutionẽ trigesi me excõmunicationis sententiã incurrunt: & cũ eisdem cõponere iuxta eorum facultatẽ. ¶ Absolu tio illorum clericorum qui decimas nõ soluerint: iu xta decretũ Re. & c̃. dñi pii scđi: non solũ ab excõ municatione: uerũ etiam ab irregularitate ex eo ĩ cursis. ¶ Absolutio etiã illorũ qui ad terras infi deliũ merces detulerĩt. ¶ Absolutio quorũcũq; religiosorum: & aliorum clericorum cuiuscunq; condi tionis: & noĩatorum non suadentium omnibus: & præcipue infirmis in ordinatione suorum testam̃to rum: ut de omnibus dimittant secundũ iuris di uini: & canonici præcæpta.

¶ Capitulum decimumsextum de casibus quos re uerendissimus.d. Patriarcha sibi reseruat.

Absoluerẽ excõmunicatos maiori excommunicatione: siue sit illata a iure: siue ab homine. ¶ Incestuosos in primo: uel in secũdo gradu consanguinitatis: homicidas uoluntarios. ¶ Coeuntes cum monialibus. ¶ Intrantes monasteria monialiũ mala intentiõe. ¶ Defloratores uirginum per uiolentiã. ¶ Coeuntes cum mulieribus quas baptizauerũt: uel quarũ confessiõem audierũt: uel tenuerunt ad baptismũ: uel confirmationẽ. ¶ Polluentes ecclesias sanguine: uel semine publice. ¶ Mutilantes: siue aliquo mẽbro priuantes filium: uel filiã uoluntarie. ¶ Faciẽtes aliquid: aut dantes alicui ad potandũ: ut gñare: aut concipere non possit: & hoc propter odium: uel ut ad ipsum successio deferat. ¶ Præstantes falsum iuramentũ. ¶ Habentes mala ablata incerta: uel certa: dum non extant quibus est faciẽda restitutio: & hoc a duobus ducatis supra. ¶ Simoniacos. ¶ Ordinatos sine licentia dñi Patriarce. ¶ Cõmutationes uotorũ magnorũ. ¶ Falsificantes instrumenta. ¶ Hereticos: uel scismaticos. ¶ Sepelientes scienter excõmunicatos in loco sacro. ¶ Vsurarios publicos. ¶ Sacrilegos: & eos q̃ eucaristia: crismate: uel alia re sacra abusi sunt.

¶ Capitulum decimũseptimum de casibus conce-

dendis plebanis: & prioribus pro absoluendo in
frascriptos: uidelicet.

HOmicidas non uoluntarios. ¶ Dantes ali
cui uenenum ut moriat: si mors aut debili
tatio inde nõ sit secuta. ¶ Fractores uotorum.
¶ Baptizantes: seu tenentes ad baptismũ: uel cõfir
mationẽ proprios sine necessitate. ¶ Restitutio
male ablatorꝝ incertorum: uel certorꝝ: dum non
extant quibus est fienda restitutio: a ducato ĩfra:
ita quod dentur pauperibus. ¶ Defloratores uir
ginum uoluntarie. ¶ Coeuntes cum ĩfidelibus.
¶ Mulieres concipiẽtes de adulterio: & uiri earum
credunt esse suum. ¶ Cõmutationes uotorꝝ par
uorum. ¶ Contrahentes nuptias infra tempus
interdictum. ¶ Publice criminosos. ¶ Blasphe
mantes deũ: & sanctos. ¶ Violatores ecclesiarꝝ.
¶ Cõmittentes luxuriã contra naturam. ¶ Intran
tes monasteria monialiũ non mala uoluntate.
¶ Incestus in tercio: & quarto gradu cõsanguinita
tis: & in quocunq; gradu affinitatis. ¶ Polluen
tes ecclesias sanguine: uel semine oculte. ¶ Con
trahentes matrimoniũ post uotum castitatis: ita
ꝙ non exigant debitũ absq; licentia. d. patriarce.
¶ Verberantes patrem: uel matrẽ. ¶ Sortilegos: &
herbarios. ¶ Tenẽtes pueros in lecto ãte annũ.
Celebrantes non ieiuni. ¶ Celebrantes in altari

non consecrato: uel sine ueste sacerdotali.
Concedenda inferioribus.

¶ Capitulum decimũoctauũ de uoto utrum ægrotus uouerit: & non reddiderit interrogandus est.

VOtum enim secundũ magistrũ in quarto est testificatio quædã promissionis spontaneæ: quæ deo: & de his quæ dei sunt proprie fieri debet. Sunt autem stultorꝝ uota: quæ frangenda sũt. Thomas ĩsup secũda secũde qõne. lxxxviii. ĩquit. Votum est promissio deo facta. Vnde Augustinus in epistola. Ita etiã promissio qua deo aliquid uouemus non cedet in eius utilitaté quia nobis certificari nõ indiget: sed ad utilitatem nostram in quantũ uouendo uoluntaté nostram ĩmobiliter firmamus. Propterea in utron. xxiii. Quod semel egressum est de labiis tuis obseruabis: & facies quod promisisti dño deo tuo: & propria uoluntate: & ore locutus es. Ibidem. Quum uotum uoueris deo tuo non tardaueris reddere: quia requiret illud dñs deus tuus: & si moratus fueris reputabitur tibi in peccatum.

¶ Hæc sũt uota quæ nisi papa dispẽsare põt
DE uoto ĩtrãdi religioné ætate cõgrua: & posse.
¶ De uoto fcõ ĩ religiõe post probationé dbitã.

De uoto uirginitatis cum ætate facto : & posse.
De uoto ad ecclesiā Petri & Pauli eūdi uisitādā.
De uoto eundi ad Sanctum Iacobum.
De uoto eundi ad sanctum sepulchrum.

¶ Capitulū. xviiii. de absolutione generali supra indulgentia plenaria a. d. papa concessa personis ordinis Cartusiensis.

Dominus noster Iesus christus per suā piissimam misericordiā: & meritū sue dignissime passionis te absoluat. Et ego auctoritate ipsius: & sūmi pontificis in hac parte mihi cōcessa: & alias absoluo te auctoritate & quanta possum a sententia: & uinculo excōmunicatōis minoris: uel maioris: quomodolibet īcurristi: pro qua absolui indigeas. Et restituo te sacramentis sanctæ matris ~~matris~~ ecclesiæ. Item auctoritate supradicta absoluo te ab omnibus peccatis tuis. de qbus confessus: uel libenter confitereris: si eoꝶ memoriam haberes: & plenam eorū indulgentiā: & remissioné tibi concedo: quantū claues sanctæ matris ecclesiæ se extédunt: & gratū fuerit in conspectu diuine maiestatis. In nomine Patris: & filii: & spiritus sancti.

¶ Capitulum uigesimum de forma absolutionis quibuscunque personis in articulo mortis.

PRimo dicat infirmus: uel alius pro eo si ni
mis grauatus esset. Cõfiteor deo. Sacerdos
postea dicat. ¶ Per aspersionẽ sanguinis domini
nostri Iesu christi: & intercessionẽ beatæ Mariæ:
& omniũ sanctorꝝ: & sanctarũ dei: misereat̃ tui
omnipotens deus. Postea subdit. Et ego aucto-
ritate omnipotentis dei: & beatorum apostolorꝝ
Petri & Pauli: omniumqꝫ sanctorũ: sanctarũqꝫ
dei. Et auctritate sũmi pontificis qua fungor: mi
hi in hoc casu specialiter expresse cõmissa. Absol
uo te ab omni uinculo excõmunicatiõis: genera-
liter: uel specialiter late: ab homĩe: uel a Canone:
& ab omni macula: seu pœna irregularitatis: in
terdicti: suspensionis: uel cuiuscunqꝫ sententiæ:
quã scienter: uel ignorãter incurristi usqꝫ in hãc
horam: late ab homine: uel a canone. Et restituo
te unitati fideliũ: & sanctis sacramentis ecclesiæ.
In nomine patris: & filii: & spiritus sancti Amẽ.
Item eadẽ auctoritate: & eius uicarii sũmi põtifi-
cis: in hoc casu mihi specialiter cõmissa: si ista ui
ce morieris. Absoluo te ab omnibus peccatis tuis
de quibus contritus es corde: & ore confessus spe
cialiter: uel cõmuniter pro modulo tuæ fragilita
tis: & etiam de quibus oblitus es in speciali confi
teri. Et de oĩbus pœnis tibi in purgatorio debi-
tis pro tuis peccatis: quantũ se extendit potestas

clauiũ beatiſſimi Petri apoſtoli uicarii dei. Et reſtituo te illi innocentiæ qua eras quãdo baptizatus fuiſti. Si uero iſta uice non morieris reſeruo tibi plenariam indulgentiã conceſſam a ſummo pontifice pro ultimo articulo mortis tue. In nomine patris: & filii: & ſpiritus ſancti. Amen.

¶ Capitulũ. xxi. de modo cõſeruandi animã ægrotantium qui plenariã obtinuerunt abſolutionẽ ĩ ea ipſa puritate: donec uel ualitudinẽ recipiat: uel domino ſuam fœliciter tradiderit animam.

CVum ſola dilectiõe: & ĩtima charitate creator omnipotẽs cœlum: & terrã: & oĩa quæ ĩ eis ſunt ad humani generis delectationẽ: & uſũ creaſſe ſane cognoſcamus. Quali ergo affectione eundem plaſmatorẽ creatorem amare teneamur cẽſendum eſt: cum etiã pro noſtra & humana nari: crucifigiq; ſalute decreuerit. Necnon indies in ſacro apparere altari placet. Immo quod maius eſt omni contritione ductus: pœnitens: & cõfeſſus: cunctas offenſiones: & delicta ſua in abſolutiõe ſacerdotis ipſius ſaluatoris Chriſti ieſu auctoritate: ſuaq; inextimabili miſericordia anihilare oĩno põt. At etiam in huiuſmodi innocentia: & puritate: præſertim ſi plenariã recæperit ĩdulgentiã

conseruare se poterit. Si tamen dilectiōe: & obligatione immense charitatis sue motus fuerit: & non timore pœnarum: aut īfernali cruciatus terrore ductus conscriptam īferius exercere: agereq; industriam uoluerit. Quapropter ad huius inenarrabilem Iesu Christi misericordiā: clementiā: charitarem: omnis humani cordis affectio: animiq; dilectio: operibus saltem bōis: bona quoq; & uoluntate allicienda a confessore penitus est. Nam quotiēscunq; anima reformata fuerit in fide per compunctionem: & contritionem in uera confessione: & pœnitentia persoluta ex attritiōe animi: dummodo rectam habeat intētionem ad bene: beateque uiuendum: facultas absoluendi: mundandiq; conceditur. Huiusmodi enim animabus his spiritualibus operibus: tam a uenialibus q̄ a mortalibus delictis: & peccatis: prout in fine duximus auctoritatibus approbandum: datur habilitas seipsas absoluendi: ac remittendi sibi quæcūq; illis peccata acciderint. ut īfra patet.

¶ Capitulum uigesimumsecundum de approbatione conseruationis animæ illorum in innocentia: qui generaliter & a culpa: & pœna ueaciter sūt absoluti: & ab omnibus erroribus: & peccatis optime liberati.

PRia quippe ad emundationem: & cõserua tionem uere pœnitentiũ exercenda sunt: quotiensciunq; expedierit: & necessariũ fuerit: ui delicet. Absolutio quotidiana uenialium ex con- tritione pœnitentiæ. Et si opportunũ fuerit: qđ absit: modum ponimus ab omni peccato morta li quod quilibet contritus seipsum absoluer̃ pos sit. Deniq; sibiipsi pœnitentiam iniũgere secun dum conscientiam ualeant in hunc modum.

Ad absoluẽdum cottidiana peccata uenialia suf ficiunt. ¶ Pater noster. ¶ Percussio pectoris. Eleuatio oculorũ. ¶ Elemosynarum suffragia. Aspersio aquæ sãctæ. ¶ Eleuatio manuũ: & ocu loꝝ ad cœlũ. ¶ Qđ pater nr̃ sufficiat in hoc ĩtelli gi põt: dũ in eo ex doctrina dñi dictũ sit pro his qui dimittunt inimicis suis offensiones eorum. Dimitte nobis debita nostra sicut & nos dimitti mus debitoribus nostris. Item in euangelio. Di mittite: & dimittet̃ uobis. Mẽsura qua aliis me tiemini: metietur & uobis: ait dominus ¶ Vnde Magister in quarto de pœnitentia ait: quod suf ficiens est. Pater noster. ad peccata uenialia: et minuta: & cottidiana: iuxta sententiam Augusti ni in libro de pœnitentia. ¶ Quod tunsio pe- ctoris: ait propheta ¶ Quæ dicitis in cordibus uestris: in cubilibus uestris compungimini.

Et iterum. Scindite corda uestra: & cætera. Nam tunsio pectoris more Gregorii ĩ Homelia ĩdicat compunctionẽ. ¶ Quod eleuatio oculorũ uale at indicat psalmigraphus dicens. Leuaui oculos meos in monte: unde ueniet auxiliũ mihi. Auxi lium meũ a domino qui fecit cœlum: & terram. Nõ det in cõmotionẽ pedem tuũ: neq; dormiet qui custodit te. ¶ Quod eleuatio manuũ ualeat habetur in Ecclesiastico. Consurge: & lauda ĩ no cte in principio uigiliarũ: & effũde sicut aqua cor tuum ante conspectũ dei tui. Leua ad eũ manus tuas: & miserebitur tui. ¶ Quod aquæ sãctæ a-spersio plurimũ ualeat ex ipsius exorgismi conse cratione habet᷑: dicendo. Vbicunq; aspersa fuerit careat omni ĩmunditia: & cætera. Item omnique diabolicæ fraudis nequitia. ¶ Quod elemosyne sufficiant his qui in charitate existũt: indicat do minus in euangelio. Date elemosynã: & omnia e runt mũda uobis. Sicut aqua extinguit ignem: sic elemosyna extinguit peccatũ. ¶ Quod pecca tũ mortale possit per cõtritionẽ propriã remitti: quilibet ĩ semetipso dũtaxat intendat dum ade-rit tempus: & cõmoditas sacramentaliter cũ con fessore idoneo omnino confiteri. Dicẽte prophe-ta. Cor contritũ: & humiliatũ deus nõ despiciet. Vnde Ezechiel propheta ait. Quũ aduerterit se

impius ab impietate sua quã operatus est: & fece
rit iudiciũ: & iusticiam: ipse animã suam uiuifi
cabit. Considerans enĩ: & aduertens se ab oĩbus
suis iniquitatibus quas operatus est: uita uiuet:
& non morietᷣ: dicit dominus omnipotens. Qm̃
quidem in quacunq; hora peccator ingemuerit:
dimittam ei inquit propheta. Vnde & Dauid in
psalmo. Cõfitemini domino quoniã bonus: qm̃
in seculũ misericordia eius. ¶ Agenda sunt igitᷣ
indesinenter omnia quæ superius diximus: dum
necesse fuerit: ita ut nunq̃ per horam neq; uenia
le: neq; mortale in anima contriti: & absoluti ua
leat permanere: agendo: & operando in orationi
bus: & elemosynis: semper resistendo peccatis in
quantũ possibile est: pœnitentiã toto corde pfice
re studeant. ¶ Ritus quidẽ siue ordo in puritate
conseruandi cor: mẽtem: animũq; est semel: uel
bis: aut ĩ mane: & sero humiliter: atq; deuote fle
xis genibus: erectis oculis: manibusq; ad cœlum
extensis. Post aspersionẽ aquæ. Pater noster. pro
ferat. Cõfiteor. addens: sibiipsi pœnitentiã iniũ
gat: de his oĩbus quæ die illa nouerit nequiter cõ
misisse. Intentione tñ non ultra cõmittẽdi: & sa
cramentaliter cito confitendi. Quicũq; profecto
huiuscemodi pœnitentiã ægerit: nullo pacto po
terit ãplius dãnari. Nempe optimũ: preciosissi-

mumq; consiliũ erit tam ĩfirmo q̃ peroptime ualenti. In honorẽ gloriosissimæ uirginis Mariæ: eiusq; amore: ac spũali dilectiõe a uenerabilibus patribus ordinis sancti Dñici Rosariũ sũmere: siue psalteriũ eiusdẽ beatissimæ uirginis hũiliter atq; deuote sumere: & in eorꝝ societate introire: ĩ qua sũmus Pontifex. Impator. & reges. Prælati. Prĩcipes. Duces. Nobiles: & ignobiles usq; ad religiosos cuiuscunq; religionis. Disponẽtes per se uel per alium in laudẽ præfatæ gloriosissimæ uirginis. Saltẽ semel in ebdomada psalteriũ persoluere: quod est in numero. cl. Aue. m. &. xv. Pater noster. Interponẽdo tñ semp post: uel añ. x. Aue m. unũ. Pater noster. Et ex hoc præfato psalterio per summũ pontificẽ dñm nostrũ Sixtũ. iiii. cõcedunt quotienscũq; quilibet dixerit. l. Aue. m. cũ. Pater noster: ut supra: quinq; anni: & quinq; quadragene totiens quotiens. Vnde usq; ad integrum numerꝝ. cl. Aue. m. habent ãni. xv. quindecimq; quadragene de indulgẽtia. His ergo operibus: & orationibus deuotis: & salutaribus regnũ uendicatur æternum.

Tabula secũdæ diuisionis de cõsilliis dandis pœnitentibus: & confessis: sed potius conualescentibus q̃ ægrotis propter tediũ: tamẽ utillima sunt & ualde proficua omnibus pœnitentibus.

¶ De consilio bene uiuendi in seculo sine peccato mortali.
¶ De consilio conuersandi.
¶ De consilio gubernādi familiam in timore dn̄i.
¶ De consilio operandi sese circa artificia: mercantias: siue mercimonia cum bona conscientia.
¶ De consilio habendi se in consilio: & officio senatus: & de creando magistratu recto corde. Et de differentia personarum cum uintitia: ac de unione ciuili.
¶ Capitulū primū de cōsilio bn̄ uiuendi: & cætera:

PRimo & ante omnia debet homo deliberare: & in mente sibi præponere nunq̄ uelle amplius peccare mortaliter: & hoc pro omnibus uiribus suis eniti debet. Deinde unum eligere cōfessorem honestū: doctum: atq; sibi gratū: non uelut hominē: sed quasi tubam spūs sācti. Quē diligat: timeat: & in reuerentia ita ipsum habeat ut nihil pœnitus pōderosū agerē uelit sine orationibus: & cōsilio eius: sicut si esset spiritus sāctus in eo. Item q̄to crebrius: tāto melius confiteri studeat: ita ut iusta uulnera subsequātur continua medicamina: orando: & meditando iuxta posse: ut semper diabolus ī bonis operibus inueniat eū occupatum.

¶ Capitulum secundum de consilio conuersandi.

CONuersari debet cũ maioribus in rubore. Ad auscultandũ uerba bona: & opera attẽtus sit. In loquendo parcus: & modestus. Breuis in respondẽdo iuxta interrogata. Cũ æqualibus cum benignitate confirmando: & laudando opa & sententias eorꝫ: si secundũ deum sunt. Sin autem increpando: & reprehẽdendo: humiliter tñ: ac mansuete: nunq̃ præponendo se cæteris facto uel uerbo. Cũ minorrbus mãsuetus: atqꝫ humanus in audiendo opinionẽ: & petitionẽ eorum. Et sit in quantũ potest cum oĩbus gratiosus: honestus: & affabilis in uerbis. Modestus: mansuetus: & grauis in gestibus. Laudabilis: mundus: & solicitus: atque diligens in omni opere suo.

¶ Capitulum tertiũ de consilio circa familias suas domesticas.

PRimo studeat ad pacem domus. Et sic uir diligat uxorem: ut Christus ecclesiam.

¶ Paragraphus primus.

¶ In educandos filios sit domesticus in uerbis: uenustus in moribus: in doctrina disciplinatus.

¶ Paragraphus secundus.

¶ In educatione famulorũ: & famularũ. Correctio

famulorꝝ pertinet ad dn̄os in tremore: uestimento: & cibo ad sufficientiā necessitatis. Non autē cū sumptuositate nimia: & abundantia propter superbiam: & crapulationē euitandā. Correctio ancillarū pertinet ad dominas: si ingeniose & discrete sint: cum mansueta benignitate: & sollicitudine. Non autē pertinet correctio earꝝ ad uiros ad euitādā uxoris suspitōem. ¶ Parꝝ. tertius. Circa uictum & uestitū hæc ānotanda sunt. Iuxta honesti lucri habilitatē. Iuxta status sui: atq; cōditionis condecentiā. Iuxta ciuitatis: & loci laudabilem consuetudinem: & mores.

¶ Capitulum quartum de consilio circa artificia: mercātias: siue mercimonia. ¶ Paragraphus. i.

IN emendo: & uendēdo mercatores reales. In cōtractibus iusti. ¶ In prætiis honesti. In cōpositionibus liciti. ¶ Prudētes: & ueraces. Inimici usure: & cupiditatis. dicente Apostolo. Radix omnium malorum cupiditas est.

¶ Paragraphus secūdus de īdustria artificū.

¶ Artifices industriosi debent esse in eorꝝ artificiis. In apothecis suis assidui. Ad emendum cauti. In uendendo iusti. Ita ut aliis non faciant quod recipere ab aliis nolunt. Non diligendo auaritiam

de qua dn̄s ait. Cauete ab omni auaritia: quoniā non in abundantia cuiusq̄ est quæ possidet.

¶ Paragraphus .iii. de genere mercimoniaꝝ.

¶ In exercitando se licite in genere mercimoniaꝝ in quibus instructus est: honestatē preciis dare potest. Et non aliter nisi cū consilio instructoꝝ mercatoꝝ bonæ famæ. Ita & apothecarii facerē debēt.

¶ Paragraphus quartus de inuentōe pretii.

¶ De modo inueniēdi preciū debitum in rebus generaliter appreciatis ab om̄ibus. Eligat ex tribus preciis bonoꝝ mercatorū: qui sint iusti: bonæq; famæ. Sicut sunt qui possunt cōmode mercimonia ultimo sustinere precio. Et sicut illi qiu non possunt tādiu expectarē: sed mediocriter. At sicut illi qui nullo pacto possunt expectare: & ideo minori precio uenundant mercimonia sua. Quod ergo preciū debitum ex istis tribus .s. a maiori incipiēdo: & a mediocri usq; ad minorē eligat unū solum præciū: quod ad nūmos tendere omnino uelit dum possit. Si uero non poterit ad libitum uendat: tantūmodo ꝑ eodē pretio: nihil pœnitus ulterius crescendo. Quod quidē pretium non excedat pretium maiorum mercatorum.

¶ Paragraphus qntus de rebus sine pretio.

¶ In rebus a nemine apreciatis mercator bōæ famæ & conscientiæ: & ī mercimoniis illis optīe exptus

posset honestum limitare pretiū solum & unicū quod ad nūmos habere intendat si poterit: aliter non crescēdo emptorē expectet cum charitate sine defectus cōmixtione malaꝝ rerum cum bonis decipiēdo: uel cum aqua: terra: uel igne: ita ut in uirtute: & pretio multū deficiat. Vnū pone pretium cupiens tantūmodo iuste ad nūmos: si poteris tuas uendere merces.

¶ Paragraphus sextus de cambiis.

¶ Cambia dedita propter lucrū omnia sunt illicita & tenentur ad restitutionē. Cambia casualiter uel propter securitatē pecuniarum tantūmodo non tenentur ad restitutionem: nisi sint sicca: & fraudata: quæ usuram faciunt.

¶ Paragraphus. vii. de proda imprestitorū.

¶ Proda impræstitorū semper sunt illicita ad emēdum minori pretio: nisi sint in casu dotis. Pignora domorū: & agroꝝ retento affictu sunt illicita: tā pp īstrumentū q̄ sine cū simulatōe emptōis.

¶ Paragraphus octauus de fraude pretii.

¶ Fraudatio pretioꝝ tam nautarū q̄ aliorū operū: uel applausionem: & fictā impromissionē tenēt ad restitutionem.

¶ Capitulū quintū de cōsilio et modo habēdi se in consilio et officio: et de magistrato creando et de differētia psonarū cū iusticitia et de uniōe ciuili.

¶Paragraphus primus de iudicibus.

AD dierũ & tempoꝝ constitutionẽ tenendã obseruari đbeat sonitus buccine: & cãpane uocantis ad consiliũ: & officia. Sicut esset tuba ĩ ultimo iudicio uiuoꝝ: & mortuoꝝ. ¶ In auscul tando attenti. ¶ In credendo non subiti: sed cau ti sint. ¶ In examinatione prouidi: & astuti. ¶ In sententiis cõsilio & iusticia modesti. In dã natione nõ securi: sed temperati: ita ut nec absq; aceto oleum: nec acetum sine oleo iniustũ confi ciat salaticium.

¶Paragraphus. ii. de modo hñdo in cõsilio.

¶ Modus in consilio: & in officiis habẽdus. Dilige re unitatẽ cum uniuersali charitate: cũ distinctio ne boni & mali: meriti: & immeriti: iuxta accepti sãcramenti intentionẽ: & bonoꝝ testium appro bationem: corrigẽdo malos: & bonos semp adiu uando. Iuxta dicta Pauli.

¶Paragraphus tertius de creando magistra tu: siue de electione officiorum.

¶ Electio officioꝝ cum prudentia fit. Quando in magno consilio sedens: & supradictis in animo præpositis tenendo hæc tria obseruet diligentissi me. ¶ In ascultando attẽtus sit: ita ut cui suum suffragiũ dare debeat ualeat præuidere. In di stribuendo si qualitatẽ persone nouerit: iuxta bo

nam conſcientiã contribuat fauorẽ. Si uero non cognouerit uirũ per famã: & informationẽ circũ ſtantium ſeſe regat. Si hunc prænominatũ nobi lem a nemine intelligere poteris: fac. ſ. ꝙ in tua conſcientia uidetur indicari. ¶ Item in eligendo uel in propria: uel in aliena uoce ſemper ſufficiẽ tiorem eligat: magis timendo dñm deum qui te bona: & mala morte afficere poteſt: q̃ uiros mor tales: qui te domino adiuuante nihil pœnitus ti bi facere poſſunt.

¶ De differẽtia perſonaꝝ cũ iuſticia. Paꝝ. v.

¶ Differentia in ſenatu in ſufficientia hominũ iux ta bonam conſcientiã eſt. Neminem inſufficien tem: uel laſciuum adiuuare: uel per ſe: ſiue per a lium fauorẽ concedere. Sed ſolũ uelle ſufficiẽtes nobiles: & uirtuoſos: cuiuſcunq; generis: & do mus fuerit ſecundũ ætatis diſcretionem per leges & ſtatuta ordinata iuxta bonam conſcientiam.

¶ De unione ciuili. Paragraphus ſextus.

¶ Nullam penitus partem: uel diuiſionẽ in ſenatu habeas. Nam qui de tali re ſentit: & tenet opinio nem mortaliter peccat. Et in odio cottidiano ma net: nec abſolui poteſt: nec ualet aliqñ cõmunica ri. Niſi forte ĩ aliquẽ notum partialẽ uitiũ aliqs oderit: non hoĩem. Dicẽte beato Auguſtino. Sic diligẽdi ſunt homines ut eoꝝ errores nõ diligãt.

Capitulũ ſextũ de contractibus licitis: & illicitis.

Paragraphus primus.

LIcita intentio eſt quando bonus mercator nullo modo intendit facerẽ uſurarie. Vnde ſi inaduertenter: ſeu per ignorantiam fecerit uſuram non tenetur ad peccatum : ſed ad reſtitutionem. Et ſimiliter de ſimonia poſt ueram contritionem: & ueram ſatiſfactionem.

De intentõe illicita Paragraphus. ii.

Illicita intentio eſt quando malus mercator cupit: & eſt contentus facerẽ uſuram ut magis lucretur ſcienter uel ignoranter : ſemper cõmittendo uſuram peccat mortaliter. Et ad reſtitutiõem tenetur ſecundum conditionem contractus: atque per ſolutionem.

De contractu licito paragraphus tertius .

Contractus licitus eſt in quo quodcũq; pœnitus ſicut frumentũ: uinum: pecunia aliquando conceditur ad impreſtitum cum lucro ultra capitale abſq; licito labore & dãno . Sicut qui coacte mutuat cum damno: aut labore: & amiſſione temporis notabiliter : in tantum poteſt refici . Item ad tempus licite expectare poteſt qui & uendere ultimum pretium condignum ad nũmos : tunc nihil plus addere uellet uſque ad decem annos & ultra . Verũtamen illis perſonis omnino dando

quæ lucrari: et non perdere possint: et fraudari.

¶ De contractu illicito Paragraphus q̃rtus.

¶ Aliter semper peccat mortaliter qui uendit: et tenetur ad restitutionem. Sed symoniacus malitiosus est excommunicatus: et tenetur ad restituendum premium: et beneficium quod habuit.

¶ De solutione licita Paragraphus q̄ntus.

¶ Solutio licita est quæ in rebus: uel pecuniis cursiuis: nō angarizatis: falsis: uel pretio defraudatis persoluitur.

¶ De solutione illicita Paragraphus sextus.

¶ Illicita solutio est quæ uel ĩ rebus quæ uendi nō possunt nisi cum interesse: et in pecuniis nimis detonsis: falsis: uel diminutis. Sicut sunt floreni uel ungari: et cætera pro uenetis ducatis: uel aliter: et cætera. peccat qui hoc facit mortaliter: et tenetur ad restitutionem.

¶ Capitulum septimum de diebus sanctorum festiuis: atque solemnibus.

HI sunt dies festi totius anni: qui celebrantur per ecclesiam. Et illi qui crucem habēt uigiliam obseruant. Et nota quod quattuor tempora: et tota quadragesima debet ieiunari.

Paragraphus.i.đ ſãctis occurrẽtibus ĩ Ianuario.
Ianuarius habet dies .xxxi.

i	Circunciſionis.
vi	Epiphanie.
x	Sãcti Pauli primi hæremitæ.
xvii	Sancti Antonii.
xxi	Sanctæ Agnetis uirginis.
xxv	Conuerſio ſancti Pauli.

Parg.ii.de.s.ut ſupra. Februarius hẽt dies.xxviii.

ii	Purificatio beatæ Mariæ uirginis.
iii	S.Blaſii epiſcopi et martyris.
v	S. Agatæ uirginis.
vi	S.Dorothie uirginis.
xiiii	S. Valentini epiſcopi.
xxii	Cathedra ſancti Petri.
xxiiii	S.Mathiæ apoſtoli.

Paragraphus.iii. ¶ Martius habet dies.xxxi.

vii	S.Thomas de Aquino.
xii	S. Gregorius papa.
xxi	S. Benedictus abbas.
xxv	Annuntiatio beatæ Mariæ.

Paragtaphus.iiii. ¶ Aprilis habet dies .xxx.

xxiiii	S.Georgii martyris.
xxv	S.Marci euangeliſtæ.
xxviiii	S.Petri martyris.

Paragraphus.v. ¶ Madius habet dies. xxxi.

i S. Philippi & Iacobi apoſtoli.

iii Sāctus Limiēcius de ſācta cruce.

vi S. Ioannes porta latina.

viiii Apparitio ſancti Michaelis.

xxv S. Vrbanus papa.

Paragraphus.vi. ¶ Iunius habet dies .xxx.

xi ✠ S.Barnabas.

xxiiii Natiuitas ſancti Ioannis baptiſtæ.

xxviiii ✠ S.Petri & Pauli apoſtolorum.

Paragraphus.vii. ¶ Iulius habet dies.xxxi.

xiii S.Margarita uirgo.

xxii S.Maria magdalena.

xxv ✠ S.Iacobus apoſtolus.

Paragraphus.viii. ¶ Auguſtus hēt dies.xxxi.

i S.Petri in uinculis.

v S.Maria de niue.

x ✠ S.Laurentii.

xv ✠ Aſſumptio beatæ Mariæ.

xxiiii ✠ S.Bartholomæus apoſtolus.

xxviii S.Auguſtinus epiſcopus.

xxviiii Decollatio ſancti Ioannis baptiſtæ.

Paragraphus.viiii. ¶ Septēber hēt dies.xxx.

viii Natiuitas beatæ Mariæ.

xiiii Exaltatio ſanctæ crucis.

xxi ✠ S.Matheus apoſtolus.

xxviiii	S. Michael.
xxx	S. Hieronymus.

¶ Paragraphus. x. ¶ October habet dies. xxxi.

iiii	S. Franciſcus.
xviii	S. Lucas euangeliſta.
xxi	S. Vrſola uirgo.
xxviii	S. Symeon & Iuda.

¶ Paragraphus. xi. ¶ Nouẽber habet dies. xxx.

i	Omnium ſanctorum.
xi	S. Martinus.
xxii	S. Cecilia uirgo.
xxiii	S. Clemens papa.
xxv	S. Catherina uirgo.
xxx	✠ S. Andreas apoſtolus.

¶ Paragraphus. xii. ¶ Decẽber habet dies. xxx.

iiii	S. Barbara.
vi	S. Nicolaus.
vii	S. Ambroſius epiſcopus.
viii	Conceptio beatæ Mariæ.
xiii	S. Lucia uirgo.
xxi	S. Thomas apoſtolus.
xxv	Natiuitas Chriſti.
xxvi	S. Stephanus.
xxvii	S. Ioannes apoſtolus.
xxviii	Innocentum feſtiuitas.
xxviiii	S. Thomas martyr.
xxxi	S. Silueſter papa.

39

Incipit tertia pars libelli de transitu morientiũ.

Exordium.

CVm nec minori cura agendum esse putem in dispositione: & ordinatione corpusculi defunctorum in dei laudem: salutem animarum: & proximorum exemplo: q̃ in roboratione animarum defũctorum pro sui ipsius tantũmodo salute. Propterea quæ necessaria sunt: & utilia morientibus: hic infra distincte apponere curauimus.

Prima diuisio.

ANimaduertendum est autem summopere ne pigritia: aut tarditate confessoris animæ defuncti aliquod spirituale damnum eueni re possit. Iccirco quæ infra annotata sunt cura diligentissima exerceantur.

Capitulum primum de missa dicenda morienti.

SI hora: tempus: & auctoritas fuerit coram moriente pro defũctis: uel de mortuis: uel de cruce missam celebrare optimum est: & saluberrimum.

Capitulum secundum de passiõe Christi: & aliis orationibus in hora mortis.

DEinde: ac iterũ passio Christi legenda: & recordanda illi: si ualet moriens percipere omnino est: siue orationes quæ sunt in fine libri.

¶ Capitulũ. iii. de aspersione aquæ sanctæ.

SAepe tamẽ aqua aspergendo sancta illum dicendo ut supra. Aspge famulũ tuũ: & cætera.

¶ Capitulum quartum de unctione.

ET uigilandum insuper est ne hora transeat ad ungẽdum corpus oleo sancto: & animam deo commendandam

¶ Capitulum quintum de oratõibus dicendis quæ in ultima parte sunt huius libelli.

DEinde oratiõibus antescriptis a pricipio libelli corpus: & animã morientis dño Iesu christo: suæq; genitrici gloriosissime orando cõmẽdare.

¶ Capitulũ. vi. de officio defunctorũ.

SImiliter pro defuncto mortuorum officio uti deuotissime decet. Iniungendo astantibus uiris: aut psalmos: aut alias orationes. Sed mulieribus. Pater noster. & Aue maria. pro qualibet earum. Et hoc sæpius.

¶ Capitulum septimum de elemosynis fiendis ante exitum infirmorum.

ANimaduertendũ: ac sũmopere suadendũ est parentibus: & cognatis: ut anteq̃ de corpore anima morientis exeat: si commoditas aderit: &

facultas: siue partem: siue totũ elemosynaꝝ quæ fiende post obitũ erunt: tunc erogare omnino uelint: ut illarum elemosynaꝝ suffragia in decessu illius defuncti q̃primũ antecedentia: diuinã illi præstare possint lucem. Vel saltem more antedicto illico tradant̃. xiii. prope erga domũ elemosyne panis uini: nummiq; cum cæteris superius cõmemoratis operibus misericordiæ corporalibus.

¶ Secunda diuisio.

¶ Hæc est forma quædam deuotissima funerum exercenda: e amicis: & charis. Et a confessoribus omnibus infirmis commendanda: his. s. qui facultatem habent erogandi.

¶ Capitulum primum de uitanda inanis gloria in exequiis mortuorum.

CVm. n. omnino euitanda sit inanis gloria ab oĩbus catholicis: deiq; fidelibus uiuẽtibus: & ualentibus. Multo lõgius ab ægrotis: & defunctis: qui diuina strictius ultõe detenti sũt: fugienda: atq; detestanda pœnitus est. Quãobrẽ inanis apparatus in funeribus remittendus: ĩmo & negandus est. Verũtamen ad sacrosãctæ ecclesiæ præcæpta seruãdũ capitulũ suæ diocesis. Plebanum uidelicet cũ presbyteris: siue cũ aliq̃bus deuotis plebãis: aut presbyteris aliis uocari d̃cet: qui cõposite: & deuote exequias ꝑficere ualeant.

Capitulum secundū de electione .xiii. paupe℞ ;

INsuper in memoriam: & cōmemorationē dñi nostri Iesu christi: suorūq; apostolo℞ xiii. eligantur pauperes: uel sancti Raphaelis: uel sanctæ Agnetis ad consistendū: & sociandū corpus usq; ad tumulū: in manibus deferentes accēsos cereos. Si uero huiusmodi paupes haberi minime possint: habeantur laici mendicantes. Quibus loco quo uixerit defunctus prandiū præparetur: uel cœna ubi tumulatum fuerit cadauer: in cœne domini commemorationem.

Capitulum tertiū de religiosis uiris beneficiatis.

DEinde fratres: & religiosi q beneficiati fuerint ad funera exequēda uocent᷑. Qui locū cœnobii præueniant ubi agēdæ sunt exeqæ: ibiq; permanētes donec missa solemniter cantata fuerit: si aderit tēpus: donecque tumulatū: & humo traditum erit ipsum cadauer. Cum hoc quod si nimia hora prandii transierit ibidem reficiantur una cum presbyteris: clericis: & pauperibus. In commemoratione prandii Iesu christi in domo Zachei: & Mariæ magdalenæ: quibus salutem: uitamq; donauit æternā de bonis ipsius defūcti.

Capitulum quartum de diuersitate religionum: atque missarum: non causa superstitionis: sed gratia maioris deuotionis.

NE ob ignorantiã ægrotantium: quibus legare aliquid obseruantium monasteriis debeant: animæ eorum præmia amittant æterna: non attribuẽtes elemosynarum suffragia. Cui tñ placuerit decreui ĩferius diuersarum religionũ obseruãtiũ uirorum: sanctarũq; monialiũ cum cõuentibus suis ordinate disponere: cum missis: atq; orationibus dicendis ab illis.

Cœnobia religiosorum uirorum obseruantium:

Cartusiẽsies. Triciariũ. Mise.iii. de Trĩtate.

Ordinis sancti Benedicti.

Mõaci.s.Georgii.m. .I. .T. .M.v.de Cruce.
S.Nicolai .I. .T. .M. vii.de Sãcto.S.
S.Helenæ. .I. .T. .M. vii.de Domina.
S.Michaelis .I. .T. .M. viiii.đ Angelis.

Ordinis sancti Augustini.

Canõici reg.charitatis. T.M.xii. Patriarcharum.s.
Prima dominica aduentus.
S.Saluatoris. .I. .T. .M. xxiiii.Prophetarum.s.
Secunda dominica aduentus.
S.Spiritus. .I. .T. .M. xii. Apostolorũ.

Ordinis minorum.

S.Francisci de uinea.
S.Iob.

¶ Ordinis prædicatorum.

S Dominici cõuẽtus. .M. iiii.Euãgelistarꝝ.
S.Petri martyris. .M. iii. Martyrum.
S.Christofori.
S.Raphaelis. .M. iii. Virginum.
S.Agnetis paupes. Pater noster.& Aue.m.C.
Seruorꝝ uenetiarꝝ:& iudæ. T.M.iii. ꝑ oĩbus scĩs

¶ Cenobia religiosarum obseruantium monialiũ.

S.Crucis de iudea.
S.Seruuli.
S.Clare de mur.
S.Iustinæ.
S.Ludouici.
S.Catherinæ.
S.Hieronymi.
S. Andreæ.
S.Corporis Christi.
S.Annuntiatæ.
S.Francisci stigmatũ.
S.Sanctorꝝ omnium.
S.Laurentii.

Pro quolibet istorꝝ Cœnobiorꝝ:siue mõasteriorꝝ moniali unum psalteriũ beatæ uirginis.M.Hoc est centũ & qnquaginta Aue.m.cũ Pater nr̃ in fine quaruncunq; .x. Aue. pro qualibet moniali cuiuscunq; monasterii.

HAec autem ad honestatis:deuotõis:& salutis gratiam dei:& hominũ uendicandũ in

agendis exequiis defunctoꝝ indicanda sunt a cō
fessoribus his qui legandi facultatem habent ad
delenda peccata.

Vltima diuisio tertiæ partis de orationibus dicē
dis in recōmendatione animaꝝ: in transitu defū
ctoꝝ: ut īfra patet. Quæ oratōes hn̄t ꝑ capitulis.

¶ Capitulum primum.

O Suauissime dn̄e Iesu beatorū requies:
& omniū in te sperantiū iucundissima
salus. Qui in noctæ passiōis tuæ ad pa
trem orasti. Pater si possibile est transeat a me ca
lix iste: uerūtamen non mea uoluntas sed tua fi
at. Et illa hora in tanta angustia fuisti: ut de pre
tioso corpoṝ tuo sanguis efflueret. Depræcamur
te bone Iesu q̄tenus solita pietate tua adiuues a
nimam huius famuli tui: ut pro delictis: & offē
siōibus quæ cōmisit terreatur & moueatᷣ ad uerā
pœnitentiā: ut in hac extrema hora ī occursu ad
uersarii non paueat: aut in aduētu & aspectu tui
iudex tremēde accusāte cōsciētia cōtremiscat: sed
potius faciē tuā in iubilo uidens delectetᷣ. Præstā
te te dn̄o Iesu christo: cuius passione redemptus
est. Amem. ¶ Capitulum secundum.

O Dulcissime dn̄e Iesu misericordiaꝝ pr̄: &
totius cōsolatōis deus. qui ī nocte tuæ pas
siōis ab apostolis derelictus fuisti: & īter hostes

tuos solus remāsisti. Supplicamus tibi dn̄e Iesu ut nunc in obitu huius serui tui animā eius non derelinquas in manibus demonū: sed ad locum quietis: & tuæ beatissimæ uisionis ipsam per tuæ mortis uirtutē pducas. ❡ Capitulū tertiū.

O Sacratissime dn̄e Iesu saluator mūdi. Qui ob peccata nostra abolenda crudeliter uerberari: spinis turpiter coronari: ab æmulis tuis enormiter deludi: & in cruce nudus ut latro ignominiose affigi. Exoramus te domīe Iesu per has passiones tuas: ut animā huius famuli tui in extremis laborantis: uera contritione in peccatorū cōmissoꝝ dolore uerberes: & uero timore corōes: & in cruce tua oēs eius mētales sensus crucifigas: q̄tenus sic totus a te spiritualiter uulneratus: tuorū uulneꝝ merito omniū delictorū suoꝝ ueniā consequatur: & ad gaudia cœlestia peruenire mereatur. Amen. ❡ Capitulū quartū.

O Piissime dn̄e Iesu rex sæculoꝝ. Qui ī cruce existens pro tuis crucifixoribus patrem rogasti dicens. Pater dimitte illis qa nesciūt qd faciunt. Deprecamur maiestatē tuā dn̄e Iesu: ut in mente huius serui tui tuæ oratiōis affectū renouare digneris: quatenus oēs eius offēsas illi dimittas. Et sicut tunc tu exauditus es: sic nunc cū patre ipsū nos pro illo exorantes exaudire digneris.

Neſcit enī quid faciat dum ex fidei tarditate tepi
dus corā te exiſtit. Exoramus te bone Ieſu ut in
hoc obitu ſuo omnia peccata illi dimittas. Et ꝑ
tuæ ſacratiſſimæ paſſionis merito ad angelorum
ſocietatē eū clemēter ꝑducas. ¶ Capitulū. v.

O Glorioſiſſime domine Ieſu dulcedo ange
lorum. Qui in cruce pro nobis pendens ue
ram fidei lucē in cor latronis infudiſti: ut te uerū
deum & hominē cognoſceret: dū clamauit. Me-
mento mei domine dum ueneris ī regnum tuū.
Maieſtatē tuam ſuppliciter exoramus ut ī famu
lo tuo in extremis laborante: uenerabile fidei ſa-
cramentū conſeruare digneris: & dignitatē: qua
tenus tua ſacratiſſima paſſione mediante ſic in
cor eius tuum amorē imprimas: ut in ſuo obitu
tuo ardens amore ab īmundis ſpiritibus liberet:
& ad tuam beatam gloriam iubiloſe perducat.
Amen. ¶ Capitulum ſextum.

O Clementiſſime domine Ieſu uerbū æterni
patris: ac filius glorioſæ uirgīs Mariæ ma-
tris. Qui mundū uiſibiliter deſerens: & maternæ
ſolicitudini compatiens: ei perdilectū diſcipulū
in filium adoptaſti. Supplicamur humiliter ma
ieſtati tuæ per merita paſſionis tuæ: per preces
& merita eiuſdem matris tuæ: & ꝑdilecti diſcipu
li tui: quatenus digneris in aīam huius ſerui tui

ſpiritũ tuæ charitatis infundere quo tibi coheres deo patri adoptetur ĩ filium. Cõmitte quæſo de trono gloriæ tuæ curã huius animæ glorioſæ matri tuæ: quatenus ĩ mortis agone aſpectus demonum non paueat: ſed in te læta mente confidens animã eius clementer ſuſcipias: & ad cœleſtẽ gloriam deducente ſacratiſſima matre tua perueniꝛ ualeat. Amen.

¶ Capitulũ ſeptimũ.

O Sacratiſſime dñe Ieſu corona certantium. Qui in cruce pro nobis pẽdẽs docuiſti nos compendioſe in noſtris extremis orare: dum tu nobis exemplum tribuens clamaſti. Parer in manus tuas cõmendo ſpiritum meum. Exoramus maieſtatẽ tuam: quatenus ĩ uirtute ſpiritus ſancti eãdem digneris orationẽ in corde huius famuli tui imprimere: ut eam perſonet. Et in hac eius extrema hora illius ſentiat effectum in tuas ſacratiſſimas manus animam ſuam humiliter recommendando.

¶ Capitulum octauum.

O Miſericordiſſime domĩe Ieſu reparator humani generis. Qui in die paſſionis tuæ in neruorũ: & oſſium contractione pœnã acerbiſſimam ſenſiſti. Et precioſiſſimũ caput tuũ ſpinarum denſitate punctũ fuit. Et latus tuum lãcea perforatum extitit: unde fluxit ſanguis & aqua. Deprecamur maieſtatem tuã: quatenus animã

huius famuli tui uirtutũ luminoſo ſplẽdore illu
ſtres: & tribuas illi tuarũ acerbitate ſpinarũ meri
to de offenſis ab eo tibi illatis uehementer dolere
& penam habere: ut oĩa eius delicta tuæ pretio
ſacratiſſimæ paſſionis deleantur ad angelorũ ſo
cietatem te trahente peruenire ualeat. Amen.

¶ Capitulum nonum.

O Glorioſiſſime domine Ieſu per angoniam
& orationẽ tuam ſanctiſſimã qua pro no-
bis oraſti in monte olíueti: quãdo ſudor tuus fa
ctus eſt ſicut guttæ ſanguinis decurrẽtes in terrã.
Obſecramus te ut multitudinẽ ſudoris tui ſãgui
nei offerre: & oſtendere digneris deo patri omni-
potenti contra multitudinẽ omniũ peccatorum
huius famuli tui. Et libera eum nũc in obitu ſuo
ab omnibus anguſtiis: quas pro peccatis ſuis ſe
meruiſſe cognoſcit. ¶ Capitulum decimũ.

O Clemẽtiſſime domine Ieſu: qui pro nobis
in cruce mori dignatus es. Deprecamur te
quatenns oẽs amaritudines: & paſſiones tuas q̃s
pro nobis miſeris peccatoribus in cruce ſuſtinui
ſti: & præſertim in illa hora quando anime tua
ſanctiſſima de corpore tuo ſacratiſſimo egreſſa
eſt: offerre & oſtendere digneris deo patri oĩpo
tenti contra oẽs pœnas: & paſſiones huius ſerui
tui: & libera eũ in hoc obitu ſuo ab oĩbus pœnis

& paſſionibus : quas pro peccatis meruiſſe ſe ti-
met. Amen. ¶ Capitulũ undecimũ.

O Miſericordiſſime domine Ieſu: qui per os
prophete dixiſti. In charitate perpetua dile
xi te: ideo miſerans tui attraxi te. Supplicamus
tibi quatenus eandem charitatẽ quæ de cœlis ad
terras te traxit ad omniũ paſſionũ tuarũ tollerã
tiam: offerre & oſtendere digneris deo patri omĩ
potenti contra omnes huius famuli tui paſſiões
& pœnas: quas pro peccatis ſuis ſe meruiſſe arbi
trat᷑. Et aĩam eius in hoc obitu ſuo ſalua. Aperi il
li o dulciſſime domine Ieſu pater miſericordiaꝝ
ianuam uitæ: & regni cœlorũ. Et ipſam in regno
tuo fac gaudere cum omnibus ſanctis. Amen.

¶ Capitulum duodecimum.

O Piiſſime domine Ieſu dei & hominũ me-
diator. Qui pro ſalute noſtra pœnas nobis
debitas in tuo paſſibili corpore ſuſtinuiſti. Et ut
grauiores pœnaꝝ amaritudines guſtares: ſponte
uoluiſti in hora tuæ paſſionis a tua humanitate
dulcedinem unite tibi deitatis ſubtrahere: dũ cla
maſti. Heloi: heloi lamaxabatani. Oramus clem̃
tiam tuã quatenus ſuauiſſime domine Ieſu hu
ius ſerui tui animam protegendo tua ſuaui con-
ſolatione lætifices. Nam ſi ipſum ipſe paſtor de
ſeris: mox aduerſarius tuus in ipſum irruet: & oc

cidet. Si propter demerita sua tribulari: & deseri meretur: quæsumus suauissimã bonitaté tuam ne illum aduersariis tradas diffidentiæ: & despa-tione tenebris tribulandũ: nec insensibilé ad gratiam facias. Sed per charitatis tuæ gratiam uiués & tuæ absentiæ amaritudiné sentiés: pia uoce gemendo ad te clamet. Deus meus: deus meus: ut qd d̄reliqsti me? Tu aũt piissime pater & pastor tua suaui pietate subueni: quem precio sanguĩe tuo redemisti. Nec tua gratia diu ipsum in hoc obitu patiatur affligi: donec ad cœlestem patriã tuorum merito dolorum clementer perducas. Amen.

¶ Capitulum decimumtertiũ.

O Suauissime domĩe Iesu: dei & hominum mediator. Qui inter cætera tormenta quæ in cruce tulisti: corporaliter sitire uoluisti uehemẽ-ter: dum clamasti. Scitio. Deprecamur maiesta-tem tuã quatenus animã huius serui tui illo nũc igne digneris urere: quem ĩ terris mittere uenisti. Quo cũctis uitiis desiccatis: illius anima & caro charitatis tuæ igne succensa te solũ scitiat: te di-ligat: te quærat: repiat: & fruat. Et ipsam ad æternam beatitudiné sanctissimæ passionis tuæ me-rito iubilosæ digneris adducere. Amen.

¶ Capitulum decimumquartum.

O Sacratissime domine Iesu: omne bonum

cōſumans. Qui cum acetum guſtaſti dixiſti. Cō ſumatum eſt: & inclinato capite ſpiritū emiſiſti. Obſecramus maieſtatē tuam pro anima famuli tui in extremis exiſtētis: quatenus gratiæ tuæ dulcedinem: & ſplendidum fidei lumen infundas illi: ut extremā horam ī ſanctæ charitatis tuæ brachiis finire: & tibi dicere ualeat. Ecce clementiſſime domine Ieſu nūc ad te uenio tua ſuaui uoce iube ſuſcipi ſpiritū meum in æternam claritatē. Amen.

¶ Capitulum decimumquintū.

O Clementiſſime domine Ieſu: ſolamen miſerorum. Qui peccata noſtra in tuo corpore portaſti. Vere tu es deus q dolores noſtros tuliſti: & a ppetua morte nos liberaſti. Quia in ſacratiſſimo corpore tuo a plāta pedis uſq; ad uerticē non fuit in te ſanitas. Et qui eras præ filiis hominum ſpecioſus: quaſi leproſus reputatus fuiſti. Deprecamur ſuauiſſimā charitatē tuam: quatenus omnia huius ſerui tui peccatorū uulnera ſanes: ut omnibus uitiis emundatus ad te clemētiſſimum patrē: & dominū ſpirituali ſolamine roboratus lætāter peruenire ualeat. Et qui tuo precioſiſſimo ſanguine eſt redemptus: & tuæ paſſionis inſignia geſtat: ad glorioſiſſimā uiſionē tuā omniū paſſionū tuarū merito cōcomitantibus ſanctis angelis deducere digneris. Amen.

¶ Capitulum decimumſextum.

O Maria beatiſſima pp illius terroris commotionẽ: quo cor tuũ cõtremuit qñ filium tuũ dulciſſimũ dñm noſtꝝ Ieſum chriſtũ filiũ đi uiui ab ĩpiis captũ: ligatũ: ad ſupplicia tractũ: & ab oĩbus derelictũ eſſe audiſti. Adiuua nunc ſeruũ tuũ in extremis laborantẽ: quatenus de præteritis delictis uerã cõtritionẽ habeat & dolorẽ. Et illius cor illuſtratũ ſupno ſplẽdore ſit in feruida pœnitẽtia: ne forte ĩ hoc obitu ſuo ĩ occurſu aduerſarii paueat. Aut ĩ aduẽtu & aſpectu tremẽdi iudicis accuſãte conſciẽtia cõtremiſcat. Sed potius precibus tuis ĩteruenieẽtibus ipſius faciem in iubilo uidens delectetur. Amen.

¶ Capitulum decimumſeptimum.

O Virgo dulciſſima dei gẽitrix Maria pp plãctus & lachrymas qbus afficiebaris qñ filiũ tuũ dñm nr̃m Ieſũ chriſtũ filiũ dei uiui uidiſti præſidi pñtari: ab iniqs ĩnocẽs accuſari: & opprobriis affici. Impetra huic famulo tuo lachrymarum graciam: & ſacræ fidei indebile lumen: quo offenſionis maculas abluere ualeat. Et tu mater glorioſa eum nunc adiua: ne ſathanas illudere poſſit: ac diuerſis temptatibus pro libitu ſuo flagellare: deuictũq; reũ ſtatuere terribili iudici: ſed potius

ſeipſũ i lumĩe fidei iudicet in præſẽti ac diſcipli
nis uere pœnitentiæ deuote flagellet. Amen.

¶ Capitulum decimũoctauum.

O Maria ſuauiſſima dei gẽitrix ob cruciatus & anguſtias quas ſuſtinuit cor tuũ quan-
do filius tuus dominus noſter Ieſus chriſtus fili
us dei uiui clamãtibus iudeis crucifige: morti ad
iudicatus: & cruci ſupplicio condemnatus. Sub
ueni piiſſima mater huic ſeruo tuo in extremis
laboranti. Quia corpus illius dolore infirmitatis
torquetur: & anima hinc per demonum iſidias:
hinc per terrorem diſcrete diſcuſſionis anguſtia
tur. Subueni inquã ſuauiſſima domina: ne æter
ne mortis ſententiam contra illum feratur: aut
flammis æternalibus tradatur perpetuo crucian-
dus. Verum te pro ipſo intercedẽte ad cœleſtem
gloriam potius peruenire mereatur. Amen.

¶ Capitulum decimumnonum.

O Virgo clemẽtiſſima dei genitrix Maria ob illius doloris gladium: qui tuam fœliciſſi
mam animam pertranſiuit quando cernebas fi-
lium tuum delicatiſſimũ dominũ noſtrum Ieſũ
chriſtum: filium dei uiui nudũ in cruce leuatũ:
clauis perforatũ: cruore perfuſũ: ac plagis & uul
neribus laceratũ. Adiuua nũc beatiſſima domĩa
animã huius famuli tui: ut cõpaſſionis gladius

eam perfodiat: diuini timoris: & amoris lancea uulneretur: ita ut oĩs peccati ſanguis noxius a pectore ſuo effluat: uitiiſq; mundet᷑: & diuinis uirtutibus decoret᷑: quatenus deſiderio: & toto affectu terrena deſpiciens ad cœleſtia ſubleuetur: ad quã te deducente iubiloſe peruenire mereatur. Amen.

¶ Capitulum uigeſimum.

O Maria uirgo ſanctiſſima ob tormentum: & grauamen quod cor tuũ ſuſtinuit quãdo filium tuum ſanctiſſimum dominũ noſtrũ Ieſum chriſtum filium dei uiui præ dolore uoce magna clamãtẽ: te matrem dilectã Ioanni cõmẽdantẽ: deficiente attendebas: ita ut præ nimio doloris gladio uulnerata loqui non poteras. Subueni o glorioſa dña famulo tuo huic: quia lingua eius ad te inuocandum ſe mouere non põt: oculi eius lumine priuant᷑: aures eius ſurdeſcunt: & obturantur: oĩeſq; uires: ac ſenſus deficiunt. O piiſſima mater exaudi preces nr̃as: quas ad aures tuæ pietatis fũdimus. Et ſubueni ſibi ĩ hoc obitu ſuo: ac ſuauiſſimo filio tuo eius ſpm̃ cõmẽda q̃tenus tuo pio ĩteruẽtu a terroribus: & tormĩtis eruatur: & ad deſideratam cœleſtis patriæ requiem te comitante iubiloſe peruenire mereatur. Amen.

¶ Capitulum uigeſimumprimum.

O Maria uirgo caſtiſſima ob acerbi eiulatus

planctum ꝙ de profundo pectoris erumpentem abſcondere non ualebas: quando in amplexus filii tui ruebas. Cuius genas ante nitentes: & ora rutilantia mortis paloribus perfundi conſpiciebas. Auxiliare ſuauiſſima mater huic ſeruo tuo: quatenus de delictis commiſſis ſic doleat: ut anima eius mellifluis oſculis: & amoroſis amplexibus domini noſtri ieſu chriſti in cœlorum beatiſſimo regno digne ualeat perfrui. Amen.

¶ Capitulum uigeſimumſecundum.

O Maria uirgo glorioſiſſima ob ſingultus & ſuſpiria: indicibiliaq; lamenta quibus afficiebatur cor tuum quando cernebas filium tuum dominum noſtrum ieſum chriſtum filium dei uiui: animæ tuæ unicum ſolatium ſepeliri. Adiuua o ſacratiſſima mater animam ſerui tui in hac lachrymarum ualle laborantem: ut quũ de corpore egreſſa fuerit: tuis ſuffragantibus meritis cum corruſco charitatis lumine te concomitante domino noſtro ieſu chriſto glorificãda a te præſẽtet. Amen.

¶ Capitulũ uigeſimũtertiũ.

TE ſũma deus trinitas omnipotens æterne deus: qui es ſemper per omnia deus benedictus in ſæcula. Quem omnis ſpiritus laudat ſuppliciter exoramus: quatenus per meritum illius ineffabilis: & excellentiſſime cha-

ritatis qua dilectissimus filius tuus dominus no
ster Iesus christus homo fieri dignatus est. Qua
etiam pro salute nostra uincula:opprobria:con-
uitia:flagella:sputa:lapas:coronam spineam:ac
immanissimam mortem amorose passus est. Ac
etiam per meritum gloriosissimæ: & beatissimæ
uirginis Mariæ:& omnium sanctorum: qui tibi
ab initio mundi placuerunt. Necnon per uirtu
tem clauium spiritualium quas clementissime
bone Iesu ecclesiæ tuæ ministris tradidisti: ut
huic famulo tuo in extremis laboranti misericor
diter indulgere digneris omnia peccata sua quæ
ab hora sacri baptismatis usque ad præsens quo
quo modo malitia:miseria:ignorantia:ac fragi-
litate commisit. Et ipsum per sanctas indulgen-
tias: & absolutiones ex thesauris tuæ immensæ
charitatis indultas reddere digneris in illa purita
te:innocentia:ac spirituali claritate: quas in ba-
ptismate donare dignatus es. Dignare etiam sua
uissimæ domine Iesu ab omni aspectu:& terrore
demonum ipsum tueri. Et propter gloriosi no-
minis tui honorem ipsum in conspectu diuinæ
maiestatis tuæ gratum reddere. Quatenus dul-
cissime pater: ac amabilissimæ redemptor bone
Iesu merito omnium sanctorum tuorũ: & præ-
sertim sacratissime passionis tuæ anima eius in

ulnas sanctæ charitatis tuæ clementer suscipias te perhenni iubilo in celorum beatissimo regno æternaliter fruiturum. ¶ Amen.

¶ Capitulum uigesimumquartum.

D d Omine deus omipotēs: qui trinus & unus es: tua eximia compulsi charitate: te humiliter exoramus pro anima serui tui nunc in extremis laborantis: quam sacratissime domine commendamus piissimæ omnipotentiæ tuæ: ut illam ab aspectu: & terrore demonum custodias: & tuearis: ne in desperatione labatur: ne diffidentiæ temptationibus obnubiletur: ac præteritarum culparum recordatione maculetur. Exaudi nos domine gloriose tuam suauissimam bonitatem interpellantes pro illa. Et exaudi per orationes Patriarcharum. Per merita prophetarum. Per suffragia apostolorum. Per uictoriam martyrum. Per fidem confessorum. Per castitatem uirginum. Per deuotam intercessionē omnium qui tibi ab initio placuerunt. Suauissime domine ab ipsa anima expelle iactantiam: & compunctionem tribue. Superbiam minue: & perfice humilitatem. Fletum suscita: & cor eius molifica. Ab omnibus insidiis inimici illam clæmenter libera: & in lumine fidei conserua illam. Lumen gratiæ tuæ infunde illi: ut de omnibus pec-

catis ueram contritionem obtineat. Clementissi me domine omnia desideria mala tolle ab ipsa. Omnia diaboli tela ignea extingue. Dona illi lachrymas ex tuo ardenti affectu: quæ peccatorum suorum dissoluant uincula. Audi domine quæ petit: & celeriter exaudi. Si despicis prorsus peri it: si prospicis uiuit. Si iusticiam requiris ante te mortua fetet. Si cum misericordia respexeris: ip sam peccatis fetentem de desperationis baratro suscitas. Quod in ea odis longe fac ab ipsa: & spi ritū tuæ spūalis læticiæ illi tribue. Bone iesu aīæ eius parce malis cribus & peccatis. Visita illum infirmum: ægrotum cura: sana languidum. Do mine iesu da illi cor quod timeat te: sensum qui te intelligat: & oculos spirituales qui uideant te. Domine iesu miserere illi: & de maiestatis tuæ se de clæmenter respice: & animæ eius tenebras tui splendoris radio illumina. Clæmentissime do mine iesu a te peccatorum eius remissionem hu militer petimus: a quo: & per quem est omnis propitiatio. Sancta & immaculata uirgo Maria domini nostri iesu chisti mater: te obnixe de precamur: quatenus pro anima huius serui tui interuenire digneris apud illum cuius templum effici meruisti. Sancte michael. Sancte Gabriel. Sancte Raphael. Sancte Angele: custos eius cū

omnibus choris angelorum: patriarcharum: prophetarum: apoſtolorum: martyrum: confeſſorum: ſacerdotum: leuitarum: heremitarum: doctorum: monachorum: uirginum: omniumque iuſtorum. Per eximium domini noſtri ieſu chriſti amorem qui uos elegit: de cuius cõtemplatione gaudetis: uos orare præſumimus pro huius fratris noſtri anima: ut pro ipſa ſupplicare dignemini. Quatenus de diaboli faucibus: & de morte perpetua liberari mereatur. Domine Ieſu perpetuam uitam ſecundum magnam miſericordiam tuam ei largiri digneris. O clementiſſime domine ieſu qui omnium miſereris famulum tuum a tua miſericordia fieri alienum non patiaris. Quatenus in paſſionis ſacratiſſimæ tuæ merito ab om̃ibus peccatis ſuis abluatur: & tecum æternaliter in cœlorum beatiſſimo regno glorietur. Amen.

¶ Capitulũ uigeſimũquintũ.

d DOmine ieſu deus noſter in adiutorium ſerui tui morientis intende. Domine ad adiuuandum illum feſtina. ¶ Amen.

¶ Capitulum uigeſimumſextum.

i IEſu deus noſter oculos famuli tui illumina: ne in morte obdormiat: neque inimicus eius dicat. Præualui aduerſus eum. Exaudi domine ieſu orationes noſtras pro eo: illumina

domine Iesu animam eius. Signa domine iesu lumen uultus tui super eum. Humilem læticiam domine Iesu infunde in cor eius. Voce nostra domine iesu clamamus ad te pro eo. Bone iesu de excelso gloriæ tuæ exaudi nos pro eo orantes. Susceptor esto domine iesu eius in obitu suo. angelorũ domine iesu lætifica animã eius.

¶ Capitulum uigesimumseptimũ.

O Maria uirgo suauissima huic seruo tuo morienti miserere. Et orationem nostrã pro eo pia mater exaudi. Ad te gloriosissima uirgo Maria oramus pro famulo tuo. Mater sacratissima nos orantes pro eo uelociter exaudi. Respice beatissima uirgo Maria in seruum tuum: & miserere illi: quia gloriosa mater unicus & pauper est. In pace tua suauissima uirgo Maria huius famuli tui anima dormiat: & requiescat. Auribus glosiosa uirgo Maria percipe uerba orationis nostræ pro famulo tuo: & intellige clamorem cordis nostri pro eo beatissima mater.

¶ Capitulum uigesimumoctauum.

i IEsu dominus deus noster uoces orationis nostræ pro famulo tuo intẽde rex noster: bone iesu cor eius illumina. Et lætetur domine iesu anima serui tui: quia sperat in te. Domine iesu semper exultet de te. Sperat bone iesu fa-

mulus tuus in te. Domine iesu saluũ fac ipsum ex omnibus perserquentibus eum: & libera illũ. Vt quid bone iesu recessisti longe. Domine iesu ne despicias seruum tuum in opportunitatibus & tribulatione. Secundum misericordiam tuam domine iesu animam serui tui uiuifica: ut bone iesu nomini tuo psallat in euum.

¶ Capitulum uigesimumnonum.

m Maria uirgo piissima seruo tuo miserere: quoniam infirmus est. Animam eius suauissima mater sana: quia omnia interiora eius conturbata sunt. Animã serui tui gloriosa uirgo maria de manu sathanæ eripe. Cõuertere pia mater & saluum fac illum. Respice suauissima uirgo Maria inimicos serui tui: quoniam multiplicati sunt. Beatissima mater adiuua illum ne pereat. In tua iusticia suauissima uirgo Maria deduc famulum tuum propter inimicos eius: dirige in conspectu tuo uias eius. Anima serui tui turbata est ualde: & tu suauissima mater salua illum ne cadat a uia sancta.

¶ Capitulum trigesimum.

i Iesu domine deus noster ne in furore arguas seruum tuum: neque bone iesu in ira tua corripias illum. Exultet bone iesu in te salutari suo seruus tuus. Bone iesu libera eum ab in

teritu demonis. Saluum fac bone iesu seruum tuum: quoniam spiritus eius deficit. & ueritates tuæ ab anima eius diminutæ sunt. Vide domine iesu animam serui tui in obitu laborante: & de manu peccatoris libera eam. Serua domine iesu animam serui tui: & custodi illam a generatione mala in euum.

¶ Capitulum trigesimumprimum.

m MAria uirgo sacratissima adsis famulo tuo: mater beatissima adiuua illum ne pereat. Auribus percipe gloriosa uirgo maria orationem nostram pro famulo tuo: ne demon glorietur de illius perditione. Refugium esto suauissima uirgo Maria huic pauperculo morieti: & in hac horribili tribulatõe esto illi adiutrix. In lumine fidei gloriosissima uirgo Maria animam serui tui lætifica: ut illius mens non moueatur a timore domini. A resistentibus dextera tuæ suauissima uirgo maria animã famuli tui custodi: & præsentia tua consola illam.

¶ Capitulum trigesimumsecundum.

i IEsu domine deus noster animam famuli tui conserua: quoniam sperat in te: illustra cor eius: ut iubilose ad te ueniat. Exultet bone iesu cor serui tui morietis in te cantet: & psallat tibi domino deo suo in æternum. Sub umbra

alarum tuarum domine iesu famulum tuum protege a facie impiorum qui illum affligunt. Vsquequo bone iesu obliuisceris serui tui? usq; quo auertes faciem tuam ab eo? Salua domi̅e iesu ex ore leonis anima̅ famuli tui: & a cornibus unicorniu̅ bone iesu misericorditer libera eam.

¶Capitulum trigesimumtertium.

m Maria uirgo beatissima misericordias tuas cum famulo tuo moriente mirifica: illum in te sperantem saluum fac. Aures tuas gloriosissima uirgo maria ad seruu̅ tuum inclina: & affectum cordis illius exaudi. Nam in tribulatione maxima uersatur. Respice suauissima uirgo maria huius serui tui morientis angustias: & illum libera: & ad preces nostras pro illo inte̅de. In hac terribili animaduersio̅e famuli tui gloriosissima uirgo maria inuocamus te: quatenus suaui aspectu tuo lætifices illum. Ad te suauissima uirgo Maria animam serui tui trahe: non erubescat: quoniam sperat in te.

¶Capitulum trigesimumquartum.

i IEsu domine deus noster anima famuli tui requiescat in te: esto illi nunc refugiu̅ & liberator. Exurge bonæ Iesu in adiutorium serui tui. Demonem præueni: & expelle illum: ne animam famuli tui rapere ualeat. Sit bone iesu

nomē tuum dulcissimum benedictū: ex hoc nūc & usq; in seculum. Voce nostra bone Iesu ad te pro seruo tuo clamamus: salua illius animam in hac hora. Saluam fac domine Iesu animam famuli tui: & libera eam bone iesu: quia deus suus es tu. ¶ Capitulū trigesimumquintū.

m MAria uirgo beatissima animam serui tui illumina: & tenebras eius mentales tua prece depelle. Ab insurgentibus in famulum tuum gloriosa uirgo Maria libera eum: & a spiritu iniquo protege illum. Respice in seruum tuum morientem suauissima uirgo maria: & libera eū ne pereat. Imple clementissima uirgo Maria preces nostras pro famulo tuo: ut sentiat quia tu es eius suauissima mater. Auxilium de cœlo gloriosa uirgo maria mitte seruo tuo: & de excelso tuere illum ¶ Capitulum trigesimūsextum.

i IEsu domine deus noster animā serui tui saluam fac: ut de tua præsentia semper lætetur. Exultet in te bone iesu seruus tuus: psallat & cantat tibi in euum. Speret in te domine Iesu famulus tuus: eripe illum ne pereat. Vias tuas domine Iesu seruo tuo ostende: & semitas tuas edoce illum. Secundum misericordiam tuam domine Iesu misere seruo tuo: & propter bonitatem tuam animam illius illumina.

¶Capitulum trigeſimumſeptimum.

Maria uirgo beatiſſima auxilium tuum ne
delongaueris a ſeruo tuo: ad illius defenſio
nem propera. Aframea diaboli glorioſa uirgo
Maria animam famuli tui libera: & de manu illi
us erue ipſam. Reminiſcere miſericordiarum tu
arum ſuauiſſima uirgo Maria: & de inferno ani
mam ſerui tui libera. In ueritate tua glorioſa uir
go maria animã famuli tui dirige: & eſto illi ſua
uiſſima conſolatrix. Animam ſerui tui beatiſſi
ma uirgo Maria cuſtodi: & erue illam ne ĩ deſpe
rationem labatur.

¶Capitulum trigeſimumoctauum.

Ieſu domine deus noſter humilitatem: &
laborem famuli tui uide: & omnia eius de
licta dimitte. Exaudi bone ieſu uocem noſtram:
qua pro anima ſerui tui ad te clamamus: miſere
re illi & ſalua illam. Saluam fac animam famuli
tui domine Ieſu: & de cœlo benedic illi. Velociter
bone Ieſu preces noſtras pro ſeruo tuo exaudi:
quia illius ſpiritus deficere incipit. Secundum
miſericordiam tuam domine Ieſu animam fa
li tui uiuifica: ut ſanctæ fidei lumen iubiloſe cu
ſtodiat. ¶Capitulũ trigeſimũnonum.

Maria uirgo ſuauiſſima ſeruo tuo quoniã
tribulatur miſereꝛ: & ne aſpectu demonis

terreatur illum adiuua. Anima serui tui bone Iesu: & gloriosa uirgo Maria iubilet in te: & delectetur in suauissimo natu tuo. Respice beatissima uirgo Maria ad famulũ tuum: in manibus tuis illius animam suscipe. Illustra faciem tuam gloriosa uirgo Maria super seruum tuũ: in tua misericordia illum saluum fac. A persequentibus animam serui tui suauissima uirgo Maria eripe illum: & de manu odientium eum libera illum uelociter.

¶ Capitulum quadragesimum.

IEsu domine deus noster iudica animæ serui tui nocentes: expugna ocius impugnantes illam. Effunde bone iesu frameam tuam aduersus illos qui persequũtur animã famuli tui. Dic animæ eius salus tua ego sum. Salus domĩe Iesu esto animæ serui tui: & eius protector in omni tribulatione. Vide bone Iesu afflictionem famuli tui: ne sileas: & ne discedas ab illo. Saluator animarum bone Iesu exurge in adiutorium serui tui: ne a te aspectu demonis separetur.

¶ Capitulum quadragesimũprimum.

MAria uirgo beatissima esto animæ famuli tui in refugium a tribulatione quæ circundat illam: tua præsentia lætifica illam. Apprehende gloriosa uirgo Maria arma & scutum: & exur

ge in adiutorium serui tui. Retrorsum auertan-
tur suauissima uirgo Maria: & confundantur
demones. Et ne aiam famuli tui obnubilent: tu
gloriosa uirgo domina adiuua illam. Induantur
gloriosa uirgo maria demones pudore: & confu
sione: animæ serui tui in nullo prorsus nocere
ualeant. Animam famuli tui clæmentissima uir
go Maria respice: & ab deceptione aduersarii il-
lam erue.

¶ Capitulū quadragesimū secundum.

IEsu domine deus noster intende animæ
famuli tui: & libera illam: & propter terro
rem inimici tuo splendore illustra illam. Exau
di bone iesu seruum tuum: quoniam benigna
est misericordia tua. Secundum meritum gratiæ
tuæ libera illum. Saluum fac bonæ Iesu seruum
tuum: illius mentem tua gratia illumina. Vo-
cem serui tui domine Iesu exaudi in hac ora: et
propter nomen sanctum tuum protege illum.
Salus electorum bone Iesu tu es: in lumine tuo
lætifica animam famuli tui: ut ad te perueniat.

¶ Capitulū quadragesimū quintum.

MAria uirgo beatissima famulo tuo misere
re: quoniam undiq; conculcatur: & de-
mon tota die impugnans tribulat animam ser-
ui tui gloriosa uirgo Maria de te exultare fac: ut

delectetur in suauissimo filio tuo. Redde beatissi
ma uirgo Maria spiritualem læticiā famulo tuo:
& per te cor illius confirmetur ī domino deo. In
clina gloriosa uirgo maria aurem tuam ad seruū
tuum: quoniam inops & pauper est. Adiutrix
esto suauissima uirgo Maria famulo tuo: adiu
ua illum ne in æternum pereat.

¶ Capitulum quadragesimūquartū.

IEsu domine deus noster secundum mise
ricordiam tuam iudica seruum tuum: et
qui oderunt eum non supergaudeant illi. Exur
ge bone Iesu adiuua seruum tuum: & propter
nomen tuum redime illum. Salutaris noster bo
næ Iesu ad te conuerte seruum tuum: & ostende
illi gloriosam faciem tuam. Veritatem: & lucem
tuam bone iesu emitte famulo tuo: & ipse illi
us animam ad te adducant. Spiritum tuum
domine Iesu infunde seruo tuo ut uiuat in æter
num.

¶ Capitulum quadragesimumquintum.

MAria uirgo suauissima famulo tuo mise
rere: quoniam in te confidit anima eius.
Adiuua gloriosa uirgo Maria seruum tuum: et
saluus erit: meditetur semper in lege domini.
Respice beatissima uirgo Maria in seruum tuū:

& miserere illi. Da spirituale donum illi: ut filius gratiæ sit. In quacunq; hora gloriosa uirgo Maria inuocauerimus te pro seruo tuo uelociter exaudi nos orantes pro illo. Auribus percipe beatissima uirgo Maria orationes nostras pro famulo tuo: & intende ad deprecationem nostram.

¶ Capitulum quadragesimumsextum.

IEsu domine deus noster susceptor esto famuli tui: & libera illum ab omni malo. Exurge bone Iesu saluum fac seruum tuum: ut non timeat demones circundantes animam eius. Seruus tuus domine iesu angustiatur: subueni illi ut tua presentia consoletur. Vide domine Iesu temptationes quas famulus tuus patitur: & succurre illi ne pereat. Sentiat anima serui tui domine Iesu auxiliũ gratiæ tuæ & perpetuo gaudeat in te.

¶ Capitulum quadragesimumseptimum.

MAria uirgo dulcissima exultet seruus tuus in tua misericordia: quoniam tu es suauissima peccatorum respiratio. Anima serui tui gloriosa uirgo Maria exultet in te: non deseras neq; despicias illum. Respice gloriosa uirgo Maria afflictiones quas patitur anima serui tui: non de

relinquas illum demoni tribulandum. In semitam rectam gloriosissima uirgo Maria animam famuli tui deducas: ne glorietur sathan contra illum. Ad te gloriosa uirgo maria pie clamamus pro anima serui tui: ut tuo benigno foueatur presidio.

¶ Capitulum quadragesimumoctauum.

IEsu domine deus noster adiutor esto famulo tuo: & lumen sancte fidei illi infunde ut læte ueniat ad te. Exurge bone iesu in adiutorium anime famuli tui: exurge & ne repellas illum a te. Suscipe domine iesu animã serui tui & uiuat: & non confundas illum ab expectatione sua. Virtutum amator bone iesu conuerte faciem tuam ad famulum tuum & ab omni dolore libera eum. Super seruum tuum domine iesu deprecabilis esto: & salua illum ab omni malo.

¶ Capitulum quadragesimumnonum.

MAria uirgo suauissima famulum tuũ ab omnibus angustiis quas patitur libera: ut iubiletur cũ oĩbus sanctis ad te. Adhereat gloriosa uirgo Maria anima serui tui tibi: tu suscipe illam ut sequatur te. Recordare beatissima uirgo maria qa tu es aduocata miserorum miserere aĩe famuli tui: ut ad iucũditatẽ cœlestẽ peruenire ualeat. In mãibus tuis gloriosa uirgo Maria aĩam fãuli

tui suscipe clementer: ut exultet & lætetur de tua gloria: & saluatione sua. Ad te suauissima uirgo Maria oramus pro anima famuli tui: ut per te præsentetur gloriosissimo filio domino nostro iesu christo perpetuo spiritualiter copulāda. Amen.

¶Capitulum quinquagesimum.

LAudate omnes ciues cœlici dominū iesum cum gloriosa uirgine Maria in spiritu iubilationis: omnis terra cum gaudio laudet matrem cum filio: cum quibus anima huius famuli semper uiuat.

Ne reminiscaris domine delicta famuli tui: neq; uindictam sumas de peccatis eius bone iesu domine deus noster.

KYrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Christe audi nos. Christe exaudi nos.

PAter de cœlis deus miserere ei.

FIli redemptor mundi deus miserere ei.

SPiritus sancte deus miserere ei.

SAncta trinitas unus deus misere ei.

SAncta anima domini nostri Iesu Christi, misere ei.

SAncta Maria ora pro eo.

SAncta dei genitrix ora pro eo.
SAncta uirgo uirginum. or.
SAncte Michael. or.
SAncte Gabriel. or.
SAncte Raphael. or.
SAncte angele custos eius. or.
OMnes sancti beatorum spirituum ordines. orate.
SAncte Iohannes baptista. or.
OMnes sancti patriarchæ & prophetæ. orate.
SAncte Petre. or.
SAncte Paule. or.
SAncte Andrea. or.
SAncte Iacobe. or.
SAncte Iohannes. or.
SAncte Pilippe. or.
SAncte Bartholomæe. or.
SAncte mathee. or.
SAncte thoma. or.
SAncte Iacobe. or.
SAncte Simon. or.
SAncte Tadee. or.
SAncte mathia. or.
SAncte Luca. or.
SAncte Marce. or.
SAncte Barnaba. or.
OMnes sancti Apostoli & euangelistæ. orate.

OMnes sancti discipuli & innocentes. orate.
SAncte Stephane. ora.
SAncte Clemens. ora.
SAncte Sixte. ora.
SAncte Corneli. ora.
SAncte Cypriane. ora.
SAncte Laurenti. ora.
SAncte Vicenti. ora.
SAncte Ignati. ora.
SAncte Fabiane. ora.
SAncte Sebastiane. ora.
SAncte Mauriti cum sociis tuis. orate.
SAncte Dionysi cum sociis tuis. orate.
OMmnes sancti martyres. orate.
SAncte Siluester. ora.
SAncte Gregori. ora.
SAncte Martine. ora.
SAncte Nicolae. ora.
SAncte Ambrosi. ora.
SAncte Augustine. ora.
SAncte Hieronyme. ora.
SAncte Antoni. ora.
SAncte Paule prime heremita. ora.
SAncte Benedicte. ora.
SAncte Bernarde. ora.
SAncte Francisce. ora.

SAncte Dominice. orã.
OMnes sancti confessores. orãt.
SAncta Foelicitas. orã.
SAncta Perpetua. orã.
SAncta Blandina. orã.
SAncta Agnes. orã.
SAncta Cecilia. orã.
SAncta Apolonia. orã.
SAncta Catherina. orã.
SAncta Maria magdalena. orã.
SAncta Margarita. orã.
OMnes sancte uirgĩes & cõtinẽtes orate pro eo.
OMmnes sancti & sancte dei orate pro eo.
PRopitius esto parce ei domine.
PRropitius esto: & a morte perpetua libera eum domine.
AVisione diaboli libera eum domine.
ATerrore demonum libera eum domine.
AGelu horrido & calore nimio libera eum domine.
ADiffidentia mentis libera eum domine.
ATenebris mentalibus libera eum domine.
ALoco penarum: & pondere peccatorum libera eum domine.
AB omni malo: & auditu maledictionis æterne libera eum domine.

PEr annuntiationem & natiuitatem tuam libe
ra eum domine.
PEr uincula: opprobria: & conuitia tua libera
eum domine.
PEr flagella alapas & ſputa libera eũ domine.
PEr coronam ſpineam: deriſiones: paſſionem:
& crucem tuam. libera eum domine.
PEr ſacratiſſimam mortem tuam. libera eum
domine.
PEr glorioſã reſurrectionẽ tuã. libera eũ dñe.
PEr admirabilẽ aſcenſionẽ tuam libera eũ dñe.
PEr gratiam ſpiritus paracliti. libera eum dñe.
IN die iudicii libera eum domine.
PEr interceſſionem omnium ſanctorum
libera eum domine.
PEccatores te rogamus audi nos.
UT iracundie tuæ flagella ab eo remoueas
te rogamus audi nos.
UT eum ab omnibus erroribus abſoluas
te rogamus audi nos.
UT ſpiritum eius a loco horroris: & tenebrarũ
liberes te rogamus audi nos.
UT eum in numero electorum tuorum aſſu-
mas te rogamus audi nos.
UT a conſortio malorum eum diſcerni facias
te rogamus audi nos.

UT eum in regione uiuorum cum sanctis ange
lis collocare digneris te ro.
UT eum premia uitæ æternæ adipisci facias,
te rogamus audi nos.
UT eum a mortifero diabolo defendere digne
ris te rogamus audi nos.
Fili dei te rogamus audi nos.
DOmine Iesu christe pro nobis crucifixe te ro.
DOmine Iesu christe de aduersariis triumpha
tor te rogamus audi nos.
DOmine Iesu christe aduocate noster clæmẽtis
sime te rogamus audi nos.
AGnus dei q tollis peccata mundi parce ei dñe.
AGnus dei qui tollis peccata mundi misere ei
domine.
AGnus dei qui tollis peccata mundi dona ei pa
cem. Kyrieleison. Christeleison. Kyrieleison. Pa
ter noster. Saluum fac seruum tuum deus meus
sperantem in te. Esto ei domine turris fortitudi
nis a facie inimici. Nihil proficiat inimicus ĩ eo:
& filius iniquitatis non apponat nocere ei. Do
minus uobiscum. Et cum spiritu tuo.

¶ Capitulum quinquagesimumprimum.

MIsericordiam tuam domine sancte pater
omnipotens æterne deus pietatis affectu

pro aliis orare cogimur. Et qui pro nostris pecca tis supplicare nequaq̄ sufficimus: tamē de tua gratuita pietate confisi clæmentiā tuam deposci mus: ut animam huius serui tui ad te reuertentem cum pietate suscipias. Adsit ei angelus Michael: & per manus sanctorum angelorum inter sanctos & electos tuos in sinu Abrahe: Isaac: & Iacob patriarcharum tuorum eam collocare digneris. Quatenus a principibus tenebrarum: & de locis pœnarum liberata: nullius ignorantiæ: aut proprie uoluntatis: seu fragilitatis confunda tur erroribus. Sed potius agnoscat a tuis: & sanctæ beatitudinis requie perfruatur: atque cū ma gni iudicii aduenerit dies inter sanctos resuscita tus: gloria beatissimæ uisiōis perpetuo sacietur.

¶ Capitulum quinquagesimumsecundum.

SVauissime domine iesu christe per illum ineffabilem amorem qui te dignissimum innocentissimum: & delicatissimū paterne charitatis filium pro nobis factum hominem: uul nerari: ac crudeliter mori pro hominibus redimē dis fecit. Indulge clæmētissime domine iesu huic famulo tuo omne quod cogitatu: uerbo: & facto: affectōibus: & motibus: uiribus: & sensibus

animæ: & corporis deliquit. Et in ueram omniũ peccatorum ſuorum remiſſionẽ ſacratiſſime domine Ieſu tribue illi ſpirituale lumen tuæ ardentiſſimæ charitatis: qua totius mũdi culpas diluiſti: ac in plenam ſuppletionem omnium negligentiarum ſuarum meritũ tuæ ſacratiſſimæ paſſionis adde. Et inſuper tribue illi fructum omnium bonorum operũ per electos tuos factorum qui tibi placuerunt.

Capitulum quinquageſimumtertium.

GLorioſiſſime domine Ieſu in unione feruẽtiſſimi amoris qui te coegit incarnari: & anxio ſpiritu in cruce mori. Ad medullam dulciſſimi amoris tui pulſamus: ut famulo tuo om̃ia peccata quæ omni modo commiſit dimittas: & tuæ perdigniſſimo paſſionis merito omiſſa ſuppleas: faciaſque illum experiri ſuperabundatiſſimam multitudinem miſerationum tuarum. Diſponas eum placidiſſimo tibi modo ſibi utiliſſimo: ſuaui patientia: uera pœnitentia: plena remiſſione: recta fide: ſpe firma: ardenti charitate: & perfectiſſimo ſtatu. Quatenus inter dulciſſimum amplexum: & ſuauiſſimum oſculum tuũ o clæmentiſſime domine ieſu eius anima lætanter expiret ad tuam æternam laudem: & gloriam laudandam; cognoſcendã: & fruendam. Amen.

¶ Capitulum quinquagesimum quartum.

SAcratissime domine iesu christe ĩ manus inextinguibilis misericordiæ tuæ cõmẽdamus spiritum huius famuli tui secundum amoris tui magnitudinem: quo se anima tua sanctissima in cruce glorioso patri commendauit. Suppliciter deprecantes quatenus per illam ineffabilem qua diuina paternitas in se totam traxit illam sanctissimam animam tuam: ut in ista hora famuli tui in eodem feruentissimo amore spiritum eius suscipias. Eia dulcissime domine Iesu animarum redemptor: benignissime domine p illam lachrymabilem uocem qua secundum humanitatẽ pro nobis moriturus: laboribus: & doloribus passionis adeo consumptus es: ut te a patre derelictum ter clamares: ne longe suauissime iesu facias a famulo tuo tuæ miseratiõis auxiliũ in hac hora afflictionis suæ præ defectione: & cõsumptione spiritus te inuocare non ualente. Sed triumphum sanctæ crucis: & per uirtutem salutiffere passiõis: & gratiosæ mortis tuæ: cogita de ea cogitationes pacis: misericordiæ: & consolationis: & non afflictionis. Et libera eam ab omibus ãgustiis: & tua solita benignitate bõe iesu & dulcissime pater erue illã a tormentis sibi deputatis: & ad æternam requiem illam perducere digneris

cum uoce exultationis.

¶ Capitulum quinquagesimũquintum.

o O Intemerata: & ĩ æternum benedicta uirgo maria: totius angustiæ & miseriæ adiutrix: famulo tuo succurre dulciter: & tuam gloriosam faciẽ ostende illi in hac ultima necessitate sua: & omẽs inimicos eius in uirtute suauissimi filii tui domini nostri iesu christi: & sanctæ crucis disperde: & a potente dracone ĩfernali: & ab eius horribili uisione: & ab omni fraude malorũ spirituum defẽde illum: & ex omĩ angustia libera eũ: quatenus tecum cũ beatis spiritibus dño deo in cœlorum beatissimo regno spũales psoluat laudes. ¶ Amẽ.

¶ Capitulum quinquagesimumsextum.

s SAncte Michael archãgele huic animæ succurre apud altissimum iudicẽ. O inuictissime pugil assiste huic famulo ĩ extremis laborãti: & eum potenter a dracone infernali defende: & a uisione: fraudeq; malorꝝ spirituũ. Insup exoramus te præclarũ: ut in hac extrema hora uitæ ipsius aĩam eius benigne suscipias: ac suauiter ĩ sinum tuum recipias: illamq; in locum refrigerii lucis & pacis perducas cum domino iesu æternaliter regnaturum. ¶ Amen.

¶ Capitulum quinquagesimũseptimũ.

m MIsericordissime dñe iesu christe fili dĩ uiui

in unione illius cōmendationis qua tuā sanctissi-
mam animā ī cruce moriens patri tuo cœlesti cō
mendasti misericordissimā bonitatem tuā humi-
liter exorantes petimus: quatenus per oēm hono-
rem & meritū eiusdem aīæ tuæ sāctissimæ ꝑ quā
oēs saluantur aīæ: & a morte perpetua liberātur:
animæ famuli tui miserearis eam misericorditer
liberans ab insidiis diaboli: a miseriis & pœnis: &
illam per tuæ sanctissimæ passionis meritum: &
beatissimæ Mariæ uirginis & matris tuæ interces
sionem ad contemplationē tuæ beatissimæ uisio
nis perducere digneris.

¶ Capitulum quinquagesimū octauum.

COmmendamus te frater charissime omni
potenti deo: cuius creatura es: ut cum hūa
nitatis debitū morte interueniēte persolueris: ad
creatorem tuum qui te de limo formauit reuerta
ris. Et de corpore egrediente aīa tua splēdidus an
geloꝝ chorus occurrat. Patriarchaꝝ cuneus: & ꝓ
phetarū numerus suauissimo modulamine tibi
occurrat. Iudex apostolorū senatus tibi blandus
existat. Candidatoꝝ tibi martyꝝ exercitus iubilo
so concentu obuiet. Liliata rutilantiū confessoꝝ
turma te lætanter excipiat. Iubilantiū te uirginū
chorus suscipiat: & beatæ qetis ī sinu patriarcha-
rū tibi suauis amplexus appeat: q inter assistētes

ſibi iugiter te intereſſe faciant. Ignores oĩo quod horret in tenebris: quod ſtridet in flãmis: q̃d cru/ciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus ſathanas cum ſatellitibus ſuis. In aduentu ſuo te cõmitan tibus angelis contremiſcat: atq; in æternæ noctis chaos diffugiat. Exurgat deus: & diſcipent inimi ci eius: & fugiant a facie eius qui oderunt eũ. Cõ fundantur igitur & erubeſcant cõtra te legiones tartareæ: & miniſtri ſathanæ iter tuũ deducẽte te angelo bono impedire non ualeant. Ab oĩi cru/ciatu dñs Ieſus chriſtus te liberet qui amoroſe ꝓ te mortuus eſt. Dñs Ieſus chriſtus dei uiui filius ſaluator & redẽptor tuus intra ſancta paradiſi & amœna loca te conſtituat. Et ille ſuauiſſimus pa ſtor inter oues ſuas te locãs agnoſcat: cõplectat̃: & nutriat. Ille amãtiſſimus pater ſui ſacratiſſimi ſanguinis precio ab oĩbus peccatis quæ cõmiſiſti malitia: miſeria: fragilitate: & ignorãtia: mortali ter: & uenialiter te benigne abſoluat: atq; cũ ele ctis ſuis ad dexterã ſuã perenni iubilo fruituꝝ te cõſtituat: quatenus piiſſimũ redẽptorẽ tuũ facie ad faciẽ uidens: & præſens ſemp aſſiſtens beatis oculis glorioſa uiſiõe potiaris: donec glorioſo cor pore tuo reaſſũpto ſpũali: eſſentiali: & accidẽtali premio cũ beatiſſimis ſpiritibus læteris perenni æuo. Proficiſcer̃ nũc aĩa chriſtiana de hoc miſero

mundo in nomine patris oĩpotentis qui te creauit. In nomine domini nostri iesu Christi qui ꝑ te amorose passus ẽ. In noĩe spiritus sancti qui ĩ te gratiose fusus est. Occurrant tibi & succurrãt sancti ãgeli & oĩs chorus angeloꝝ. Subueniãt tibi patriarche in lumine fidei sue. Prophete ĩ splẽdore spei sue. Apostoli ĩ fulgot eximie charitatis Martyres in mansuetissima patientia. Confesores in humili obedientia. Virgines in lucida mũditia. Monachi in clara humilitate. Heremite in sincera uitæ austeritate. Et oĩes sancti & sãctæ dei in plena uirtutum consumatione. Adiuuent omnes orationes sanctorum: ut in pace & luce sit locus tuus: & habitatio tua in cœlesti hierusalem per æterna secula seculorum. Amen.

Cart[illegible]

¶ Actum quoq; hoc opus Venetiis ex inclyta: famosaq; officina summi uiri Nicolai Ienson Gallici. Anno dominice natiuitatis. M.cccclxxx. decimasquartas klendas Sextiles.

a .i.uacat
Ego fili.
uniuer.
oratio
b Gratiam
res ſuos
ſporte
tulum
c Atteſtā.
ritudine
ī oculis
citaſſet
d Tunc
de ī pa.
te d̄ſle.
ſicut &
e Reſpon.
ſti me
tādem
ſe ab ini.
f Moꝝ &
teat &
hoc agi.
tēpaliū
g Et tolle.
deus
obſtup.

duodeci.
h Rationē
penitus
ſatiōe in
mundo
i Eam qn̄
fectionē
tempore
afflicta
k Corpali
us qui
errorem
corpales
l Dicit eī
diutius
eiuſmōi
qui ī di.
m Cordis ē
o penitē.
eſt enim
ieſu in
n Eiicias
reſpōſio
ꝑ malo
datione
o In rene.
cœpta

abūdāt
mum eſt
ſam &
berat eos
a i.uacat
liber qui
in dei
maxi.
b Sūma
eſt ī ſup
quam
uxorem
c Mentis
octaua
re ſe
aderunt
a i.uacat
ad fratreſ
tiōis ſuæ
mediū
phetæ
ad quen.
a i.uacat
frater Io.
hūana
ſiccarios
a i. uacat

libellus
capitulū
orōibus
b Ciſti
militu.
ſunt
q male.
c Iacobus
de man.
q fuerit
capi.x.
d Impius
de cōſilio
famulo.
poſſet
e Facultas
capi.iiii.
agendis
neſcit
f Ritatis
catis uerā
domine
teritu
g Sancta
ſancte
ut eū in
aīæ &